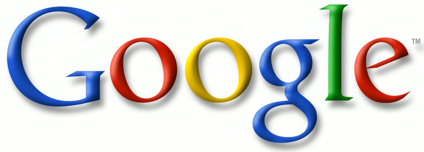


Syrjälä

Raivaajan Työ-vainiolta

III



Raivaajan Työ-vainiolta

III

FITCHBURG, MASS., 1907


RAIVAAJAN KIRJAPAINO

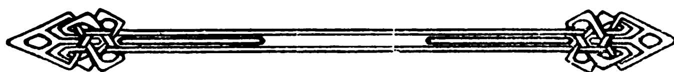
Raivaajan Työvainiolta

III

RAIVAAJAN
VUOSIJULKAISU



Raivaajan henkilökunta Elokuulla 1907



Porraspuut elävät!

Kuljen vainottuna maita pitkin —
Lokalammet ympärilläin läikkyy
ja yrmyt hahmot vastassani väikkyy,
mutta nyt ma uhmaan — ennen minä itkin.

Itkin inehmoisten kurjaa mieltä,
alhaisuutta ajatusten laajain
ja sortumusta kansajoukkoin taajain.
Nyt ma vihaan vaikertavaa kieltä.

Vaikerrus on aina vallan nosto,
rukous on ilo ruoskijalle,
nöyryys humaljuomaa mahtavalle.
Pelottaja vainen: ruoskittavan kosto!

*

Kuljen, kierrän kirvelevin mielin —
Vainonviimat vastahani pauhaa,
kuulen huudettavan sadoin kielin
ja kaikki huutavat ne: rauhaa! rauhaa!

Kuurosokea on suuri sana,
kun sen huutaja on sotahurtta,
kun laumat kulkee sorron saartamana
ja nuolet tähtää joka elon purtta.

Näen kaiken tämän kataluuden,
vanhan mennehen ja taas tän uuden;
se on muuttanut vaan muotoansa,
mutta ain' on ollut astinlauta kansa —
ratsuin rampattava, ampumaali,
herkku toisinaan, kuin pukille on kaali;
sit' on silvottu, ja koottu, silitelty,
sit' on keritty ja villaan viihdytelty,
petetty ja opetettu — hyvään,
nostettu ja taasen lyöty syvään.

Ja se peli jatkuu, jatkuu hurja,
ja sen sallii sokee kansa kurja!
Kuolinkellojansa kuulee kaikkialla
polot avaralla maailmalla,
mutta eivät kysy: missä syy on, missä,
että helvetti on Edenissä
niille jotka näkee raatamisen vaivaa,
niille jotka kullat, kalleudet kaivaa,
niille jotka helmet, päärlyt poimii
ja viinimailla hikoellen toimii
täyttäin Edeniä aarteillansa? —

Jos sen kysyisivät, vastuu kajahtaisi
ja sen kajahtaissa maakin vavahtaisi:
Syy on sinun!
Kurjuutes' on oma ottamasi —
Miksi vahvempatas kannat harteillasi,
miksi kumarrut sa ruoskan alle
ja aartehesi annat ruoskijalle.
Orja olet, kunnes itse heräät!

*

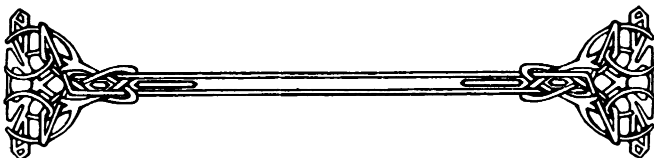
Mutta —
keskellä tän temmellyksen tuiman,
hengen alennuksen, vainon vaivan,
näen heräjävän hengen huiman, —
näen suuren selän takaa laivan...
Näen päivän punajuovan säteen
yli öisten vetten, yli maitten,
ja käden liittyvän ma näen käteen
ja kruunut putoavan valtiaitten.
Tuulet puhuvat kuin kuumehissa,
huuhtelevat usvia ja yötä,
vapaus välkähtelee nuorten katsehissa,
ja valmistuu jo alkamahan työtä —

Se elää sentään, vapauden kaiho
ja voimakaan ei kuollut kokonansa!
Se itää sentään salassakin laiho,
kun siemenen on saanut luojaltansa!
Hiilos hiiltynyt tuo hengenlieden

piti sentään säkenisen tulta,
kun tuuli pääsi vapaan viestin vieden
heräsi tuo herkkä tulikulta!
Alennuksestansa ihmisruoja
konttailevi ylemmille maille,
ja tulkohonpa silloin kahleen tuoja
noille heränneille kuninkaille!...

Aku Päiviö.





Eräs bobrikoffilaisaikainen seikkailuni

Suomen, niinkuin kaikkien maiden porvaristo on rauhaa ja sopua harrastavaa joukkoa — luonnollisesti vain silloin, milloin rauha ja sopu liittyy heidän etuihinsa. Kun sosialismi teki tuloaan Suomeen, noin kymmenkunta vuotta sitte, kauhistuivat porvarit. Jumala varjelkoon mokomasta villiopista! Rauhan ratsulla oli hyvät jalat siihen aikaan. Kaikki "sivistyneet" häpesivät työväenluokan puolesta, joka saastuttaa rauhallisen maan. — Ja joka kerta kun työväenliike otti itsenäisiä askeleita, uhkasivat lopettaa kannatuksensa — juuri kun sitä olisi kaivattu. Sen kannatuksen holhouksestahan työväenluokka pyrkikin vapautumaan.

Rauhalla ja sovulla porvarit sanoivat parhaalla menestyksellä voitavan ratkaista asiat, viitaten hurskaasti omaan itseensä. He olivat rauhallisia ja viisaita.

Tuli eteen bobrikoffilaisaika. Porvarien etuoikeuksiin koskettiin, ja miten kävi? Porvariston

taistelutapa muodostui julmaksia terrorismiksi bobrikoffilaisjärjestelmää vastaan. Nyt oli vuorostaan Bobrikoff rauhan enkeli. Hän tahtoi yllä pitää rauhaa maassa. Bobrikoffin palkkaamat juhdat valittivat kuinka maan ruotsalainen rauhaton aines syöksee Suomea perikatoon. Suomen porvariston parhaalle ainekselle selkeni, että heidän kiroamansa sosialismioppi etujen ristiriidasta määräsi heidät, asemaansa puolustaessa valitsemaan taistelukeinot.

Solmittiin liittoa sosialistien kanssa. Meikäläisiä kutsuttiin salaisiin kokouksiin. Avoimesti selitettiin meille, että kansan mieliala on saatava kuohuksiin vallitsevaa vääryyden tilaa vastaan. Lähettäkää agitaattoreita levittämään sosialismia — vallankumousaatetta. — Maksaa mitä maksaa, kyllä rahaa löytyy, sanottiin meille.

Epävirallisesti sosialistipuolue järjesti agitatsioonin ohjelmansa mukaisesti. — Porvaristo käytti tähän tarkoitukseen tuhansia markkoja tuhansien jälkeen. Niillä varoilla herätettiin Suomen maalaisväestöä — raivattiin aluetta sosialismille.

Kerron tässä seikkailun, johon allekirjoittanut joutui harjoittaessaan puheenaolevaa "maanalaista" agitatsioonia. Siinä saattaa olla huvittavia ja kuvaavia seikkoja.

Harjoitin agitatsioonia Turun kaupungin ympäristöllä. Monta vaaraa, joutua kiinni, osasin välttää. Mutta kerran jouduin kiikkiin.

Liikuskelin eräässä saaressa Turun kaupungin reunassa, olin ehtinyt puhua monen henkilön kanssa kunnes huomasin perin epäilyttävän henkilön liik-

keitä jälessäni. Meille, ensin piiloteltuamme toisiamme, syntyi kilpajuoksu.

Pyrin vihdoin pakenemaan, mutta noin puoli kilometriä leveä joki erotti saaren mantereesta. Vesi oli juuri heittänyt jääpeitteensä. Ei ollut mahdollisuutta uimalla paeta. Venettä ei ollut käytettävänä vaikka sitä etsin.

Monien juoksujen jälkeen täytyi antautua. Kaikki saaren suomettarelaiset isäntämiehet olivat yhtynyt ajometsästykseen. He, Turussa ilmestyvän "Uuden Auran" kehoitusta seuraten, sanoivat isänmaan hyväksi saattavansa minut ja muut sentapaiset putkaan. Poliisimiehistön ja isäntien avustamana minut saatettiin Maarian piirin nimismiehen huostaan.

Täällä tapahtui jotain kuvaavan hauskaa.

Nimismies oli "kagali". Meidän molempien asema ei ollut varsin hauska. Vihdoin nimismies vangitsemispäivän illan edellä piti kanssani yksityisen kuulustelun, antaen viittauksia, että valehdella saa kunhan sitä osaa käyttää asian hyväksi.

Kutsuttiin poliisit ja isännät todistamaan. Arvaa mitä heillä oli sanottavaa. Nimismies näytti virkaintoiselta.

Todistusten päätyttyä, virkkoi nimismies armoton sävy kasvoilla: "Asia on sitä lajia, että katson parhaaksi laittaa teidät parempaan talteen. Seuratkaa minua."

Kävelime rinnakkain nimismies ja minä. Pitkään aikaan emme puhuneet mitään. Vihdoin virkkoi nimismies: "haluaisitte kai päästä yöksi kotiin?"

— Kyllä, perheeni ei voisi olla rauhallinen jos en sitä voisi tehdä, vastasin.

— Saatte mennä. Mutta yksi asia ennen sitä. Annatteko kunniasananne saapua luokseni heti aamulla ja oletteko vaiti tästä kaikesta.

— Sen teen. Kiireemmän kautta riensin kotiin. Huostassani oli takavarikkoon otettu työväenlaulukirjan painos, 3,000 kappaletta. Se osa kuitenkin oli salaa painettu. Samoin myöskin sensorin estämä Suomen sosialidemokraattisen puolueen ohjelmajulistus y. m.

Yön ajalla kovassa kiireessä kätkin nämät ja valmistelin itseäni seuraavan päivän tapahtumain varalle. Aikaisin aamulla lähdin täyttämään kunniasanaani. Joku minuutti sen jälkeen saapui joukko poliiseja pitämään kotitarkastusta. Löysivät suuren tukun sitä varten varattua suomettarelaista kuuliaisuuteen kehoittavaa kirjallisuutta. Paremman puutteessa ottivat sitäkin mukaansa.

Menimme nimismiehen kanssa Turun läänin kuvernöörin luokse. Siihen virkaan paria päivää aikaisemmin oli ryhtynyt suomettarelainen Hjalmar Lang, nykyinen Langinkoski. Oli etu ettei tämä herra ollenkaan tuntenut ympäristöään. Matkalla kuvernööriin nimismies avoimesti keskusteli kanssani miten parhaiten asiassa minun etuani voitaisiin palvella hänen etunsa siitä kärsimättä.

Me pelasimme mainiosti yhteen. Olin siihen aikaan ''Länsisuomen Työmies''-nimisen lehden toimituksessa. Mutta kuvernööri ei sitä sillä kertaa saanut tietää. Esiinnyin sangen vähällä itsetietoi-

suudella varustetun henkilön osassa. Veri vähä tuppasi kuohahtelemaan, kuvernöörin antaessa kätyrititteleitä. Teki mieli pyytää, että herra kuvernööri pitäisi sitä paremmin omana arvonimenään — hän joka juuri oli käynyt pokkaamassa Bobrikoffia saadakseen kuvernöörin hyväpalkkaisen, mutta varsinkin siihen aikaan arvostaan pitävälle miehelle, mahdottoman aseman.

Tutkinnon päätyttyä sai nimismies tehdäkseen tarkan yksityiskohtaisen tutkimuksen, jolla aikaa minua täytyi säilyttää poliisivartiossa — ja, jos asianhaarat vaativat, oli vietävä Turun vankilaan.

Poliisit, jotka olivat minua ahdistamaan ryhtyneet, saivat nyt juoksua. Senkin seitsemänkymmentä todistajaa näiden täytyi pitkien matkojen takaa käydä kutsumassa. — Pääasia muuten oli, että nimismies sai yksin, ilman poliisien läsnäoloa suorittaa tutkimuksen.

Jokainen todistus sopivasti tinkimällä saatiin mahdollisimman laihaksi. Kun vaimoni esiintyi todistajana, oli luonnollisesti edullista, että se löisi yhteen minun kertomukseni kanssa. — Siitä ei kiireessä oltu ehditty sopia. Mutta se kävi kyllä mainiosti päinsä itse tutkintotilaisuudessa. Saimme tilaisuuden kuulustelun kestäessä olla hyvin lähekkäin, kuiskasin joka kysymykseen vastaukseksi sopivat sanat. Meidän kertomuksemme pöytäkirjassa löi mainiosti yhteen — ja vaikka se oli enemmän valhetta kuin totta, oli se siitä huolimatta oikeuden tunnetta tyydyttävä.

Muutaman vuorokauden kuluttua oli tutkimus valmis. Yöt pidin toverillista seuraa kaikenlaisille juopporetkuille. Koleassa putkassa, puisella lavitsalla maata rötkötettiin. Olihan siellä toisinaan eri siivoakin ja ahtaanlaista. Mukavuuksista ei juuri ollut puhetta, mutta hätääkään ei ollut.

Kutsuttin uudestaan kuvernöörin luokse, siellä uhkailtiin mutta luvattiin armoakin jos suostun ilmoittamaan ne "rikolliset", jotka ovat takanani.

Luulen, että kuvernööri tässä kohdassa uskoi olevansa rehellisen ihmisen kanssa samassa huoneessa, ja — ehkä hän huomasi alistuneensa hyvin alhaisten santarmiurkkijain tasalle. Lopputulos oli, että minut laskettiin vapaalle jalalle, luvattiinpa pitää huoltakin edelleen — asettaa poliisivalvonnan alaiseksi.

Muutamia viikkoja kävi luonani kertapäiväinen vieras — toisinaan kaksikin. Ne olivat poliisilurjuksia. Se jo tuskastutti. Eräänä iltana pukeusin salaiseksi olennoksi ja molempien vartioitteni ohitse kävelin laivaan, jolla pääsin seuraavan päivän illalla Tukholmaan. Saavuttuani lähetin sähkösanoman suojelusherroilleni ja pyysin heitä sanomaan terveiseni kuvernöörille.

F. J. S—ä.





Nuoruus

Unohtuvi unelmiin viehtäviin,
Joskus vakaviin, surumielisiin.
Pyhimmässä istuu kauneus:
Into, toivo, lempi, rakkaus.
Elon taivas hymyin siintelee,
Vasta myöhemmin se — ehkä — pimenee.



Kaapro karjanhoitajana

Seilatessa olen nähnyt parhaaksi aina pitää oman kurssinsa. Jos rupeaa toisia väistelemään ja niitten mieliksi suntaansa muuttamaan, niin siitä helposti syntyy sekaannus joka päättyy yhteentörmäykseen tai muuhun merivahinkoon. Toiset, näet, ovat sen varassa, että sinä pysyt kurssillasi, ja menettelevät siihen luottaen. Mutta jos sinä sitte et pysykään, niin mikäs siinä muu tulee kuin häiriö — ja se on sinun syytäsi.

Samaa ohjetta olen kokenut noudattaa myös elämän merellä purjehtiessa. Antanut toisten kulkijain mennä, mihin ovat olleet menossa, ja itse pitänyt huolta vain omasta purrestani. Poikennut valtaväylältä kun se on näyttänyt välttämättömältä, ja ajanut toisten kurssin poikki, milloin en muutoin ole päässyt jatkamaan matkaani.

Olen joskus joutunut menemään niinkin vaarallisesta paikasta kuin Karl Marxin linjan poikki. En ole tainnut muuta, kun hän suurella raskaalla aluksellaan on laskenut ihan kohti.

Silloinkin kun poikkesin

oli vaara tarjona ettei Iso Kalle ajanut suoraan päälle. Hän, Karl Marx, ei anna suurtakaan arvoa maaelämän viehätykselle. Sanoo sen "tylsistyttävän ihmistä". Ja minä kun uskoin sen virkistävän, kehittävän — päästä välittömään yhteyteen suuren luonnon kanssa! Voiko mitään ihanampaa ajatella kuin heittää kohtalonsa luonnon käsiin, elää sen elämää, ottaa siltä ravintonsa ja elintarpeensa?

Se oli ollut ainainen unelmani jo poikavuosista asti, mutta voittamattomat esteet olivat sen toteuttamisen siirtäneet vuodesta vuoteen, vieläpä vuosikymmenestä toiseen, kolmanteen ja neljänteen.

Malkosaarella se vihdoin toteutui. Kun tulin majakan hoitajaksi, päätin samalla ruveta harjoittamaan maanviljelystä siinä likettyvillä.

Maa oli hyvää, parasta mitä olen missään nähnyt ja verraten helppotöistä, siitä kun Kalevan Kansan aikana jo oli kaikki isot puut otettu. Enkä minä kovin laajoja peltoja aikonut tarvitakaan. Jonkun verran perunamaata, siinä kaikki.

Olin näet ennen maanviljeysaikeitteni toteutumista tullut koko paljon kulkeneeksi maailmaa, nähneeksi maanviljelystä monenkinlaista ja puhutelleeksi maanviljelijöitä, hyviä ja huonoja, pieniä ja suuria. Ja itse olin oppinut katsomaan elämää mielestäni tosiolojen valossa, ottamaan asiat sellaisina kuin ne olivat, enkä sellaisina kuin jolloinkin olin kuvitellut ja yhä vieläkin toivoisin niitten olevan.

Sille kannalle tullessani oli kaikista suunnitelmistani vähitellen kadonnut niitten runollinen luonne ja suurin viehätys. Pidin kunnian asiana kerrankin päästä terveen, kylmän järjen kannalle, lahjomattoman todellisuuden tukevalle pohjalle: olla vaatimatta elämältä enempää kuin minkä se helposti ja varmasti voi antaa, ja siten välttää kaikki pettymykset.

Niillä silmillä kun katselin maanviljelystä, olin jo aikaa ollut selvillä siitä, että elinkeinoksi se ei kelvannut minulle. Ennenkuin maanviljelys elättää jommoisiinkaan vaatimuksiin tottunutta miestä, pitää olla avarat vainiot, isot alat maita "sulalla" ja hyvät koneet niitten pitämiseksi viljelyskunnossa. Mutta minulta puuttui siihen tarvittavia varoja sekä kokemusta ja — pahin kaikista — asianharrastusta. En halua nähdä paljo vaivaa elääkseni. Ainoastaan jos tulee kysymys uskaltamisesta ja oman päänsä pitämisestä mitä vaikeimmissa ja mahdottomimmilta näyttävissä oloissa, silloin tuota hiukan saattaa ponnistella.

Pienestä maanviljelyksestä ajattelin, että se on kyllä sopiva asunnoksi, varsinkin jos perhe on lukuisa. Se jonkun verran huojentaa talousmenoja, sillä onhan siitä elämisen apua. Ja hauskana sivutoimena sillä on arvonsa. Mutta onneton se, jonka elämä on siitä riippumainen. Hän on silloin ilmojen ja tuulien, sateiden ja rakeiden, matojen ja turilasten varassa — kaikkein arvaamattomien ja odottamattomain luonnonoikkujen leikkikaluna. Samassa käsityksessä olen vielä. Pikku maanviljelys on mai-

nio asia, jos on tilaisuus hankkia elämiseen tarvittavat tulot muualta.

Majakan päällikkönä minulla oli riittävät rahatulot peräti vähällä vaivannäöllä. Asuntoa siinä oli myös enemmän kuin kyllältä, vieläpä kaikki tarpeelliset talous- ja työkalut valtion puolesta vapaasti käytettävinä. Olin siis mielestäni monen alkavan uudisasukkaan rinnalla kadehdittavassa asemassa.

Ja minä ryhdyin yritykseen järkiperäiseltä kannalta.

Ensimäinen asia oli

karja,

niin paljo kumminkin tiesin maanviljelyksestä. ''Niitty on pellon äiti'', olin lukenut kaikista maanviljelyskirjoista, ja että pellon mehu lähtee navetasta. Niittyä tosin ei vielä ollut, eikä sitä siinä ilmanalassa hyvin suuria niittyjä tarvitakaan, vaan valmista ja puolivalmista laidunta oli muutamille elukoille. Kylvöheinä täällä pysyy vihantana ympäri vuoden, ja tavallisina vuosina karja voipi kaiken talvea käydä ulkona. Sen mitä sydäntalvena ja lypsyaikoina tarvitsee kuivaa rehua syöttää, sen voi ostaa parina ensi talvena Vancouverista, kunnes saapi oman heinäpellon kuntoon, ajattelin.

Karjakirjoja tutkiessani olin saanut selville, kuinka tärkeä kappale karjan hoitoa alottaissa on oikea karjasonni, karjan

kantaisä.

Ja minä läksin siitä päästä. Minun maanviljelyshommallani ei ollut mitään erityistä kiirettä, koska se kerran oli saanut tänne asti lykkääntyä. Jos minulla koskaan on mitään uskontoa ollut, on se ollut se "ettei milloinkaan pidä tarpeettomalla kiireellä pilata hyvää asiaa".

Lypsylehmää minä tietysti olisin ensimäiseksi tarvinnut, sillä kannutettu maito ja kerma tulivat Vancouverista tuottaen ylen kalliiksi. Mutta sellaisten sivuseikkojen en antanut häiritä järkiperäisiä suunnitelmiani. Kun kerran minä vapaalla tahdollani aioin antautua karjanhoidon alalle, niin tottakai piti olla myös täydellisesti minun vallassani määrätä, mitä ja minkälaista karjaa ryhtyisin kasvattamaan.

Sointulaisilla oli jommoisiakin lypsylehmiä muutamilla. Mutta luulettekos että kukaan, muuten kuin äärimmäisessä hädässä, myy hyvää lypsylehmää? En heitä paljon houkutellutkaan. Siellä ei ollut muuta kuin yksi oikein minun mieleiseni lehmä, mutta se oli jo liian vanha ja kivuloinen. Omistaja ei siitä hennonut luopua, enkä minä olisi välittänyt sitä ostaakaan. Mutta sen odotettiin enpiakkoin poikivan. Tein kaupan vasikasta jo ennakolta, olkoon minkälainen tahansa.

Se syntyi joulun alla, Tuomaan päivänä. Oli sonni, niinkuin olin tarkottanutkin, ja sai minulta nimekseen "Tuomas" — ollen siten ensimäinen todellinen Tuomassonni mitä olen tavannut.

Muutamia viikkoja juotettua panin vasikan paattiin ja seilasin majakalle. Siellä minulla ei ollut sille antaa maitoa vaan keitettiin sille jonkunlaista vesivelliä. Siitä oli hyvä, että kyllä sille pojalle kelpasi, oli vetelämpää tai sakeampaa. Muuten se oli koirien kanssa samoissa ruuissa, paitsi luita se ei huolinut. Pian se oppi itse hakemaan elantonsa ulkoa, mutta kävi siltä aina säännöllisesti poimasemassa velli- tai puuro-osansa.



Tuomas oli ollut harvinaisen kookas jo syntyissään. Kasvoi vapaasti ja oli kohta koko saaren ilo ja ylpeys.

Kirjoista olin lukenut ja maanviljelys-esitelmistä kuullut, että maailman parhaat pienviljelijät, Tanskan "husmandit" menestyksellä käyttävät karjasonnejansa myös vetoeläiminä. Sellainen voimistelu kuuluu niille olevan terveellistä ja edistävän sikiäväisyyttä.

Saarella olevat härän ajoon tottuneet miehet kuitenkin arvelivat, että jos sonnien käyttämien vetojuhtana ollenkaan on mahdollista, pitää opetus alottaa jo hyvin nuoresta. Niinpä rupesin Tuomasta pienuudesta pitäin totuttamaan komantoon kaikenmoisissa pikkuasioissa. Siinä tulin tuntemaan hänen luonteensa perinpohjin.

Hän oli pohjaltaan siivo ja vakaamielinen, tavoiltaan säännöllinen, hidas antautumaan uusiin yrityksiin, mutta kerran johonkin ryhdyttyään sitkeä viemään aikeensa perille. Melkein yhtä itsepintainen kuin minäkin.

Enimmän minua kuitenkin miellytti hänen täydellinen vilpittömyytensä. Koirissa minua harmitti niitten taipumus liehakoimiseen ja silmänpalvelukseen. Kun ne milloin tekivät luvattomia, niin aina koettivat kieräilemällä välttää seurauksia. Mutta jos Tuomas halusi syödä puurot kanojen astioista, teki hän sen rehellisesti, väistymättä askeltakaan muuten kuin selvän väkivallan pakosta.

Näissä erimielisyyden tapauksissa Tuomas oppi tajuamaan vitsan merkityksen. Mutta hän ymmärsi asian omalla itsenäisellä tavallaan. Siitä lähtien hän ei enää totellutkaan minua, vaan vitsaa. Ennen hän ilomielin suoritti kaikki opettamani tem-

put ainoastaan käskemällä. Nyt ei hievahtanutkaan, jos minulla ei ollut vitsaa kädessä. Sen ei tarvinnut olla muuta kuin heinän korsi, mutta ihan paljain käsin minä en hänen silmissään ollut mies enkä mikään. Katsoa moljotti vaan alta kulmainsa kuin pahankurinen pojan nulikka, kunnes tempasin "valtikan" käteeni. Sitte oli kaikki hyvin; ei tarvinnut lyödä, ei edes koskettaa, mutta olla sen vaan piti.

Lehmäkauppa.

Muutamien kuukausien kuluttua olin täysin varma siitä, että Tuomaasta minulle kyllä paisuu niin hyvä karjan kantaisä kuin niissä oloissa voi toivoakin.

Sitte tuli kysymys lehmästä.

Kirjallisuudesta olin saanut sen käsityksen, että perhelehmänä näin pikkutaloudessa — missä ei maidonmyynti tule kysymykseen, vaan kyllä lihansyönti — on edullisin sellainen rotu, joka on samalla sekä maito- että lihaelukka. Hienostuneista, hyvin hoidetuista lypsyroduista ei ollut näin alkaviin oloihin; olisivat sortuneet niihin ryteiköihin, jotka täällä olivat laidunmaina. Sama jos aatelisnaikkosen veisi metsäkämpälle emännäksi.

Tuomaskin oli oikeastaan liiaksi herrasperua, korkeimmilleen kehitettyä maitorotua — siksipä sen äiti Sointulassa sairasteli — mutta Tuomaan persoonalliset ominaisuudet takasivat hänelle toimeentulon mahdollisuuden täällä. Kaikesta näkyi että hänestä kyllä tulee "talon mies". Mutta lehmä

piti minun laskujeni mukaan olla näihin puuttuvaisiin oloihin tottunutta paikallisrotua, pääasiassa lihaelukka. Saarella niistä oli sen verran kokemusta, että ne kyllä useimmiten lypsävät kotitarpeiksi, kun niitä heruttelee, ja ovat mainioita pitämään itse huolen ruuastaan.

Salmen toisella rannalla, parin mailin päässä asui vanha karjan kasvattaja, Pilimei ukko, jonka karja oli kuuluisin koko rannikolla suuresta koostaan ja kestävyydestään. Läpi talven ne saivat olla ulkona, yötä päivää, vaikka olihan siellä muutamina talvina ollut joku viikko luntakin maassa. Mutta hänen karjansa oli puolivilliä, ja sentähden niitä ei oltu ennen ostettu meidän saarelle.

Minä ajattelin että olkoon vaan puolivilliä, tottapahan kesyyntyvät. Puolivilliä mun on vielä viljelyksenikin. Ja niin läksin naapurin pakinoille, lehmän hinta taskussani. Tavallinen lehmien hinta silloin oli 40:stä dollarista ylöspäin.

Ukko kun kuuli asian, kertoi että oli hänkin taka-aikoina joitakuita lehmiään lypsänyt, eikä ne kovin huonoja maitolehmiä olleetkaan. Vieläkin hänellä oli pari vanhaa lehmää, joita hän ennen aikaan oli lypsänyt. Mutta minä halusin ostaa nuoren, kerran tai kaksi poikineen ja taas piakkoin poikivan.

Sain valita minkä tahdoin koko suuresta laumasta. Olin kyllä kirjoista päntännyt päähäni kaikki lehmän lypsymerkit, mutta meneppäs näitä kopeloimaan! Ei ne laskeneet likellekään. Silmävaralta täytyi arvostella.

Viimein keksin yhden, jonka rakenne tyydytti kaikkia vaatimuksiani, näytti piakkoin poikivalta ja utareista päättäen aika hyvältä lypsäjältä niin nuoreksi lehmäksi. Sen silmäyksistä en oikein pitänyt, mutta en niistä välittänyt sen enempää, sillä eihän nyt ollut kysymyksessä morsiamen valinta. Toinen sarvi siltä myös oli katkennut läheltä tyveä, vaan en sitäkään arvannut silloin ottaa miksikään varotusmerkiksi.

Kysäsin hintaa.

''25 dollaria.''

Se oli tavattoman halpa, tuskin sitä minkä sillä olisi saanut lihoina. Oli kevätpuoli vielä, elukat laihoja ja sentähden halpoja. Kauppa siis syntyi ilman mitään vaikeuksia.

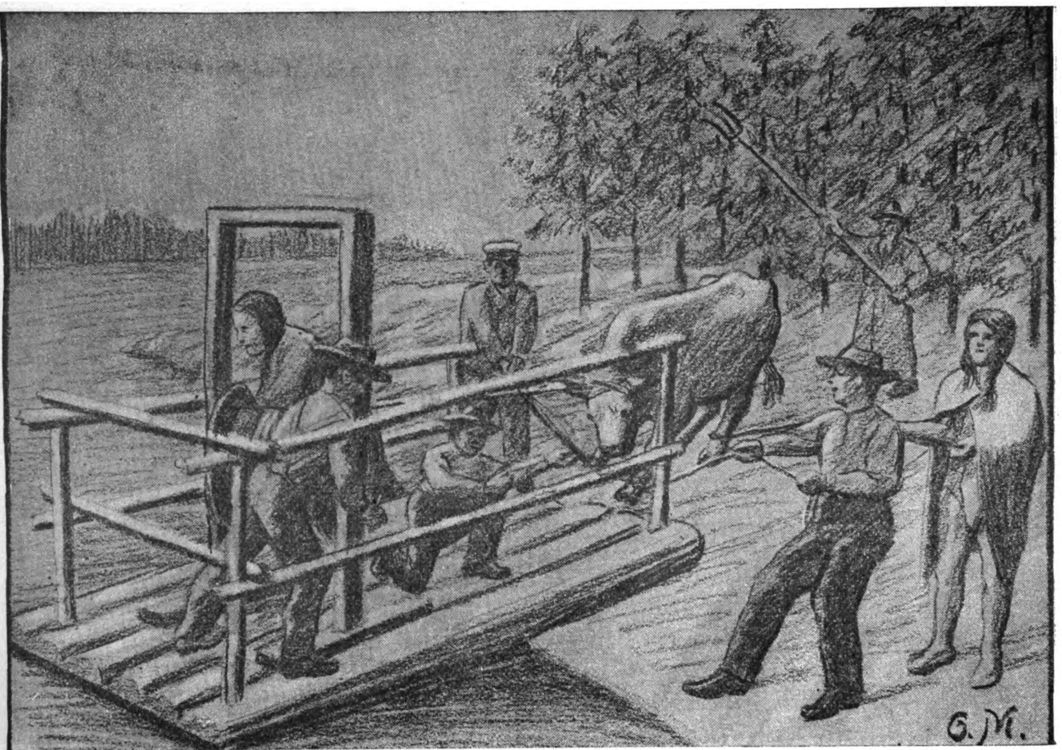
Siinä karjaa tarkastellessani minua erityisesti oli miellyttänyt eräs vuoden vanha hieho, sieväräkenteinen, kirkassilmäinen, älykkään ja uteliaan näköinen. Kysyin senkin hintaa.

''15 dollaria.''

Koska tässä yhden lehmän hinnalla oli tilaisuus saada kaksi, päätin ottaa senkin. Myyjä ei ollut varma sen kantamisasioista, vaan arveli sen poikivan syyspuoleen.

Tällä kertaa minulla ei ollut mitään keinoa elukkain viemiseksi salmen toiselle puolelle, vaan lupasin rakentaa sitä varten lautan ja tulla sillä niitä noutamaan

Niin teinkin. Pilimei oli sulkenut myydyt elukat erilleen muusta karjasta, aitaukseen. Oli vaan saatava niille nuora sarviin ja vietävä ne lautalle.



G.M.

Mutta sepä ei ollutkaan niin helppo tehtävä. Se toissarvinen vain kuopi maata ja korskui kuin paras sotaorhi. Pilimein neuvosta jätimme sen tällä kertaa rauhaan ja päätimme tulla toisen kerran suuremmalla miesvoimalla. Nyt kiitimme kun saimme hiehonkaan mukaamme. Sen toki saimme.

Lautan olimme korkealla vedellä tuoneet rantaan. Veden laskettua se oli jäänyt kuiville. Nyt täytyi odottaa veden nousua siihen määrään että lautta taas lähtisi liikkeelle. Sill'aikaa koetin kesytellä "Punia". Elukan ystävyyteen on ainoa tie vatsan kautta. Tässä ei näyttänyt suuria vaikeuksia olevankaan.

"Puni" oli täysi materialisti. Antoi arvoa vain hyville heinille ja viisi välitti muusta, vapaudesta tai orjuudesta. Ennen lähtöä sitä jo sai sarven juuresta ruopotella. Rauhattomaksi se tuli vasta kun veden noustessa kuohulaineet alkoivat lauttaa heiluttaa ja räiskyttää vettä sen silmille. Pelon ja vavistuksen sekaisella äänellä se silloin mörähteli. Mutta kun seisoin ääressä ja sille haastelin, oli se tyytyväisempi. Rupesi heti luottamaan ihmiseen.

Majakalle tuotua se muutamassa päivässä oli kuin kesy elukka ainakin. Tuomaan suuri ihmisystävyys tarttui siihen.

Se toissarvinen.

Pilimei lähteissä kehui kesyttävänsä tuon aitaukseen jätetyn villin lehmän muutamassa viikossa.

"Kyllä minä tiedän keinon millä elukan saa kesyyntymään", hän sanoi. "Se keino on n ä l k ä. Minä en pariin päivään anna sille mitään syötävää. Kolmantena päivänä se on niin kesy, että tulee ottamaan heiniä kädestä."

Sattui sopimattomat ilmat lähteä liikkeelle lautan kanssa, joten ukolle jäi kesytysaikaa useampia viikkoja. En muutenkaan pitänyt kiirettä, sillä tiesin hänellä olevan heiniä kyllä, ja siinä lehmässä näytti tosiaan olevan paljo kesyttämisen varaa.

Kun vihdoin läksimme lehmää noutamaan, valmistausimme siltä varalta että se nyt tuodaan, jos ei kokonaisena niin kappaleina. Meitä oli kuusi miestä, neljä valkoista ja kaksi indiaania. Ukko Pilimein tiesimme tulevan seitsemänneksi. Pitihän sellaisen voiman jo riittää.

Varmuudeksi otimme kuitenkin vielä konevoimaa mukaan. Venehuoneessa oli veneitten ylösvetämistä varten kone, jolla pari miestä saattoi kiskoa kuiville pienen höyrylaivan. Kun siitä vaan sai köyden kiinnitetyksi lehmän päähän, niin varmasti täytyi ainakin pääpuolen lähteä mukaan.

Pilimein oli todella onnistunut kesyttää lehmä siihen määrään, että hän, hirveä heinähanko kädessä, uskalsi mennä sen puheille aitaukseen. Puoli päivää touhuttua saatiin valtaköysi lujasti kierretyksi sen sarven juuriin. Sillä oli itse pääasia, eteenpäin meno, ratkaistu. Kysymys oli enää vain otuksen pysyttämisestä oikealla suunnalla, ettei se köyden pitkällä ollessa saanut hyökätä syrjään, miesten päälle tai jonkun esteen taakse. Sentähden

kiinnitettiin hoikemmat nuorat sen jalkoihin — ei kuitenkaan muuta kuin kolmeen — ja niillä ohjattiin kulkua. Hitaasti ja vaivaloisesti se kävi, mutta ehdottoman varmasti. Ennen iltaa meillä oli lehmä lautalla.

Ähmissään se heti paiskautui maata, joten meillä ei ollut mitään vaikeuksia lautan viennissä toiselle rannalle. Yötä myöten emme ruvenneet sitä koettamaankaan saada navettaan. Jätimme siihen rantakuohujen huuhdeltavaksi ja heiluteltavaksi. Ehkä sisu hiukan taltuu aamuun mennessä.

Mutta eipä se ollut taltunut.

Seisalleen oli noussut, kun aamulla mentiin katsomaan. Täysi työ sillä oli pysyä pystyssä, niin laineet lauttaa huiskuttelivat, ja pahasti se mörähti aina kun sai enemmältä suolavettä korvilleen.

Navettamatkalla päätimme tulla toimeen ilman konetta. Sillä vaikka se oli varma, oli se kovin hidas keino.

Kiersimme köyden irti koneesta ja veimme pään navettaan. Toinen pää oli edelleen lehmän sarvissa. Näiden kahden paikan välillä oli siis olemassa parin tuuman vahvuinen yhdistysside. Sitä oli vain saatava sopivalla tavalla lyhennetyksi. Sopivimpana pidimme käyttää hyväksemme lehmän omaa luonnetta. Irrotimme nuorat lautasta. Sitte mies kuhunkin jalkanuoraan ja vankin joukosta navettaan ottamaan sisään köyttä sen mukaan kuin se löyhtyi. Kevytjalkaisin indiaani valittiin syötiksi, jota kohden lehmä sai hyökätä. Jalkanuorista jar-

ruttajat saattoivat hätätilassa kiskasta lehmän kumoon, jos syötille näyttäisi alkavan käydä huonosti.

Näin valmistuttua avattiin lautta. Laskut pitivät paikkansa noin kolmannen osan matkaa, kunnes lehmä teki kolttosen jota emme olleet ottaneet lukuun — paiskasi maata, eikä aikonut nousta ylös millään.

Aikamme koeteltua kaikki keinot, jätimme sen siihen. Sidoimme nuorat läheisiin puihin ja läksimme päivälliselle.

Toiset jäivät vielä kahvia juomaan, mutta minä kiiruhdin edeltäpäin katsomaan ettei se vaan saanut hirttää itseään, kun noita nuoria oli niin paljo.

Jo kauempaa huomasin maassa punaisen kasan, mutta toisessa kohti kuin mihin lehmä oli jäänyt. Se oli siis ollut jalkeilla Mutta ihmeellisintä oli, ettei siinä kasassa näkynyt päätä ensinkään. En löytänyt irtonaistakaan lehmän päätä lähettyviltä.

Menin luokse. Ei karvanjuurikaan värähtänyt. Kuollut, mutta vielä lämmin! Vihdoin sain selville että pää oli alimmaisena. Sen ainoa pitkä sarvi oli lujasti maan sisässä, kaula kaksinkerroin ja sitte muu osa lehmää painamassa päälle. Ponnistaen kaikki voimani, sain sarven ylös maasta ja pään esille. Silloin se hiukan raotti silmiään, josta huomasin sen vielä olevan hengissä. Ja minussa heräsi iloinen toivo että nythän se saa luottamusta ihmiseen ja kesyyntyy, kun näkee minut hyväntekijäkseen, pelastajakseen. Niissä ajatuksissa selvittelin pahoin kietoutuneita nuoria, että se virottuaan voisi päästä jaloilleen...

Seuraavassa silmänräpäyksessä löysin itseni pakoon juoksemassa henkeni edestä. Salaman nopeudella oli lehmä hypännyt pystyyn, ja tuli suoraan päälleni. Se ei kuitenkaan päässyt pitkälti, kun nuorat pidättivät.

Samassa joutuivat toiset paikalle. Entistä menettelyä noudattaen saimme "Rajun" — joksi emäntäväki sen jo oli ristinyt — vihdoin navetalle. Ovet se mennessään puski säpäleiksi ja muutenkin perinpohjin tunnusteli navettarakenuksen tukevuutta. Itseään se ei säälinyt yhtään. Katkonaisesta sarven tyngästä veri vuosi virtana pitkin naamaa, ja lautasilta sinkoili nahka- ja lihasirpaleita, kun se rimpuillessaan töytti parteen. Villimpää idealistia en ole elämässäni nähnyt.

Mutta nyt se oli navetassa, niin tukevasti sidottuna että varmaan pysyi.

Seuraavat viikot koetin sitä suositella hyvällä hoidolla ja ruualla. Mutta sen kiukku ei yhtään lauhtunut. Jos olin etupuolella, se koetti puskea, jos takapuolella, niin potkasta. Tappaa se olisi silloin jo sietänyt, sillä selvä oli ettei tuollaista petoa mikään voi lypsää. Kuitenkin minua huvitti nähdä, vieläkö se tuollaisen rääkin jälestä synnyttäisi elävän vasikan.

Ja elävän se synnytti, vieläpä erittäin kauniin ja kookkaan. Koska se oli lehmävasikka, päätin ottaa sen talteen ja antaa kasvaa "emänsä alla". Senhän täytyi olla kestävää alkujuurta, sen vasikan.

Lehmän elättäminen navettaan tuli kuitenkin aikaa myöten kalliiksi, kun heinät ja suurukset oli

tuotettava 200 mailin päästä, Vancouverista. Sentähden päästin sen parin viikon kuluttua poikimisesta Punin ja Tuomaan seuraan laitumelle, mutta vasikan pidin navetalla että emä pysyisi lähitienoilla ja imettäisi sitä.

Vasikalle laitoin eräänlaiset mäkivyöt, joista kiinnitin nuoran navettaan. Emä oleskeli likettyvillä ja kävi säännöllisesti imettämässä lastaan. Mutta loitolla siitä silloin piti ihmisten pysyä.

Sointulaiset majakalla käydessään utelivat, kuinka paljo lehmäni lypsää. Minä en siitä asiasta muuta tiennyt kuin että vasikka näytti pitävän maidonsaantia tyydyttävänä, koska kasvoi ja vaurastui hyvin.

''Jos olisi maitoa tarvis, niin kyllä lehmä tulisi lypsetyksi'', arvelivat.

Lupasin sekä maidon että koko lehmän sille, joka sen lypsää. Mutta lypsämättä sen jättivät.

Jonkun aikaa kävi kaikki hyvin, kunnes eräänä aamuna vasikka oli kadonnut. Oli katkassut nuoransa. Kovin kauas se ei ollut voinut ehtiä, siksi nuori se vielä oli liikkumaan näillä maisemilla. Aikani etsittyä löysin sen läheisestä metsiköstä. Irtaallaan ollessa, kun oli kyllin tilaisuutta paeta, Raju oli arka, kuten muutkin villielukat, jos mies vaan rohkeasti käveli kohti. Niinpä sain siltä vasikan siepatuksi, nostin hartioilleni ja vein takasin navettaan. Muutin lujemman nuoran.

Seuraavana aamuna se oli pujottautunut irti mäkivöistään ja mennyt. Löysin sen nytkin ja toin takasin. Silloin neuloin mäkivyöt kiini vahvaan

säkkiin, johon laitoin reiät päätä ja jalkoja varten. Sitte pistin vasikan siihen.

Se tepsi pariksi päiväksi. Kolmantena löysin tyhjän säkin nuoran päästä. Minulle on vielä tänäkin päivänä arvoitus, miten se siitä oli voinut riisuutua.

Silloin olivat keinoni lopussa. Annoin heidän mennä. Ja ne menivät, muut paitsi Tuomas. Eikä minulla ollut tilaisuutta heitä kauempaa haeskella, sillä majakalta sain poistua ainoastaan määrän perästä.

Vasta joulun edellä tuli tieto, että elukoitani oli nähty rannikolla, parikymmentä mailia majakalta. Oli viikon työ kahdelle hengelle ajaa ne sieltä kotiin.

Vasikka oli kasvanut niin isoksi, ettei ollut enää emän tarpeessa. Sentähden Raju sai kuulan otsaansa, ennenkuin kerkesi toisia viekotella uudelle karkuretkelle.

Tulokset.

Puni ei ollut aikeessakaan ruveta lypsämään. Oli jäänyt mahoksi.

Parhaimmassa tapauksessa vasta kolmisen vuotta oltuani karjan omistajana — niin komean ja järkiperäisesti valitun karjan — voin toivoa saavani ensimäisen maitotilkan kahvikuppiini. Siihen asti täytyy tyytyä Vancouverista tuotettuun kalliiseen kannumaitoon.

Näin ollen en tahdo väittää karjanhoito-kokeitani erittäin edullisiksi rahallisessa katsannossa.

Mutta sitä en myönnä, että ne minua olisivat "tylsistyttäneet", sanokoon Karl Marx mitä tahansa. Päinvastoin luulen nyt olevani koko joukon viisaampi kuin alkaissani — viisaampi ainakin karjatalouden alalla. Jos uudestaan tulisin alottamaan, lähtisin toisesta päästä.

Kaapro Jääskeläinen.





Unelma

Kun yö on mielessä ja ympärillä
Ja vastuksien tuulet vastahani pauhaa
Kun kuljen muistoillani syksyisillä
Ja olen vailla varmuutta ja rauhaa,
Silloin saavut sinä hiljaa hiiviskellen,
Avaat kuvasi ja kukkatiesi,
Ja taas ma katson elämätä hymyellen,
Jo olen olevinain onnenmiesi.

Hetkeks unhotan ma kaiken elon kaunan,
Kaikki pettymykset, toivottoman tieni,
Ja elän taas kuin elin ennen muinen
Kun uskohoni uppos murhe pieni.
Taas yli aitain, estehien, lennän,
Voittajana onnenmaille kuljen,
En uuvu, kompastu, vaan yhä ennän,
Kunnes kerran siellä silmän suljen.

Kyhään matkalleni majakoita,
Majat mukavimmat vastahani hymyy,
Siellä virittelen rauhankanteloita,
Min kuuluvilta pahat henget lymyy.

Ja ihmiset on silloin ihmisiä ihan,
Ylvähinä nousevat ne tietään,
Ne jättäneet on vainon, veljesvihan
Ja kultavaunuin vapautta viedään.

Se on unelma, on vaahtokupla vainen
Sen toden tuuli karpalona pyyhkii.
Mut eikö eloni tää ole samanlainen,
Naurussain jo surun enkel' nyyhkii.
Ja jos uurran, puurran tositoiveissani,
Tahdon onnelleni parhaimpani antaa,
Näen kohta raunioina rakelmani
Ja tyhjyytensä elo eteen kantaa.

Miks' en siis unelmoisi unhohetkinäni,
Kun tosielämä ei onnen mahlaa vuoda,
Kun on kuin monen muun myös minun elämäni —
Vaan pettymyksen karvaat maljat juoda.
Siis — kun todesta oon uupumassa illoin
Ja rauenneena värjyn työni raunioilla,
Tule, tule sinä viehkä valhe silloin
Ja kanna mua unten ulapoilla.

Aku Päiviö.





"Kahden kauppa, kolmannelle korvapuusti"



Laillinen vääryys

Sopimus oli aikanaan tapahtunut näin:

Kulholla oli suurehko ala oikeata "perintömaata", mutta Puuhasella ei ollut edes kämmenen leveyttä, ei seipähän sijaa. Puuhanenkin unelmoi pienestä kodista ja perunamaasta, unelmoi ja ikävöi, sillä raskaalta tuntui vyöryminen perheineen toisten nurkissa, aina nurkuna, aina tiellä, ja sitten raataa kaikki voimansa, ilman paremman toivoa, toisen hyväksi kurjan puutteellisen elämän eteen.

Ukko Kulho oli kunnon mies, ja kun Puuhasen toivomukset kerran tuumiksi tulivat, virkkoi hän:

— Onhan tässä maata meille molemmille, on maata ja on puita. Katsele vaan itsellesi sopiva paikka ja kyhää koti, apua saat kun tarvitset.

Ja kun kumpikin piti toistansa kunnonmiehenä, ei sen kummempia "kontrahtikirjoja" tehty, tuskinpa se johtui mieleenkään, vasta perästä päin verovähäsestäkin tuumittiin ja sovittiin.

Puuhanen valitsi kotinsa paikaksi Kirsijoen törmäntaan, kaamean korven laidan; kävi siihen käsiksi kovin kourin ja tulisella kiireellä. — Ei se

ollut lapsen leikkiä; miestä siinä kysyttiin, miestä ja miehen luontoa. Mutta kun puita oli viljalta, ei kauan viipynyt kun jo tupa köhötti kurkipäällä ja vierellä pieni navetta "maitopäätä" odottelemassa. Ensimäisenä sentään oman saunan sinervä savu kuulakkaaseen kevätilmaan kohosi. Ja silloin Puuhanen ensi kerran elämässään oikein nautinnolla kylpi, löi löylyä ja myhähteli, heittäytyi lauteille pitkin pituuttaan ja pullistuneesta rinnastaan puhalteli hyvänmielisiä henkäyksiä kuin kylläinen orhi päivänpaisteessa. Jo se tuntui joltakin!

Eikä Puuhanen rasittanut ketään avunpyynnöillään, itsekseen hän möyri kuin karhu pesänsä ympärillä. Puoliväkisin tuli Kulho kerran hevosineen ja väkineen auttamaan, "kurkihirttä nostamaan", kuten hän sanoi.

Välillä täytyi Puuhasen aina käydä leivän eteen puskemassa kylässä. Kuutamoiset illat ja "roskipäivät" piti hän silloinkin ominaan; ei antanut perään eikä säästänyt voimiaan, kun oma koti oli kysymyksessä ja voimia tuntui olevan.

Sitä leikkiä sitä sitten jatkui. Eihän sitä ensiaikoina ollut itsellä muuta kuin asunto, kylästä oli hankittava eväät ja monta oli suuta pyytämässä. Puske kylässä, puske kotona, lähde yötä ja päivää, se oli jatkuvana taksana. Joltakin se sitten tuntui kun vihdoinkin navetassa oma "maitopää" ammuili, ja sai omasta pellosta perunoita kaivella; tuntuipa niin hyvältä ettei sitä tahtonut todeksi uskoa, vaikka sitähän sitä juuri oli toivonut ja sen eteen ponnistellut. Ja mikä ihme siinä oli että omat perunat

ja oman lehmän maito tuntuivat maukkaammilta kuin muitten, ja ravitsevankin tuntuivat paremmin. Katseltiin jo kirkkaimmin silmin tulevaisuuteen; ponnistuksissa tuntui jo pohja vastaavan.

Vuodet vieri edelleen ja joka syksy korjattiin Puuhalassa talven varalle edellistä runsaampi sato, samalla kun ahkeruuden jäljet näkyi kaikkialla. Korpi kaikkosi kaikkoamistaan ulommaksi ja sijalla köhötti suorat sarat kuohkeata peltoa. Eikä aikaakaan kun Puuhala näytti jo melko talolta, jopa muutamissa suhteissa monta muuta paremmalta. Kaikkialla pisti esiin ahkeruuden ja järjestyksen leima. Navetassa, jota oli täytynyt ensimäisestä paljo suurentaa, oli jo melkoinen karja, hevonen hirnahteli tallissa, lauma villaisia lampaita, pahnassa sian jörnikkäitä j. n. e. Vaurastuminen jatkui ihan kuin itsekseen, sillä talossa oli jo monta työhön kykenevää kättä.

Mutta sitten eräänä päivänä tuli tieto että ukko Kulho oli kuollut. Se oli ikävä tapaus. Puuhalan koko väki suri, mutta eniten itse ukko Puuhanen, hän, joka oli ollut vainajan kanssa kuin veli, parempikin. Silloin tunsi ensi kerran elämässään ukko Puuhanen että aika ei tahtonut kulua, työ ei tahtonut maistaa. Ja kun hän sitten vainajata hautaan saatteli, valahti hänen silmiinsä kyyneleet — kyyneleet, joitten hän oli jo luullut tyyten kuivuneen.

Kulhossa tuli pojat isännäksi ja heti muuttui komento. Röyhkeästi he alkoivat työväkeään hallitsemaan. Puuhalakin sai kohta kuulla että hänen veronsa oli kohonnut kolminkertaiseksi. Se oli

huomautus mitä lajia miehiä uudet isännät olivat, mutta muutoin sitä ei suurin ihmeteltykään; nuorta voimaa kun talossa oli, tuntui sen jaksavan hyvin suorittaa. Mutta kun vuosi oli kulunut, kuului taas komento: veroa on suoritettava kaksi kertaa enemmän. Vielä sekin kestettiin, ja luultiin toki korotusten siihen loppuvan. Mutta kun taas seuraavan vuoden sato tuli näkyville — ja taisi se Puuhalassa olla melkein yhtä runsas kun itse Kulhossa, asiat kun siellä alkoivat käydä takapajulle —, niin kuului taas komento veron korotuksesta. Nyt se jo oli kokonaan kohtuuttomissa. Mutta napisemaan ja riitaisuuksiin kun ei oltu totuttu, koetettiin vieläkin ponnistaa eteenpäin ja suorittaa talolle vaatimukset. Ja vielä sittenkin elettiin; oltiin sitä ahkerampia. Nuori voima liikkui, ja täsmällisyys vallitsi kaikissa asioissa. Siitä seurasi että pellot laajenivat, laiho kasvoi, lehmät lypsivät ja lämmin ei pirtistä puuttunut.

Tämä suututti ylpeitä Kulhon nuoria isäntiä: nuo ahkerat ihmiset pienillä tiluksillaan ajavat heidät päätalon isännät häpeään; pois ne on saatava! Siitä lähtee sitten aivan kuin ilman edestä valmis talo, hyvästi viljeltyjä maita. — —

Ja eräänä päivänä, leikkuuaikana, kun Puuhalan väki oli päivällisillä, työntyivät Kulhon ylpeät isännät tupaan ja toinen heistä mahtavasti lausui:

— Onkos teillä mitään omistuskirjoja tähän maahan jonka päällä te niin upeasti elätte?

— Omistuskirjoja?...

— Niin, kauppakirjoja, kontrahteja tai muita semmoisia?

— No... niin... eihän niitä mitä kirjoja ole, mitäpä niillä olisi tehnyt. Isävainajanne kanssa oli sopimus ja se piti, ei ne mitkään kirjat tulleet mieleenkään — eivätkä ne sen lujempia olisi olleetkaan.

— Sen me tiedämme. Mutta koska tämä maa nyt on meidän ja me sen tarvitsemme, niin me sen myös tahdomme ja käskemme teidän muuttamaan tästä pois mitä pikemmin.

— Eihän tuolla totta tarkotettane? virkkoi ukko Puuhanen verkkaan, ja katsoi nuoria isäntiään pitkään ja tutkivasti.

— Kyllä se on täyttä totta, ja lujaa totta!

— Mutta nämä kaikkihan on minun ja sittemmin meidän tässä olevien yhteisiä vaivannäköjä, eikä teidän paremmin kuin muittenkaan — syrjäisten. Synkkään korpeen tulin ja omin kourin kävin siihen käsiksi. Korpena se olisi vieläkin ellen minä olisi sitä perkannut. Niin — itse rakensin nämä huonepahaset ja itse ajoin korpea ulomma, kuokin ja väänsin, niin että se alkoi viimein vaivannäköjä takaisin antamaan. Ja vero on suoritettu täsmälleen talolle, eikö?

— Kyllä kaiketi. Mutta maa on sittenkin meidän, — omistuskirjat ovat sen päälle — ja puut ja muut on otettu siltä maalta. Miksikä rupesitte suotta aikojaan toisen maata viljelemään. Ei muuta kun laittakaa itsenne näiltä tiluksilta pois joutuen, mitä pikemmin sitä parempi — pahempia seurauksia välttääksenne. Hyvästi!

Ylpeät isäntämiehet astuivat pystypäinä ulos. Ovi louskahti viskatulla kädellä kiinni, niin että akkunat helisivät.

Syntyi tavaton hämminki rauhallisessa Puuhalassa. Ihmiset eivät tahtoneet sanoja löytää, tollottivat vaan toisiinsa tai alas lattiapalkkeihin. Ensimäisenä sai nuorempi väki suunsa auki, ja ymmärtämättöminä, miten asiat oikein olivat, alkoivat hätäillen kyselemään.

— Ei jumalaut! sanoivat vanhemmat veljet seisaalleen nousten ja polkaisten raskaasti permantoa, — ei tästä niin vaan lähdetä kuin jänis haavalta! Turhaa turskailevat Kulhon korskat pojat. On tässä vielä meilläkin sanomista!

Kotvan vielä, toisten puhuessa ja kuohuessa, katsoi harmaja ukko kelmeänä lattiaan, kunnes näytti pulmasta selviytyvän.

— Ei lähdetä! virkkoi hän painavasti. — Tässä on tullut nämä tilukset hyvin tienatuksi, niin että niitten viljelemiseen lienee oikeus kun veronsa maksaa.

Ja silleen se päätös jäi, sitä vaan pitkin matkaa vahvisteltiin sitä mukaa kun asian oikeudesta varmennuttiin. Ja työ sujui kuin uudella vauhdilla. Keltaiset, raskaspäiset oljet kaatui lyhteisiin ja lyhteistä kuhilaille että kuhisi. Taas oli varmuus talven varasta ja se teki mielen kevyseksi. Ilkeänä oikkuna, pelotuksena ja suorana piruutena vaan pidettiin Kulhon isäntien käyntiä, antamatta sen mieltä mustentaa.

Mutta jonkun ajan perästä sen jälkeen astuivat Kulhon korskat isännät taas Puuhalan tupaan, nyt mukanaan pari lautamiestä, — siis vähän "lain hajua".

No, ettepä ole vielä korjanneetkaan täältä itseänne! Eikös määräys ollut kyllin selvä? tiuskasi toinen isännistä tuimasti.

— Mihinkäpä kotoaan osaisi lähteä, virkkoi Puuhanen merkitsevästi.

— Kotoaanko?... Ei tämä ole teidän kotinne vaan tämä on meidän; ettekö sitä vielä usko?

— Tepä tuon lienette rakentaneetkin — — —

Ukko Puuhasta alkoi harmittamaan, eikä hän voinut pistäviä huomautuksia välttää. Nuoret isännät punastuivat kiukusta korviaan myöten.

— Kuulkaapa vieraat miehet päältä, minkälaisia vastauksia ne antavat, sanoivat he lautamiesten puoleen kääntyen, ja sitten Puuhaselle:

— Te näytätte tässä kopeeksi rupeevan. Mitä te oikeen meinaatte, ettekö aio hyvällä tästä lähteä, vai?

— Koska sitä kysytään, niin vastaan että: ei! ei ainakaan niillä puheilla.

— Kuulkaapa vieraat miehet päältä.

— Sen kuulkoon vaikka koko maailma! tiuskasi ukko, joka alkoi jo tulistumaan.

— Mutta me vaadimme näitten kahden vieraanmiehen kuullen teidän korjaamaan luunne, viikon sisällä tästä päivästä lukien, tästä talosta ja näiltä tiluksilta. Jollette tätä usko niin perästä kuuluu! Sen sanottuaan he poistuivat kolinalla ulos. Ovi lyötiin taas vihanvoimalla kiinni.

Taas tuli hämminkiä Puuhalassa ja nyt se ei ollut niinkään ohimenevää laatua. Mutta siitä kuitenkin sovittiin, että lähdetä ei muuten kuin väkipakolla.

— Jos kerran oikeutta on olemassa, niin mikään voima ei voi, ainakaan minun eläessäni, tästä meitä pois häätää. Se verokin, mitä tästä kiskotaan, on oikeuden mukaan liiaan korkea, enemmän kuin toinen puoli liikaa. Hävetä saisivat mokomat isännät, hävetä ja joutua itse ''lain'' kouriin. Ei tullut miehistä isänsä poikia, ei haisuakaan hänestä, eikä äidistäänkään — kenen lienevät — — —

Näin puheli ukko Puuhanen harmia ja ylenkatsetta täynnä. Kovin kirveli sydäntä kun piti joutua, kaiken luottamuksensa annettuaan ja vaivansa uhrattuaan, vanhoilla päivillään moisten katalain vehkeilyjen uhriksi. Ja nyt vasta hän oivalsi mitä olisi merkinnyt ''kirjallinen kontrahti'' kunnon ukkovainajan eläessä. Mutta eihän sitä yksinkertainen ja rehellinen ihminen, joka pitää toisia samanlaisina, osaa tuollaisten tapausten varalle varustautua; luulee toki pojista edes suunnilleen sitä mitä isästä.

Koetettiin puuhailla kuten ennenkin, syystöitä toimitella ja taloutta pitää, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. Aivan kuin yhteisestä sopimuksesta koetettiin olla puhumattakin häädöstä, ja jos se sattui joten kuten puheeksi luiskahtamaan, vakuutettiin kohta toisilleen että ei siitä mitään tule, ilman vaan pahoissa sisuissaan pelottelevat. Mutta jokaisen povessa piili rauhattomuus ja salainen pelko. Jokainen tunsi että ei sitä tiedä mitä ne aikaan saavat ja mitä se ''laki'' sellaisissa tapauksissa sanoo. Ja olivathan he kuulleet että ''laki on niinkuin luetaan'', ja että se on aina niitten puolella jotka peräpenkillä istuvat.

Ja niin se kävi nytkin.

Oli satanut ensilumen, tuuli kääntynyt pohjoiseen ja vihainen viima viilletteli maita, huilutteli lunta ja vonguskeli seinämissä. Nuorempi Puuhalan miesväki oli metsätöissä, ukko vaan oli naisten ja pienimpäin kanssa kotosalla, rakenteli uutta juuritiinua, kun vanha kävi pieneksi. Silloin ajaa porhalti kartanolle useita hevoskuormia väkeä. Siinä oli Kulhon komeat isännät etumaisina ja sitten kiiltonappinen herra useitten outojen miesten seuraamana, aseita mukanaan. Talossa säikähdettiin ja hätäännyttiin kovin, sillä arvattiin keitä vieraat olivat ja mikä heillä oli asiana.

Tupaan astuivat ja pöydän vierelle asettuivat. Kiiltonappinen herra veti taskustaan suuria papereita ja alkoi niitä lukemaan. —

Tuomio se kuului olevan. "Laillinen" väkivaltainen häätötuomio. Tupertuneena kuuntelivat sitä talon väki, naiset kalpeina ja kalpeana itse ukkokin, vaikka näennäisesti tyynenä jatkoi verkalleen työtään.

— Kuulitteko asian. — Käykää miehet toimeen, mars! komensi korkea herra.

— Akkunat säpäleiksi ja uuni hajalle! Tavarat pihalle! kuului uusi jyrisevä komennus.

Väki alkoi liikkua kuin tulipalossa. Srrr!... rämähti ensimäinen akkuna rikki. Srrr!... Srrr!.. toinen ja kolmas. Lasin kappaleet sinkoilivat säristen ja kilisten, vielä hangella tuulen viskelemänä soraäänin soittelivat ja sitten vaikenivat. Jäätävä viima työntyi avonaisista akkunoista sisään, pihti-

pielissä oudosti vonkui. Huoneessa olevat tavarat kannettiin tai viskottiin huiskin haiskin pihalle, toisia rekiin. Ovet revittiin irti ja vietiin rekeen. Nouseva juuritiinu viskattiin hangelle jäätymään. Toiset kantoivat lunta lieteen, toiset repivät kankien kanssa uunia rikki. Mutta luja se oli kuin linnan muuri; hiki kohosi murtajien mustille kasvoille. Jo viimein kivi heltisi ja romahti lattialle, jo toinen — jo kolmas — ja yhä edelleen — — —

Joka kerta kun ikkuna sierähti, vavahti tuhkankalpea vanhus kuin olisi puukolla pistetty. Ja joka kerta kun uunin kivi permannolle jyrähti, lysähti hänen hartiansa alemmaksi, kuin olisi moukarilla niihin isketty. Käsiensä varaan, liikkumattomaksi kuin kivipatsas, kuin harmaantunut kanto, jäi hän lattiaan tuijottaen istumaan, peittyen savuun ja tuhkaan, joka alkavan illanhämäryyden kanssa löi huoneen pimeäksi. Jos ken olisi sinne nähnyt, olisi nähnyt kyynelten vierivän vakoisia kasvoja pitkin alas, pudoten tuhkaiselle permannolle ja siihen jäätyvän . . .

Työ oli tehty, saalis saatu ja urhoolliset ''oikeudenpalvelijat'', ''lainvalvojat'' lähtivät voittajina, velvollisuuden tunnon täyttämin povin paluutielle hiljaisina kuin varkaat. Taivaan rannalta heittyi kylmä puna hämärtyviin hankiin . . .

Nuoret miehet palasivat työstä ja näkivät metsänlaidassa vilauksen menijöistä. Paha aavistus valtasi heidät; pamppailevin povin kiiruhtivat he kartanoon — ja kohta selvesi kaikki! Siinä kylmällä hangella tavarat mullin mallin, toiset pirstaleina,

ja mustat ammottavat oven ja ikkunan reiät vastassa... Julmaa, pirullista!

Kauhistuksesta ja raivosta puolihulluina syöksyivät he ammottavasta ovesta sisään. Mitä he näkivät, on helpompi kuvitella kuin sanoa. — Naiset nyyhkyttivät pimeässä mustien uunikivien päällä lasten ympäröiminä ja vanhus, harmajahapsinen isäukko, istui rynkämyksilleen luhistuneena ja tuijotti maahan. Jäätävä viima soitteli ikkunain pielissä vihlovaa virttänsä...

— Me menemme niitten perkeleitten perään ja tapamme ne! kiljasi yksi nuorista miehistä, raivostuneena kuin haavotettu jalopeura.

— Menemme! säesti toinen, ja he hyökkäsivät ovelle.

— Ei! kuului käheä vanhuksen ääni. — Kosto ei parantaisi asiaa, vääryyden juuret ovat syvemmällä.

Nuoret miehet palasivat vaivoin hilliytyen, ja hetken toimettomuuden perästä alkoivat kuin yhdestä sopimuksesta paikkailemaan pahimpia hävityksen jälkiä. Kiuas kivistä kokoon ja tukkeita oviin ja ikkunoihin. — Eivät ainakaan kaikkia puita ja olkia vieneet, virkkoi yksi joukosta. Pian oli kivistä kyhätty leveä kiuas, jonka päällä roihusi iloinen tervasnuotio valaisten joka sopen hävitetystä majasta. Oven ja ikkunain reiät oli myös tukittu, joten lämmin alkoi vastaamaan.

Vaivoin siinä senkään vertaa tyynnyttiin että voitiin mitään keskustella; heikommat tyrskähtelivät vähäväliä itkuun ja vanhemmat kiehuivat kat-

keruudesta ja kiukusta. Itse ukko oli kaatunut lavitsalle ja hengitti raskaasti.

— Mikä teidän on isä? Oletteko kipeä? kyselivät lapset hänen ympärilleen kiertyen.

— Ei mikään — ei mikään, lapseni. Henkeäni vähän ahdistaa ja sydäntäni vihloo, vaan kyllä se pian heittää, vastasi hän katkonaisesti.

Hänelle laitettiin vuode lähelle nuotiota ja toiset kiertyivät ympärille. Alettiin jo jonkun verran rauhottua.

Nuotio roihusi ja hulmutti savua, niin että laki peittyi harmaaseen ja muistutti öistä taivasta. Vihainen tuuli kahisutti lunta seinämissä. Illallisetta unohtuneen karjan ikävöivä ammunta kuului navetasta. Ei ollut Puuhala niinkuin ennen! — — —

Tuhkankalpeana ja tutisevana lepäsi vanhus vuoteellaan, luoden selittämättömiä katseita ympärilleen. Näytti kuin hän olisi muutamassa hetkessä kymmenen, kaksikymmentä vuotta vanhentunut.

Vihdoin hänkin näytti rauhottuvan ja alkoi toisten keskustelun lomassa puhumaan:

— Ei sitä uskoisi että näin yhtäkkiä kaikki lyödään raunioksi — koko elämän työ, vaivat, vastukset ja toiveet — monen työt ja monen toiveet — koko liuta ihmisiä joutuu taivasalle ryöstäjäin raastajain, tunnottomien julmurien kätten kautta — — — Muistan ajan kun näitä seiniä salvettiin, muistan sen kun tuo uuni ja liesi, jotka nyt ovat raunioina, muurattiin. Ja paljon kauemmaksi muistan. Muistan kun korpi kuhisi tällä paikalla. Tuskin koskaan oli siihen käsi koskenut ennenkuin minä siihen kirveeni

iskin. Arvaatteko mitä se minulta kysyi ennenkuin korpi oli ensinnäkin Halmepellon laitaan asti ajettu, puhumattakaan siitä mitä nyt on? — Se kysyi monta hikipisaraa, monta lyöntiä, monta puskua ja puhallusta. Ja nyt — nyt on kaikki mennyt! Tässä olemme viimeistä yötä raunioilla... Nuotiotulella minä ensimäisenkin yöni, kentiesi juuri tällä paikalla vietin, vaan toisenlainen oli silloin mieliala. Unta en silloinkaan silmiini saanut. Valvoin ja luin tähtiä tumman sinervällä taivaalla — ja väliin ennätin unelmissani siihen asti että oma koti tässä kyhötti, oma tuli leimusi ja lämmitti teitä...

Vanhuksen ääni sammui ympärillä kohoaviin nyyhkytyksiin. Hetken perästä hän jatkoi:

— En polo poloinen edes aavistanut että mitään tällaista väryyttä ja julmuutta löytyy maailmassa ja siksi en arvannut mitään laillisia kirjoja tämän päälle hankkia. Luotin kunnon miehen sanaan ja luulin sen sopimuksen olevan aina pyhän. Tuntui niin luonnolliselta, että kun kerran kodin rakennan, saan sitä kotinani pitää ja kun kerran pellon perkkaan, saan sitä omanani viljellä, semminkin kun niillä on kyllälti, jopa paljon liikaa, joitten nimelliseen alueeseen tämä kuuluu, ja kun sitäpaitsi suoritan kohtuullista veroa. Ja vieläpä tuntuu nytkin niin, että kaikkein pyhimmän oikeudentunnon mukaan ei yhtään kappaletta olisi kellään oikeus omistaa maata enemmän kuin itse viljelee, ja että jokaisella tämän taivaan kannen alla olisi oikeus itselleen koti kyhätä, eikä kellään toisella olisi oikeutta tulla siitä ulos häätämään, tai sitä repelemään. Niin tuntuu,

mutta miten nyt on? — — Kamalasti petyin, ja tämä minun piti vielä ennen kuolemaani nähdä! — Teillehän minä onneksi oikeastaan tämän rakensin, kaiken voimani takaa raadoin ja nyt te saatte lähteä maailmalle kuin linnunpoikaset hävitetystä pesästään — —

— Elä sure sitä isä, ehättivät pojat kyynelsilmin, mutta kohotetuin päin sanomaan. — Me olemme nuoria ja vahvoja, me rakennamme uuden kodin ja sinä näet vielä sen, saat sen lieden äärellä vanhuutesi viluja lämmitellä. Ja niille katalille ryöstäjille me kostamme — kostamme!...

— Ei, poikani! Vaikka tuntuu joskus minustakin että kostaa pitäisi ja että kosto olisi oikeutettuakin, niin sittenkin... Vääryys kostaa kerran itse itsensä, tekijänsä. Kostakaa te vaan miehuudella ja viisaudella. Toista elämän puolta olette saaneet tässä kotona kokea koko ikänne, toista olette tulleet nyt tuntemaan; viisastukaa niistä ja valitkaa tulevaisuuden tienne.

Lisättiin uutta puuta nuotioon ja koetettiin asettua levolle, koetettiin saada unhotuksen unta. Mutta turhaahan se oli, yö kului pitkään ja tuskaisesti. Tuuli kaiken yötä kahisutti tukko-olkia ikkunoissa ja kammottava hävitys irvisteli ympärillä. Rauhattomuutta herätti myöskin ukko vanhuksen hengitys, joka tuntui niin oudon raskaalta, tuskaiselta.

Seuraavana päivänä ei ukko enää kyennyt vuoteeltaan nousemaan eikä liioin puhumaan; henkeänsä ahdisti ja sydänalaansa viileksi outo tuska.

— Kuollenen tästä. Hautaan saatte saatella minut näitten seinien sisältä, tämän vaivaisen kodin raunioilta, puheli hän katkoaisesti.

Ja se oli totta. Monta päivää ei hän kestänyt, nopeasti teki tauti työnsä miehessä johon ensi kerran kyntensä iski.

Nuoret miehet veistelivät hänelle koruttoman arkun. Siihen kallis luukasa pantiin, arkku kannettiin liisteille, loimi viskattiin peitteeksi ja raskaan surun valtaama perhe lähti saattelemaan vainajaa kirkkomaahan.

Harmaja taivas varisteli sakeasti lunta. Puitten lehvät riippuivat raskaina yli metsätien. Vallitsi kuin illanhämärä sydänpäivällä.

Yhtäkkiä huuahti metsästä vastaan kulkusten ja aisatiukujen helinä ja pari rekeä kuhahti rinnalle. — Tuttua väkeä!

— No, joko olette nyt talosta selvät, joko on kaikki mukana? kuului kysymys.

— Ainakin kallein tavaramme, vastattiin.

— Eikö vielä kaikki? — — Ja mikä on tuo kallein tavaranne?

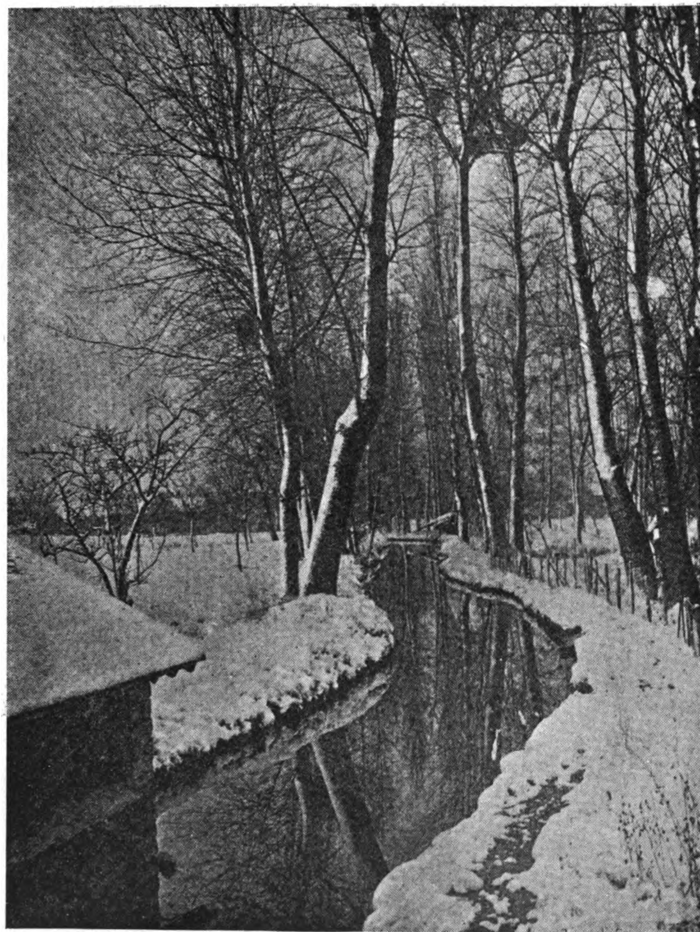
— Se on se joka oli liikaa maailmassa, jonka kodin te kävitte repimässä ja hajottamassa ja jolle te kuoliniskun annoitte. Hän se on joka rauhallisena rakenteli isompaa juuritiinua perheellensä kun te tulitte hänen elämäntöitänsä hävittämään. Hän se on. Hän ummisti silmänsä salvamiensa seinien sisällä, hävityksen viimehyvästiksi irvistellessä.

Saatamme hänet sinne mihin tekin kerran menette.
— Tahdotteko kuulla enemmän?

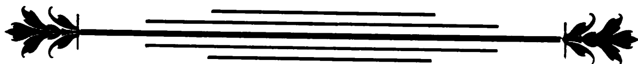
Ihmiset katsoivat hetkisen sanattomina toisiinsa. Saattojoukko lähti hiljaisena solumaan eteenpäin — — —

Aku Päiviö.





Eräs syys-talvimaisema



Kansa

Konsa routa sun povestais,
konsa kirtesi sulavi,
konsa päivyt on omanais,
konsa kevääsi tulevi.

Pitkä ollut on pimeäis,
kova talvesi kolea,
routa syönyt on syäntäis,
kirsi polkenut povea.

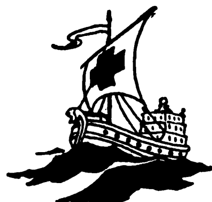
Vaivastaimia kohotit,
kukat umpussa kuoli pois
kevätlämpöä odotit
joka vilusi viedä vois.

— — — — —

Konsa tunnet sa kahlehes
aukee toiveesi avarat,
konsa oivallat vapautes
talvikahleesi sulavat.

Silloin kuulet sa korvissais
kevättuulien tohinan,
silloin tunnet sa povessais
kevätkoskien kohinan.

A. P.



Raha

(Satu)

Oli kerran — jo kauan, kauan sitten, onnellista kansaa hallitseva onnellinen kuningas. Hänen valtakunnassaan elivät kaikki tyytyväisinä ja rauhallisina, luonto tuotti yllin kyllin jokaiselle elämän tarpeita — mitä puuttui yhdeltä, toinen antoi sitä hänelle ja hän taas vuorostaan antoi toiselle, mitä hänellä oli liikaa. Vanhoja ja sairaita hoitivat kaikki yhteisesti. — Kenenkään siinä valtakunnassa ei tehnyt mieli säilyttää rikkauksia, sitäpaitsi olisi se ollut mahdotontakin, sillä rikkaudet olivat vain elintarpeita ja niitähän oli mahdoton koota suuria varastoja. Senvuoksi jokainen vain kilpaili saadakseen antaa lähimäiselleen tuotteiden runsaudesta. On selvää että ihmiset sellaisissa oloissa kasvoivat sisällisesti ja ulkonaisesti hyviksi ja kauneiksi, he tulivat paremmiksi päivä päivältä. Kaikki paheet tyyten hävisivät tuosta ihanasta valtakunnasta, ja sensijaan puhdas elämän ilo sai siellä toivotun asuinsijansa.

Tämän huomasi pimeyden ruhtinas, joka yhä suuremmalla surulla näki alueensa päivä päivältä

pienenevän. Mitä enemmän hän mietti, sitä vaikeammalta näytti pääseminen vaikeasta asemastaan. Viimein kuitenkin keksi hän hyvän keinon.

Eräänä päivänä meni hän ihmisen haamussa tuon onnellisen kuninkaan luo ja sanoi: "Jalo hallitsia! Sinä olet onnellinen ja sinun kansasi on onnellinen. Salli minun kuitenkin näyttää yksi epäkohta, jonka poistaminen tekisi teidät vielä kaksi kertaa onnellisemmaksi. Etkö näe miten vaikea alamaistesi on määrätä kunkin tavaran arvoa vaihtaessaan niitä toistensa kanssa. Tämän epäkohdan poistamiseksi olen minä keksinyt metallisen arvon mittarin, jonka olen nimittänyt rahaksi. Jalo hallitsia! Sinun ja kansasi onneksi olen sen tehnyt." Näin sanoen antoi hän rahan kuninkaalle, joka huomasi siinä oman kuvansa ja päällekirjoituksen. Kuningas niin ihastui tuosta huomiosta, että hän heti antoi julistaa valtakunnassaan rahan arvomittariksi. Kullekin tavaralle määrättiin oma arvonsa niissä metalli kappaleissa, jonka pimeyden ruhtinas oli kuninkaalle antanut. Niin ikään tarvittiin joukko miehiä noiden metallikappaleiden, rahan valmistamiseen. — Mutta kuinka kävi —?

Pian tulivat sen valtakunnan asukkaat huomaamaan, että rahaa oli helppo säilyttää suuria summiakin. Mitä siitä taas oli seurauksena? He huomasivat, että jokainen ken sattui saamaan rahaa säästöön, voi elää ilman työtä ostamalla elintarpeita. Kun se tuli kaikille selväksi, koetti jokainen tavalla tai toisella saada itselleen mahdollisimman paljon tuota metallia, joka oli niin onnea tuottavaa. Lo-

puksi ei enää häikäilty mitään keinoja, vaan petettiin, ryöstettiin ja murhattiinkin tuossa taistelussa kiiltävän metallin omistamisesta. Oli aivan luonnollista, että kavalimmat ja voimakkaimmat pääsivät voitolle, jotavastoin heikommat ja rehellisemmät saivat ruveta raatamaan sen enempi, niiden edestä, jotka olivat omaisuuden heiltä ryöstäneet ja nyt sillä ostivat heidän työnsä tuloksia, maksaen aivan mitättömän hinnan. Ja silti kiistelivät nuo jälelle jääneet niistä murusista, jotka olivat heidän osalleen tulleet, yhtä hurjasti kuin ennenkin. Samaten myöskin voittajat siitä, kuka heistä suurin olisi. Ääretön sekasorto, paheet kaikenlaiset, rikokset mitä pirullisimmat saivat vallan tuossa ennen niin onnellisessa valtakunnassa. Hyvä kuningas kuoli surusta, mutta pimeyden ruhtinas ilkkui voitostaan.

Yhä vieläkin elävät ihmiset tuossa kauheassa sekamelskassa, yhä vieläkin tavottelee itsekukin tuota pimeyden ruhtinaan keksimää metallikappaletta. Yhä vieläkin itse keksijä ilkkuu inehmon onnettuutta. Eikä inehmon aatos enään tahdo jaksaa kohota kuvittelemaankaan onnellisempia aikoja. Alhaalle olet vaipunut "luomakunnan kruunu" etkä pelastusta löydä ennenkuin olet antanut paholaiselle hänen keksintönsä takaisin.

Aug. Luo—ni.





Ajan kello

Yksi kaksi, yksi kaksi! —
hetket lyövät tahtiaan,
lyövät toisen kuolemaksi,
toisen onnen aljantaan.

Yksi kaksi, yksi kaksi! —
päivä kaunis katoaa.
Yksi kaksi, yksi kaksi! —
toisen aamu sarastaa.

Yksi kaksi, yksi kaksi! —
nuoruus on kuin unelma,
hetken elää, heilahtaa,
silloin ompi illassa.

Yksi kaksi, yksi kaksi! —
mitä antoi elämä?
Mitä antoi, mitä otti,
mitä nyt on jälellä?

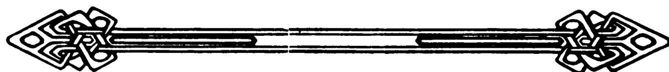
Yksi kaksi, yksi kaksi! —
kaduttaako jotakin.
Yksi kaksi, yksi kaksi! —
ei ne tule takasin.

Yksi kaksi, yksi kaksi! —
pala, pala ihmien!
Elämään oot syntynyt sä,
elä siis se hetkinen.

Yksi kaksi, yksi kaksi! —
ota siltä mitä saat!
Elämä se vainen luopi
uudet taivaat, uudet maat.

Aku Päiviö.





Tarpeistamme

Meidän tarpeistamme on **onnen** tarve suurin, ilman sitä ei elämällämme ole mitään **arvoa.**

Onni on elämämme arvo.

Moni on sitä mieltä että me pyrimme ennenkaikkea **olemassaolomme** säilyttämiseksi, ja äkkipäiten katsoen näyttävät he kyllä olevan oikeassa. Mutta tuo heidän mielipiteensä on kuitenkin vain näennäinen totuus.

Minä väitän että olemassaolommekin on meille vain toisarvoinen asia onneen nähden; että me haluamme elääkin ainoastaan onnen tähden.

Me emme halua kuolla sentähden että haluamme vielä **nauttia** elämästä. Kuoleman — tuon niin perin oudon vaikka yhtä tavallisen tapahtuman kuin syntyminenkin — takana kun aina pakataan pelkäämään olevan jotain pahempata kuin tässä elämässä, vaikka tässä elämässä olisi sitten kuinkakin pahaa. Mutta niinpian kuin jonkun ihmisen elämä tässä maailmassa käypi siihen määrin **onnettomaksi** ettei hän luule sen enää onnettomammaksi pääsevän vaikka kuoleekin, vaan pikemmin toivoo jonkunverran lievitystä siihen kuolemantakana, haluaa

hän kuolla; ja jollei silloin tauti eli joku muu tapaus tahi luonnonvoima auta häntä tästä elämästä pääsemään, turvautuu hän siihen keinoon jota sanotaan itseauttamiseksi.

Syy siihen etteivät esim. kaikki kristityt, jotka saavat kärsiä kurjuutta tässä elämässä mutta joiden uskonto kertoo heille hyvästä, onnellisesta elämästä haudan tuollapuolla, laita itseään tuollaisen "itseauttamisen" kautta pois tästä "surujen ja murheiden laaksosta", on vain siinä etteivät he joko ole varmoja siitä, että heidän uskontonsa puhuu totta, tahi muuten epäilevät sitätietä tuon paremman elämän saavuttamista. Jos he olisivat varmoja siitä, että on olemassa taivas ja että sen portit heille aukenevat hetikohta kun he ovat tehneet itsessään fyysillisen eli lihallisen elämän mahdottomaksi, niin he varmaan jok'ikinen järjestään tuolle portille rientäisivät, kuka narun, kuka myrkyn, kuka jonkun muun välikappaleen avulla.

Me vapaa-ajattelijat, vaik'emme uskokaan mihinkään erityisiin helvetteihin, kuten esim. kristityt, emme mekään ylipäiten halua kuolla sentähden että me rakastamme tätä elämää siksi että tässä on meidänkin osallemme ainakin jonkunverran **onneakin** ja että meillä on tulevaisuuteen nähden hyviä toiveita suuremmastakin onnellisuudesta, ja ettemme tiedä mitään mistään erityisestä haudantakaisesta taivaastakaan. —

Niin, onnen tarve on siis meillä, kaikilla, päätarve, ja sille tyydykkeitten hankkiminen elämän pyrkimyksemme korkein tarkoitus.

Kellään ei ole mitään korkeampaa ihannetta kuin onnellisuuden ihanne.

Kaikki muut ihanteemme ja tarkoituksemme, minkälaisia niitä meillä lieneekin, ovat vain keinoista, kohdistuvia keinoihin onnen saavuttamiseksi.

Ja mitä on tuo onni?

Se on hyväntuntemusta, joka herää, kuohuu, huokuu, pulppuaa, — sanottakoon miten hyvänsä — meidän mielissämme aina silloin kun olemuksemme sekä sielulliselta että ruumiilliselta puolelta on normaalisessa, sopusointuisessa kunnossa.

Tämä taas riippuu visseistä ehdoista, joita hakemassa meillä on suuri joukko ruumiillisia sekä sielullisia tarpeita, alitarpeita. Ainoastaan niille sopusuhtaisesti tyydykkeitten saamisen kautta tulee olemuksemme siihen tilaan että mielissämme hyväntuntemus, elämän viehätyksentunne herää.

Ryhdyn nyt tekemään selkoa yksinomaan näistä "alitarpeistamme", yksityiskohtaisemmin määrittelemään niitä ja niiden eri suhteita elämäämme selittelemään, jättäen onnentarpeemme niiden kaikkien yläpuolelle, jonne se kuuluukin.

Sanoin jo niitä olevan sielullisia ja ruumiillisia. Niin todella me voimme jakaa ne kahteen pääalaan eli ryhmään, joista toinen koskee etupäässä olemuksemme sielullista, toinen ruumiillista puolta. Sitten voimme jaotella ne, kummankin puolen, yksityisosiin. Siten analyseerattuina ne ovat, ensinnäkin ruumiillisella alalla: ruuan, juoman, lämmön, ilman, valon, puhtauden — ruuassa, juomassa, ilmassa ja ihossa —, liikunnan, levon, unen, terveyden

ynnä sukupuolitarpeet; henkisellä alalla tarpeet tiedon, rakkauden, kunnian, leikin, kauneuden ja vapauden.

Nämä ovat meidän pääasiallisimmat, onneamme edustavat tarpeemme. Mitä näihin lisätään, ne ovat joko näihin liittyviä, taas näiden alitarpeita, tahi ainoastaan kuviteltuja, ja näennäisiä, kuten esim. uskonnon tarve.

"Uskonnon tarvetta" tämän sanan varsinaisessa merkityksessä ei ole todellisuudessa olemassa lainkaan — minä väitän —, vaan on koko tuo paljon mainittu "tarve" ainoastaan eräs ilmausmuoto eli muunnos tiedon tarpeesta.

Mutta vaikka nämä todelliset tarpeemme voimmekin edellä esitetyllä tavalla ryhmitellä ja jaotella, eivät ne silti ole n.s. riippumattomat toisistaan meidän yleiseen elämäämme nähden, vaan hyvinkin päinvastoin. Eräät niistä, esim. ruumiillisella alalla terveyden tarve, ovat sellaisessa suhteessa toisiinsa, että ne välittömästi ja ainoastaan tulevat tyydytetyiksi senkautta että toiset saavat normaaliset tyydytyksensä.

Sitten on eri tarpeitamme — voipi sanoa että ylimalkaan kaikkien, mutta etupäässä niiden joiden tyydytykset eivät johdu toisten tarpeitten tyydytetyiksi tulemisesta — suhde yleiseen elämämme juoksuun sellainen että niistä yksikin tyydyttämättä jääneenä saattaa aikaan siinä sellaisen häiriötilan että me emme enää voi nauttia, olla onnelliset, vaikka kaikille toisille riittävät tyydykkeet saisimmekin.

Se, kuin myöskin muut tarpeittemme väliset suhteet, johtuu meidän olemuksemme eri osien ja puolien välittömästä vuorovaikutustoiminnista toistensa kanssa; siitä vuorovaikutuksesta joka ilmenee esim. siinä että meihin puhtaasti sielullista tietä tulleet häiriöt, kuten mielenliikutukset sellaiset kuin suuttumus, suru, säikähdys y.m., saavat häiriötiloja aikaan myöskin ruumiillisen elämämme puolella, ja samoin viimemainitulle puolelle tulleet häiriöt sielullisessa puolessamme.

Me omista kokemuksistamme tiedämme mitä esim. nälkä vaikuttaa meidän tunteisiimme. — Kun se oikein haikeasti ääntelee vatsassa, niin silloin ovat menettäneet makunsa kaikki muutkin nautinnon välineet. Vasta sitten ne taasen alkavat meitä viehättää, antaa meille nautintoa, kun tuo vatsan ääni on tukahutettu ruualla.

Sielullisista tarpeistamme voimme ottaa esimerkiksi rakkauden, kauneuden ja vapauden tarpeet.

Rakkautta me halajamme kuin mehiläiset kukkain tuoksua ja hunajaa. Ajatella siis elämäämme tuota tykkänään osakseen saamattomana! Onneton se ihminen — jos hän vain on normaali-ihminen — jonka elämänpolku ei yhtään rakkauden vuokkoja kasva, vaan sen sijaan halveksumisen ja vihan piikkipensaita, vaikka hän muuten olisi kuinkakin rikas!

Jos taas meillä olisi kaikkea muuta mitä elämämme kaipaa, mutta ei kauneutta ja vapautta — noita, joiden perään meillä on yhtä luonnolliset vietit kuin minkä muun hyvänsä —; jos kellä on ruu-

miillisen puolensa tyydykkeitä kyllin, vaikkapa ylenmäärinkin, ja jos hänen osalleen on myöskin tuota äsken mainittua rakkautta, vaikkapa suurimmalta osalta koko ihmiskuntaa, jos hällä on koko hänen sydämensä lemmellä täyttävä olento toisessa sukupuolessa, — mutta jos hän joutuu elämään sellaista elämää joka kieltää häneltä vapauden, jossa ankarat, epäinhimilliset säännöt pakoittavat hänet tekemään sitä mitä ei hän haluaisi ja estävät hänet vapaasti seurustelemasta rakkaittensa parissa, ja jossa häntä ei ympäröitse mitään sellaista muistojen, värien ja äänien sopusointuisia vivahduksia kuin mitä kauneudenviettinsä tyydykkeikseen tahtoisi, vaan niiden sijaan vallitsee hänen ympärillään kaikkialla ja alituiseen yksitoikkoinen rumuus, kaikkine jäytävine ja kammottavine muotoineen, niin eipä hän ole onnellinen. Hän kärsii hirveästi siitä; ei tunne elämässään olevan sopusoitua ja suloa. Hän on synkkämielinen; hänen hermostonsa menee piloille, jolloin monenlaiset fyysillisen elämän häiriöt ovat alkaneet; pahimmassa tapauksessa tulee hän hulluksi tai joutuu ennenaikaiseen hautaan. Kaikki tämä ainoastaan sentähden että häneltä puuttui tyydykkeitä noille kahdelle tarpeelleen. —

Näin on kaikkien meidän tarpeittemme suhde yleiseen elämämme juoksuun, joko enemmässä tahi vähemmässä määrässä.

Toiset niistä tyydyttämättä jääneinä vaikuttavat tosin räikeämpiä häiriöitä kuin toiset; niin myös toisten tyydyttämisestä on seurauksena suu-

rempaa nautintoa kuin toisten; niin etteivät ne siis ole aivan yhtä suuresta merkityksestä meidän elämässämme.

Usein kuitenkin on niiden merkityksen suuremmuus tahi pienemmyys vain näennäinen, johtuen eräistä suhteista.

Niinpä tuntuvat meistä ylipäiten ne tarpeemme suurimmilta, sts. kaikkein välttämättömimmin tyydykkeitä tahtovilta, joille tyydykkeitten hankkiminen on meille kaikkein vaikeinta. Sellaisia tarpeita ovat esim. tarpeet ruuan ja levon.

Tietysti seuraukset tarpeittemme tyydyttämättä jäämisestä kuin myöskin niiden tyydytetyksi tulemisesta, kaikin yleisesti tahi yksityisesti, ovat sitä mukaa suuret kuin niiden syyt ovat räikeät. Meillä on hyvinvointia, onnea, sitä enempi mitä paremmin, sopusuhtaisemmin tarpeemme tulevat tyydytetyiksi; ja taas päinvastaisessa tapauksessa kärsimyksiä, onnettomuutta, samassa suhteessa runsaammin. Kuolema on seurauksena visseissä tapauksissa tällä viimeksi mainitulla puolella.

Myöskin eri tarpeet eri henkilöillä ja eri tiloissa, esim. eri ikäkausina, ovat kiihkeämpiä tahi laimeampia, niin etteivät niiden tyydykkeet ole noin yksityisesti, kaikille ja aina aivan samasta arvosta. Luonteitten erilaisuuteen nämä seikat etupäässä perustuvat.

Mutta toiselta puolen luonteitten erilaisuutta, yksilöjen ja yksilöjen välillä, vaikuttavat taas ne olosuhteet, jotka sukupolvien vieriessä määräävät miten ihmisten tarpeet tulevat tyydytetyiksi.

Liikatyydytys kanssa usein tapahtuu joillakin ihmisillä joidenkin heidän tarpeittensa aloilla, ja se myöskin vaikuttaa pahaa. Visseissä tapauksissa ja suhteissa on sellaisesta hyvinkin turmiollisia seurauksia.

Jos otamme vertaillaksemme toisen olemuksemme puolen tarpeitten tärkeyttä toisen puolemme tarpeitten tärkeyteen, tarkoituksella päästä selville siitä, kumman puolemme tarpeet noin yleensä ovat välttämättömimmin tyydykkeitä tahtovia, niin huomaamme, ellemme ole ennakkomielisiä tahi pystymättömiä tunkemaan asiassa kyllin syvälle, ottaneemme vaikeamman kysymyksen ratkaistavaksemme kuin äkkipäiten katsoen luulimmekaan.

Ellemme ole ruumiillisia nautintoja halveksivia kyyniköitä, näyttää ensi silmäyksellä olevan tinkimätön vastaus heti aivan lähellämme joka antaa tärkeimmyyden ruumiilliselle puolellemme, koska muka sen puolen tyydyttämisestä räikeimmällä ja välttämättömämmällä tavalla riippuu normaalinen elämäntilamme. Tässä on kuitenkin paljon tinkimisen varaa.

Lähtemättä tässä nyt hiuksia halkomaan tämän kysymyksen suhteen, ymmärrämme jo sen perusteella mitä edellä on sanottu muutaman henkisen puolemme tarpeitten suhteista tunteisiimme ja niiden kautta fyysilliseen olemukseemme, että yhtä vähä kuin sielullisen puolemme tyydyttäminen yksinään, voipi ruumiillisenkin puolemme tyydyttäminen tehdä elämäämme siksi miksi me sen tahtoisimme.

Jos kuitenkin henkisen puolemme tarpeista muut kaikki olisivatkin toisarvoisempia yleisen elämämme normaaliselle kululle kuin ruumiillisen puolemme tärkeimmät — jota me nyt kyllä voimme myöntää — niin on sen sijaan yksi tällä henkisellä puolellamme, joka on sellaisessa suhteessa melkein kaikkiin muihin onneamme edustaviin tarpeisiimme että sen täytyy tunustaa olevan yläpuolella kaikkia niitä.

Tarkoitan tiedon tarvetta.

Tieto on sellaisessa suhteessa niihin meidän tarpeisiimme joiden tyydykkeet ovat henkisen sekä ruumiillisen työmme takana, että ilman sitä emme osaa lainkaan niille tyydykkeitä hankkia.

Etupäässä sentähden tietoja hankitaankin.

Se on erehdys että tiedettä tutkittaisiin ja kehitettäisiin osaksikaan vain tiedettä itseänsä varten, kuten muutamat "oppineet" ovat väittäneet. Tiedettä tutkitaan ja edistetään sentähden että se on meidän suurimpia onnenehtojamme.

Jo yksinomaan tietämisestä sinäänkin me nautimme, ja olemme uteliaita senkin tähden salaisuuksia tutkimaan ja halukkaat niitä itsellemme selviksi tekemään, mutta ennen kaikkia hankimme me tietoja sentähden mistä äsken mainitsin.

Tieto on siis vissillä tavalla ensimäinen elämämme ja onnemme ehto. Sen ovat tajuntaperäisestikin käsittäneet jo aikoja sitte ihmiskunnan viisaimmat. Esim. Sokrates, noin neljä sataa vuotta ennen Kristusta, sanoi että "oikea tieto johtaa oikeaan tekoon", ollen niin tavoin ensimäinen viisaan toiminnan ehto.

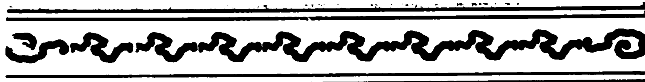
Viisaalla toiminnalla tarkoitan sellaista toimintaa joka on meille edullista, hyödyllistä, sts. joka tuottaa tosituloksia onnellisuudeksemme.

Mainittu Sokrateen väite pitää paikkansa yksilöllisestikin, mutta varsinkin yhteiskunnallisesti. Yksilöt, ja pienemmät sekä suuremmat ryhmäkunnatkin ovat monesti yhteiskunnallisten tahi yleisihmiskunnallisten pakkolakien alaisina pakoitetut toimimaan vastoin parempia tietojaan; mutta yhteiskunnan, varsinkin jos siihen lukee kuuluvaksi koko ihmiskunnan, niinkuin nykyaikana jo vississä määrässä voipi tehdä kansainvälisen vilkkaan vuorovaikutus toiminnan tähden, sen käytännöllisten harrastusten ja toiminnan, ts. elämisen taidon laatu on aina täsmälleen sellainen minkälaista sen yleinen tietomäärä edellyttää. Se on väärä, epäviisas, aina sen mukaan miten sen sitä kannattava oikeustajunta perustuu liian ahtaisiin tahi vääriin tietoihin; ja taas oikea, viisas, sitä mukaa kuin se, oikeuskäsitys, perustuu laajoihin ja oikeihin tietoihin. Oikeihin tietoihin mistä?

Tarpeittemme tyydykkeitten, so. onnemme ehtojen parhaimmista lähteistä ja parhaimmista keinoista niiden niistä lähteistä valloittamiseksi.

M. H—a.





Eksyneitä

Äiti kaipaa tytärtänsä
kultakutriansa,
häntä muistaa muistamistaan
valvoin, unissansa.

Äiti muistaa semmoisena
kuin ol' lähtiessä:
terveen' punaposkuena,
silmät säihkehessä.

Äiti muistaa tytärtänsä —
tytär häpeissänsä,
liukkahissa lankeilee
ja suree itseänsä.

Äiti huhuu tytärtänsä,
lasta maailmalla —
tytär lankes' kuoliaaksi,
nukkuu nummen alla.

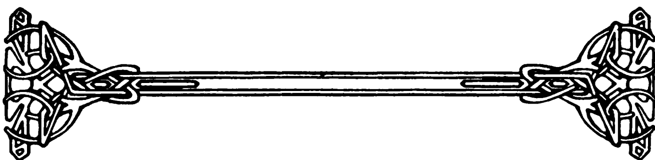
Äiti yhä huhuilee
ja toivoo, suree, vuottaa,
sauvoinensa taivaltaa
ja jumalaansa luottaa.

A. P.





Aasia



Temppelin rakennus

Sitä oli rakennettu lähes kaksituhatta päivää. Ei yhden eikä kahden väellä, vaan suuret joukot olivaa sen rakennuksella hikoilleet, miehet kiviä puskien, naiset savea kantaen, lapsukaiset auttaen voimiensa mukaan. Niin oli sen muurit kohonneet, jylhinä, synkän harmaina. Ja sen ristitorni hiipoi pilviä korkeudessa.

Kiitetty olkoon — kiitetty olkoon jumalalle kaikkivaltiaalle! kajahti sen seinien sisällä ensikerran, ja mustiin puettu kansa laski ja nousi kuin lainehtiva meri, kohisten ja tyrskiellen. — Kiitetty olkoon!...

Kansa oli pelonsekaisen kunnioituksen huumaamana, oikein se kalpeni ja värisi tunteittensa paljoudesta. Ja nöyränä, kohisten se kumarsi aina kun kaikui: Kiitetty olkoon!...

Selittämättömäin tunteitten valtaamana se katseli koristettua korkeata kupulakea, komeata alttaria, kaikkein pyhintä ylpeine tauluineen, korkeata saarnatuolia, Jumalain ja enkeleitten kuvia seinillä,

väritettyjä ikkunoita ja kaikkea ympärille kiertyvää ylpeätä juhlallisuutta. — Kiitetty olkoon!...

Sinne oli rientänyt ihmisiä kaikilta suunnilta, ja enempi kuin seinien sisälle mahtuikaan. Ulkona olevat kuulivat myös kohisevan "kiitetty olkoon!" — he paljastivat päänsä ja kumarsivat. Ja etempänä olevat, jotka kuulivat vaan suurten vaskikellojen kuminan yli metsien, lausuivat hiljaisuudessa: kiitetty olkoon!...

Mutta palaappa, katsoppa noita rakentajia niinä lähes kahtenatuhantena päivänä. Katsoppa!... Näetkö noita miehiä, noita känsettyneitä käsiä, köyristyneitä selkiä, aikaisin kurttuuntuneita ja harmaantuneita kasvoja, noita paikattuja ja sittenkin repaleisia ryysyjä, noita "luomakunnan kruunuja", jotka pitkät päivät puskevat kivien kanssa, vääntävät, nostavat ja asettavat paikoilleen, lyhyellä hengähdysajalla pyyhkäisten likaisella hialla hikeä otsaltaan. Ja heidän kotinsa, ken sinne silmää... Ja noita vaimoja, joitten rinnat ovat kantamuksien painosta lyhistyneet, joitten solakat vartalot ovat muodottomiksi vääntyneet, joitten kasvoista on kaikki kukoistus pois kulunut ja joitten kädet ovat suuriksi, karkeiksi ja koviksi känsistyneet... Ja noita lapsukaisia, jotka jatkavat vanhempiensa teitä, joilta heti elon ensi vuosina keväinen kukoistus riistetään ja syksy sijalle kylvetään; noita pikkuvanhoja, joista ei koskaan tule nuorukaisia ja neitosia... Ja vielä noita juhtia — eläinjuhtia — jotka lyöttynein olkapäin, ruoskan siiman soidessa seljän päällä raahaavat raskaita kivikuormia herran-

temppeli-rakennukselle; noita poloisia ihmisen raaimmankin mielivallan alaisia, jotka eivät voi nälkäänsä eikä raskaimmia vaivojansakaan valittaa...

Mutta temppeli on rakennettu Herralle, kaikkivoivalle, kaikkivaltiaalle. Kullalla koristettu kiitoshuone Hänelle, jolta kaikki ylönpalttisuus, elämä, kauneus ja onni niin runsain mitoin vuotaa! — Kiitetty olkoon!...

Aku Päiviö.





Nunnan lempi

ADA, nuori kaunis nunna.
ERKKI, nuorukainen.
VIETTELIJÄ, paholainen.
AGATA, vanha nunna.
LAPSI, noin neljän vuoden vanha lapsi.

Näyttämö: kaunis kevätmaisema. Ada tulee, katselee ympärilleen.

ADA

Ah, luonto luojan yrttitarha,
kuinka sentään olet kaunis!
Paljon kaunihimpi luostaraitiota
ja hurmaavampi abbedissan kukkakammiota.

Tänne läksin karttaakseni kiusausta:
katsein himokkaisin velivierahilta
syleilyä kerjäellä,
niinkuin sisarista toiset.

Sanoin: lähden luostarille almun anontaan.
Mutta tunto tiesi toisin.
Oi pyhä äiti! ethän sitä synniks lue,
kun valehtelin sisarille.

Mun täytyi päästä ahtahasta luostaraitiosta
hetkeks yksin, vapahasti hengähtämään.
Siellä huomattu ois silmieni outo siinto
ja arvattu ett' aatoksissan himo asuu.
— M i n u n, jonka pään ympärille vielä kerraan
on sädekehää ennustettu.

(Katselee.)

Tämä seutu on kuin pyhän kirjan paratiisi.
Kukat tuoksuu, linnut livertää
ja herran laupeutta henkii vieno tuuli.
Täällä voimistun ja sielustani suistan synnin,
joka sinne pesiytymään
on vuosikauden yritellyt.
— Mutta paratiisissahan esiäitimmekin Eeva lankes
...vaan eihän täällä liene tiedon puuta,
josta käärme kavaluutta kuiskis.

(Haaveksien.)

Oi himo suuri synnillinen,
niin kiehtovan oot viehättävä,
kun tummaan luostarhämärään
luoksen olet tahtomatta tullut.

(Arasti.)

Mut sun takanasi väijyy kadotuksen käärmeet
— vaan eihän ne Eevaakaan ijäks purreet.

(Haaveillen.)

Kun rukoelen pyhää äitiä ja ristiinnaulittua
ja kun sielulleni siintää taivaan autuus,
silmäni mä suljen ja odottelen näin.

(Laskeutuu polvilleen. Kädet ristissä ylöspäin ojennettuna ja silmät suljettuna jääpi odottavaan asentoon.)

Silloin tulet sinä himonhenki
kuumaks hurmaavine kuiskeinesi.
Pyhät kuvat, luostarkammiot ja abbedissat
kaikki tielläsi ne kilvan katoo,
ja mä keinun kuni vienon virran lainehilla
sun kanssas kauko-salomaille.

Sä joskus näytät luostarritarilta,
joskus nuorukaiselta kaunihilta,
vaan useimmiten olet niinkuin
ristiinnaulittu on ollut Jordan virran luona.

(Hengitys käy raskaaksi ja ääni painuu kuiskauksiksi.)

Sä kätesi mun kaulalleni lasket
ja kuiskit sanoin hehkuvin:
Ei pyhä äiti kiellä lempimästä
— hän itsekin oli lemmenuhri tulisin.

Mä silloin autuudesta väräjän
ja käsin ympärilles kiertynein

(Tekee syleilyä tarkoittavan liikkeen. Vaipuu hiljaa pitkälleen.)

vaivun kuni allen veen,
ja toivon etten heräis.

(Pitkän äänettömyyden jälkeen avaa silmänsä.)

Ah! Jos hän tulis nyt oikeana
vaikkapa vain nuorukaisna kaunihina

...Eihän täällä kukaan kuulis
eikä valvois ankaran abbedissan silmä...

(Äkkiä pelästyy, kavahtaa polvilleen, ottaa ristiinnaulitun kuvan ja pitää sitä silmäinsä edessä. Kauhusta vapisten puhuu.)

Ave Maria ja sun poikas pyhä!
Mitä toivoinkaan sysimusta synninorja?
Oi ethän kuullut pyhä, pyhä, pyhä
maan madon mustaa huokausta.

...Rukoele pyhä äiti,
että armossansa herra taivaan
helvetin kuumimmilla kekäleillä
synninjuuret sielustani polttaa.
Armahda el' tomua ja tuhkaa:
antain tuntea mun tuskat katkerimmat,
niinkuin Kristus ristillänsä piinattuna.
Lyö lihaan haavat suuret, syvät
anna paisumat ja arvet
aina kirveltävät,
ettei kurja liha enää koskaan
himoon hurmaavimpaan herry.

(Hypähtää ylös, heittää ristin, ottaa poveltansa solmuruoskan, paljastaa rintansa ja alkaa itseänsä ruoskia. Huutaa:)

Liha, liha, liha!
kurja synnin ja saastan liha,
aina himossa liekehtivä liha,
kärsi sielun autuutukseks!

(Vaipuu väsyneenä pitkälleen, kasvot maata vasten. Makaa siinä itsekseen mumisten. Hetken perästä nousee polvilleen, ottaa ristin ja alkaa rukoilla.)

Leppynethän toki tosilaupeus.
Olen lapsesi niin heikko, hento.
Usein rikon, eksyn erheen yöhön,
vaikka tahtoni on olla puhdas.

Pyhä äiti vahvista mua, että muistan
valaani min otit sinä multa,
vihkiessä luostarsisaruuteen.
Pyhäinkuvain kuullen lupasin ja vannoin
luopuvani maallisesta hekumasta
ja lempeä vain pyytää hältä
pojaltasi ristiinnaulitulta.

(Nousee seisomaan, suutelee ristiä intohimoisesti useamman kerran, kyyneleet silmissä puhuu:)

Jesus sielun ylkä, vapahtaja,
sinä yksin nuoren nunnan lemmentuskat
tunnet, tyydytät ja himot hoivaat.
Sun luonasi jos oisin
rakkauttasi rinnoin avarin mä joisin,
sieluineni, ruumiineni
sinun lempees sulautuisin.

(Jääpi katselemaan ristiä.)

PAHOLAINEN

(On ollut takanäyttämöllä ruoskimisen aikana. Pysyttelee kaiken aikaa Adalta näkymättömänä. Itsekseen:)

Kas, täällä nunna solmuruoskin rukouksin
lihanviettelystä vastaan sotii,

ruumiillensa tyydytystä toivoo. taivahasta,
haa! Mutta mikä ompi maasta
ei tyydy taivaan tarjouksiin,
vaan maassa elää, maasta himoo,
niin kauan kunnes maaksi muuttuu.

On naaraksella naaraan himot,
koiraksella koiraan.
Siinä laki, josta maassa elävät
eivät kärsimättä yli käy.

Oli ennen samoin jumalilla:
Ne naivat, siittivät ja synnyttivät
ja keskenänsä lemmen tähden tappelivat.

Vaan jos niin ois aina ollut
oisi jumalia liiaks tullut,
joka ihmiselle koko jumala ois joutanut.
Jumalan jakajat eivät oisi eläneet
eikä kirkot kultaa koonneet.

Siks jumalilta naimaoikeus otettiin,
liiat jumalista tapettiin
ja jätettiin vain tarpeen mukaan.

(Ääneen. Imelästi:)

Täällähän on nuori herran lempilapsi
ja viatoin kuin kukka tuossa.
Mitä mietit pyhä piika?
Eihän vainen aatoksesi maallisissa häily?

ADA

Ei. Mä ihaelen taivaan lemmen suloutta.

PAHOLAINEN

Sun sielus silmiin vainen siintää
pyhä äiti, polvillansa poika,
jolle kuiskii hellin sulosanoin:
oi pyhää, pyhää äidinrakkautta.

Sano mulle, hurskain sisarista,
se kuva, pyhäin kuvista, eikö ole kaunein?

ADA
(Epäröiden.)

En tiedä... On. Kaiketi se kaunein on.

PAHOLAINEN

Varmasti se kaunein on
ja pyhimmistä pyhin:
Äiti, silmissänsä pyhä taivaantuli
ja polvillansa kultakutri lemmenheelmä.

Sä tahtoisithan olla äiti,
hennoin käsin hyväilty ja hyväilevä?

ADA

Ei se sovi luostarsisarelle
karitsan morsiameks vihitylle.

PAHOLAINEN

Pyhä Maria on äitiyden pyhittänyt.
— Ethän tahtone vain pyhää pyhemmäksi tulla.

ADA

Neitsyt Maria on jumaläiti
synnyttäissään syntisille vapahtajan.
Vaan minun lapseni ois synninsiitos.
Ei enää armoa oo tulla äidiks lunastajan.

PAHOLAINEN

Vaan kenties suuren apostolin!
Ajattele Ada, herranpiika,
poikaa kultakutria, ja sitte,
hengentöissä suurta väkevätä.

ADA

Ken olet sinä. joka sydämeeni
uuden kiusauksen kylvät?
(Kääntyy katsomaan. Valovälähdys. Paholainen katoaa ja Adan eteen ilmestyy kaunis poikalapsi.

ADA
(Ihmetellen.)

Ah lapsi! Kultakutri, viaton,
luojan korkein taideluoma.

Hänkö äsken...? Ei.
Ei lapsi voi niin selvin sanoin
äidinrakkautta ja muuta selitellä.
Vaan ken...? Se vakuutti kun valoin,
ettei nunnallekaan ole synti
pyhää äitiämme jäljitellä.

Entä jos...? Oi pyhä äiti!
oisinko mä saanut suuren armon
ja kuullut taivaan sanansaattajata!
(Ottaa syliinsä, puristaa sitä rintaansa vasten.)

Sua syleillä mä tahdon
ja hellitellä, kun omani sä oisit.

(Paholaisen ääni kuuluu.)

Pyhä äiti hymyää ja kuiskii:
Oi pyhää, pyhää äidinrakkautta.

(Laskee lapsen. Ilosta säteillen seisoo kädet ristissä ylöspäin ojennettuina. Lapsi on mennyt pois ja paholainen ilmestynyt takanäyttämölle.)

ADA

Nyt mä tiedän, että olen armoitettu.
Se taivaan ääni täytyi olla,
mi mulle viittaa,
ett' lemmenkaihoa ei synniks luettaisi,
jos sen seurauksena oisi äitiys.

PAHOLAINEN
(Kavalasti.)

Mikä karitsan morsiamen sielussa
nyt aatoksista ylimäisnä liikkuu?

ADA
(Itsekseen.)

Taivaan lähetti taaskin puhuu...
...oi autuutta mi sielulleni huokuu.

(Ääneen.)

Pyhää äitiyttä ajattelen, mutta...
epäilys kalvaa mua kauan horjunutta.

PAHOLAINEN

Mitä epäilet sä pyhitetty äidinalku?

ADA

Äitiyten' oisko yhtä puhdasta
kuin pyhän äidin, jolle pyhä henki siitti...

PAHOLAINEN
(Itsekseen.)

Pyhää äitiä varjoava pyhä henki
kreikkalaista rotua oli Rooman soturi.

(Ääneen.)

Ajattele ensin hetken hekumata suurta,
johon sulle itse taivas tilaisuuden suopi,
ja sitte lasta, jonka kanssa vasta
naisen elämä on onnekasta.

ADA

"Itse taivas tilaisuuden suopi."
Tää varmaan taivaan lähettiläs ompi.

(Kääntyy hitaasti paholaiseen päin. Paholainen kiertää Adan selän takana. Ada puhuu kääntyessään.)

Salli halvan, heikon herranpiian
nähdä kasvojesi kirkkautta.
Ne onko enkel Gabrielin...?

(Viimeisien sanojen aikana valovälähdys. Paholainen katoaa ja Adan edessä seisoo kaunis nuorukainen.)

ERKKI

Ei, mutta kyllä Erkin,
näillä seuduin kuulun, kaunihin.

ADA

(Hämmästyy ja ujostellen kääntyy vähän sivulle. Itsekseen)

Hänkö siis...?
Tahtoisiko armossansa herra taivaan,
ett' mä heti...?

(Katsahtaa nuorukaiseen pelokkaana.)

Entä jos tää viettelyksen
julmaa, kavalata juonta oisi?

(Kääntyy selin nuorukaiseen.)

ERKKI

(Itsekseen.)

Nunna, hurskas, mustapuku,
vaan niin vehmas viehättävä,
että sydämmeeni syttää tulen,
joka lajia ei ole tulen
mi synnin sovitukseks luostarissa
palaa, alttarin uhriastiassa.

(Menee likemmäksi Adaa. Ääneen.)

Kuule! Älä pelkää hurskas sisar,
en mä ihmisistä ilkein ole —
puhun lailla lapsen viattoman.
Vaan ethän henno pahaks panna,
jos puhunkin vain maallisista. —
Ihailetko kevätluonnon kauneutta?

ADA

(Katsahtaa nuorukaiseen.)

Niin, sitä ihailen ja — — odottelen...

ERKKI

Ketä? Mitä odottelet?
— Luullakseni olet täällä outo. —
Kenties luostarseuruetta...?

ADA

Ei. En kaipaa sisaria enkä abbedissaa,
...Taivaan luvattua lähettiä vuotan.

ERKKI

Taivaan lähettiä!
Uskon vahvistukseks ilmestystä odottelet?

ADA

Niin, hellää, kaunista ja hehkuvata,
joka minut voimallansa varjoo...
kunnes lemmenjanoni on juotettuna.

ERKKI

(Itsekseen.)

Mitä kuulenkaan!...
Tahtoisin nyt olla taivahissa,
päästäkseni ilmestykseks ihanalle oottajalle.

(Ääneen, vähän kiihtyneenä.)

Jos ihmeimpätä odottelet lempijätä, hellää,
hivelevää lailla vienon kevättuulen,
niin... ota minut!

(Ojentaa molemmat kätensä.)

joka myökin kaihorinnoin väreilevin
ilmestystän odottelen.

Puhdas, ensikertalainen olen
kanssas harmanhetkeen heittäytymään.
Ei kipinääkään lemmenliekistäni vielä
ole singahtanut yöhön, jossa sammuu...

(Jää odottamaan avoimin sylin.)

ADA
(Itsekseen.)

Oi kun tietäisin,
jos taivaan lähetti oikea hän on?
(Katsoo pitkään Erkkiä.)

ERKKI
(Antaa vaipua kätensä alas. Surullisena.)

Sinä epäiletkö?... Nythän muistan:
eihän mulla ole syytä toivoon.
Vuosi sitte oli mulla Margareta,
päiväin paiste, öitten unikuva,
valko-enkel, mulle uhrautuva.
Nyt armaani hän oisi — mutta kuoli,
vähän ennen armahinta aikaa...

Viikkokausin häntä surin, itkin;
kyyneleitten kuumain kastamana
ens kukat kummullensa kasvoi...
mutta tunnotonna kesti tuoni.

Sinus onko osaa Margaretan? —
Luothan katseen, josta näen
sielun syvyyksien palon...

ADA
(Hymyilee.)

ERKKI
(Iloisesti.)

Sinulla silmien säihky on Margaretan
ja maireensa huulillas leikkii!

(Avaa sylinsä.)

Tule! Syli odottaa, sydän sykkii,
tulivereni kiihtoo lieskojaan.
Tule! ennen kun kaihoni uhrina palan,
ja sydämmeni hiiltyy ja turmeltuu.

Heitä murheen musta kahlekaapu
joka kieltää elävien elämästä.
Ristit, kuvat lemmettömät
heitä huoleks vanhain hehkumattomien
ja ota elämältä kaipaustesi lainen osa.

Se varmaan taivahankin tahto ompi,
ett' se Margaretan mulle maksaa
sisarella, omaksensa valitulla.

Tule, En mä sua koskaan jätä,
vaan omani nyt ja aina olla saat.
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
Silmissä ihmisen sielun tosi sekä valhe läikkyy.
Katso niihin, onko niissä
valheen väike valtavana?

ADA
(Vaipuu hervottomana Erkin syliin.)

Ota minut!...

(Esirippu.)

II NÄYTÖS

Paikka sama kuin edellisessä.

ADA
(Tulee. Murtuneen äänellä.)

Kuusi kuukautta on siitä aikaa,
kun kurja näillä seuduin kuljin,
lemmenkaiholleni etsin taikaa.....
luostarportit ijäks itseltäni suljin.

Hän, lempijäni armas nuorukainen
pyysi hellin lupauksin luokseen jäämään.
Mutta heti, jälkeen hetken hurmauksen
tunsin tuskaa, katkerinta katumusta —
ja tahdoin suinpäin syöstä rippituoliin
syntiäni suurta sovittamaan.

Rukoelin, tunnustin ja itseäni ruoskin
vuorokausin, ruumiilleni ravintoa ottamatta.
Mutta vaiti kesti taivas, rikki rauha.
Pyhimmälle kuvalle kun kumarsin ja odottelin
sovituksen sanaa sieluhuni,
kaikui korvissani paholaisen pilkkanauru
ja kammottavat kadotuksen kielet
itkun hämärtämiin silmihini siinti.

Vaan kun sain tiedon tilastani,
ett sydämmeni alla toivon tainta kannan,
tyynnyin, luotin äidin iloon
ja aloin ikävöidä lemmittyni luokse.
(Laskee kätensä vatsansa päälle.)

Hän täällä kuiskii: elämäsi kuuluu meille,
isälle ja lapsellesi vielä lankeemattomalle.
Siksi tulin tänne tapaamahan
tyydyttäjää kevätillan salakaihon.....
Olen hänen... enhän muuta olla voi.

PAHOLAINEN
(On tullut takanäyttämölle. Huolettomasti.)

Mitäs lihantappaja nyt tietää?
Onko liha kuollut, vai vieläkö se elää?

ADA
(Itsekseen.)

Sama salaisuuden ääni, joka silloin.....
mua näkymättömänä neuvoi.

PAHOLAINEN
(Ilkeästi.)

Herran hemmoteltu pyhimyksen alku
kaiketi on lihan tappanut niin tarkoin,
että kielikään ei suussa käänny.
Vai pyhyyskö se estää kysyjälle vastaamasta?

ADA

En ole voinut lihaa voittaa,
vaikka sitä vastaan kuinka sodin.
Miks' ei ole sielu ruumiin herra,
vaan ruumis sielun saastuttaa ja voittaa.

PAHOLAINEN

Sielu ruumista heikompi on siksi,
kun sielu mahtuu ruumiin sisään.
Voimaton on lihaa, verta hillitsemään,

mutta jäytää kyllä madon lailla,
ruumiin ilot tuskillansa turhaks tekee.
— Siinä ylistetyn sielun suuruus.
Lihaa, tosi elävätä kiusaa, kastaa
ja vihdoin viepi helvettihin.
— Sehän se lie sisarenkin sielun koti.

(Nauraa kamalasti.)

ADA
(Kirkasee ja juoksee vastaan tulevata Erkkiä. Valoväläh-dys. Paholainen katoaa.)

ERKKI
(Pelästyen peräytyy.)

Mitä! Ketä täällä vaara väijyy? — Ada!

(Rientää syleilemään.)

Armas tyttöseni.
Mutta ilostako lepatat kuin haavanlehti?

ADA

Älä päästä mua irti itsestäsi!
Mä kuulin paholaisen pilkkanaurun.

AGATA
(On tullut. Vihan vimmassa.)

Kas, täällä portto, karkulainen
hekumoitsee pyhän neitseyden häpäsijän kanssa.

(Ada ja Erkki irtautuvat toisistaan.)

AGATA
(Ystävällisemmin.)

Kuule, hornan kanssa liittoutunut lapsi!
Kauttani saat kuulla abbedissan viestin.

Hän sua heti palaamahan käskee,
niin kauan katumaan ja kärsimähän
kun anteeks saat ja armon löydät.
Luostarimme sinut maailmalta sulkee,
viettelykset vaimentaa ja unhotuksen
verhon entisien erheitesi yli heittää.

ADA

En enää löydä rauhaa luostarkammiossa.
(Osottaa Erkkiä.)
Hän yksin voipi olla elämäni ehto.
Häntä seuraan vaikka ikuisehen piinaan.
Se vastauksein varma ompi.

AGATA
(Hellästi.)

Ada, nuorin sisarista, älä heitä
herran pyhää sisaruutta lokaan.

Näin lisää vielä abbedissa:
Ajattele tarkoin luostarkammiota,
sisarien häpeätä ja tuskaa tähtes tulevata.
Kun palaat, saat anteeks ilman kärsimättä
ja hankkii sulle armahtava abbedissa
itse pyhän isän pyhittävän siunauksen.

ADA

Entä lapseni — — —?

AGATA
(Kuiskaamalla Adalle.)

Se häviävi luostarholvin salasokkeloihin,
joista voimaton on mikään mahti
erehdystäs esiintuomaan — — —.

ADA
(Väräjävällä äänellä.)

Voi katalia keinojanne! Nyt ne tunnen.
Jätä minut, sano terveiseni:
ett'en palaa, en, en, en.

(Yrittää mennä.)

AGATA
(Kiukussa.)

Seis! Kuule vielä kurja portto
sanat, jotka korvissani soivat
koko matkan, helvettiin kun kuljet.

Kirottu ollos luopio ja valapatto,
herran pyhän häpäsijä, taivaan hylky;
tuhansin kerroin kirouksen kuule
nunnan pukuun peittäytynyt naaras perkele!

Kauneutes muuttuva on kammottavaks,
viehkeytes hornan hullun viettipaloks —
että syntisinkin silmillesi sylkee.

Hampaittensa välistä sihisten.)

Lihasi inhottavaks elävältä mädätköön
ja käärmeet syököön sikiösi,
ja sieluasi kärventäköön
kuumin hehku helvetistä.

(Poistuu kiivaasti. Ada horjuu, katsoo Agatan jälkeen. Näkee poholaisen joka seisoo käärmeet käsissä, kamalasti irvistellen. Ada kirkasee ja kaatuu kuolleena. maahan. Paholainen päästää räköttävän riemunaurun.)

ERKKI
(Syöksyy esille. Kumartuu Adan puoleen.)

Ada! Älä vanhaa variksenpelätintä pelkää,
ei hän manauksillaan mitään mahda;
ne kiihkouskon hulluutta on hurjaa.

(Koettaa Adan päätä. Pelästyen.)

Mitä! — kuollut!

(Sortuneena.)

Oi Ada, miksi multa menit
tunnottoman tuonen syliin!
Niin syvästi mä sua lemmin...
Vierellesi tahdon heti heittäytyä
ja rohkeana kuolla kera sen,
jonka kanssa olen ollut sielutusten — —
— — — — — — — — — — —

(Nousee. Raivossa.)

Mutta murhaajat...!
Ne kostamatta antaisinko olla?
Ei! Mä kostan ennen kuoloani.

Jos tapaisin tuon mustan paholaisen,
joka armaalleni surman sanat sylki,
koittaisin jos pyhitettyyn lihaan
tikarini totta tekee...

(Kohottaa ylös oikean kätensä, jossa on tikari.)

Luostariin mä jälestänsä juoksen,
kiskon kiroovan kielen suusta,...

murhaan, poltan, näytän heille
itse irti pästämänsä pahanhengen.

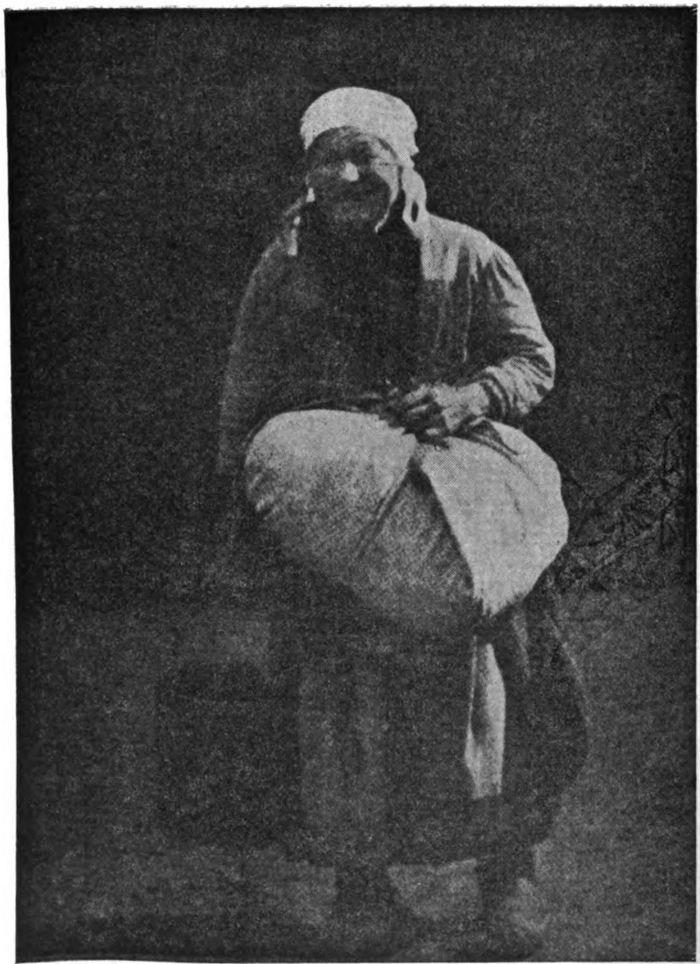
(Kumartuu ja suutelee ruumiin otsaa. Jääpi polvistuneeseen asentoon.)

Ada, Ada! Kuolemas on kallis,
sen kosto mulle mielityötä.
Tässä vierelläsi lupaan, vannon,
etten kostamasta ennen lakkaa
ennenkuin sun henkes hinta
kymmenis on maksettuna.
Silloin vasta hurmeen hyytyy
ja mielelläni verivaippaan vaivun.

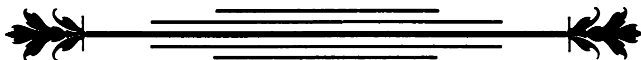
(Esirippu.)

Hijoppi Rotilainen.





Hyvinvoipa: köyhän vanhuus



Kutsua ja kuulemista

Työhön, työhön, taistelohon,
Kansan joka nainen, mies!
Punalippu viitatkohon:
"Tänne! Tänne johda ties!"

Työmme vainiot on laajat,
Voimaa sinne tarvitaan.
Nouskoon rivit, rivit taajat,
Kukin kuulkoon kutsuaan.

*

Toveri! Se työmme on juuri,
Mi yhteisonnelan rakentaa.
Alas orjuusvaltojen musta muuri!
Olot vapahat tahdomme valmistaa!

Ollos rohkea! Iske, hakkaa lyö.
Korpi kolkko täytyy raivaella.
Kansan elinvoimaa madot syö,
Meidän täytyvi se puhdistella,

Seiso rintamassa. Uupumatta kestä.
Tarmo, voima olkoon kalpanas.
Voitosta ei mikään sua estä,
Tuhansia seisoo rinnallas.

Uljas ollos! Seiso lipun puolla,
Vaikka sydänveres' vaatis' se!
Ällös pelkää sankarina kuolla,
Kaikkesihan annat aatteelle.

Ritarina, voimakasna seista
Tahdot, — paikkas' pidä vaan.
Kuin Rooman raunioista rauenneista
Uusi Rooma meillä nostetaan.

Vanhat alas! Yhteiskunnan uuden,
Uudet tornit ylös nouskohon!
Valon, tieteen, yhdenvertaisuuden
Kultatemppeleitä kohotkoon!

Silloin uutta keväistä on kansa,
Valonlapsina se elää saa.
Voittanut se kun on toivomansa,
Silloin aatteen kukat aukeaa.

Elin Nykäsenoja.



Kalmistossa

Hiljaa, suurina ja pehmeinä putoilivat lumihiutaleet jäätyneelle maalle. Miettivää, hopeankirkasta valoaan valaa valkealle lumelle kuu, sen kylmässä kalpeassa valossa välkkyvät lumihiutaleet timanttien tavoin. Suurena ja säteilevänä hohtelee iltatähti kauniinpana toisia tähtösiä. Metsä on vaiti. Suuret puut seisovat juhlallisina molemmin puolin pientä, kapeata polkua, joka johtaa hiljaiseen sivussa olevaan kalmistoon.

Kalmiston puut suhisevat hiljaa, kumartavat lumen peittämiä latvojaan, toivottaen hyvää yötä toisilleen.

Pientä polkua nopein askelin kiirehtää nuori nainen. Kuu katsoo kummeksuen, mitä asiaa tyttösellä on iltamyöhällä kalmistoon? Nythän ihmisten asunnoissa juhlitaan, kuka kuolleita tahtoisi käydä tervehtimään? — — — — — —

Ihan kalmiston viimeiseen sopukkaan ohjaa tyttönen askeleensa. Hänellä on kädessään kimppu valkeita ruusuja, joita hän näyttää hellästi pitelevän. Kuu luo valonsa hänen kasvoihinsa; ne ovat hyvin kalpeat, mutta puhtaat ja sielukkaat. Suun-

piirteet ja ilme silmissä kyllä heti kertoo, että hänelle eivät sieluntuskat ole vieraat.

Kalmiston puut suhahtavat: "Mäkelän Aino, tyttöparka, tulee sulhoansa tervehtimään. Niin paljon pitivät ne toisistansa, miksi kuolema tuli riistämään toiverikkaan nuorukaisen impensä rinnalta."

Oi sitä kalmiston rauhaa! Ei missään ole kuun loiste kirkkaampi, ei missään suhise puut salaperäisemmin ja tyynnyttävämmin kuin kalmistossa.

Aino ottaa luudan kätköstänsä ja lakasee lumen pois hautakummulta. Eihän sinne ehdikään paljon sitä kasaantua kun hän niin usein käy sen pois lakasemassa. Hellästi katselee hän mustaa kylmää hautakiveä. Kuun valossa näkyy selvästi kirjoitus kivessä; toverit ja ystävät kiven pystyttäneet.

Aino laskee valkeat kukkansa kummulle. Kyyneleet vuotavat kuumina alas kalpeita poskia.

"Täällä, täällä on niin keveä itkeä, tuntuu niin selvästi hänen läheisyytensä, tuntuu että hän on vieressäni — — Tänään on vuosi kun hän laskettiin mustaan kirstuun — — —"

Aino ei enää itke, hän nojaa hautakiveen ja elävien kuvien tavoin rientää eletty elämä sielunsa ohi. Hän näkee itsensä pienenä tyttönä, vaalea palmikko riippuu raskaana hartioilla; hän rientää leikistä leikkiin. Kerran putosi hän laiturilta veteen ja Einari, oman henkensä uhalla, pelasti hänet. Silloin Ainon vanha vaari oli sanonut: "pelastit vaimon itsellesi". Einarin posket olivat karahtaneet punaisiksi vastatessaan: "jospa niin olisi!" Aino oli silloin yhdeksän vuotias ja Einari kahdentoista

Aino hymyilee. Muistot tempaavat mukaansa, nykyisyys unohtuu, ajatukset rientävät lapsuuden ihanissa muistoissa toisesta toiseen.

Sitten lähti Einari kouluun. Oi, miten Aino silloin ikävöi! Ensi päivät kuljeskeli hän rauhatonna paikasta toiseen, mistään löytämättä viihdytystä. — Selvänä hän muistaa Einarin tulon ensimäiselle joululomalleen, pienempiin yksityiskohtiin asti on se painunut hänen mieleensä.

Lapsuus jäi, leikit unehtuivat. Elämä astui todellisena, vaatien taisteluun. Lapsuuden leikkitovereista tuli morsian ja sulhanen.

Ihania olivat keväiset aamut, kun kotijärven tyyntä pintaa vene hiljalleen eteni ja he kahden, sanattomina onnesta, auringon mahtavaa nousua ihailivat. Mutta runollisempia vielä olivat elokuun kuutamoillat, rannan kivillä valjussa hämärässä ihanimmat toiveet toivottiin, silloin ne kauniimmat haaveet haaveiltiin.

Aika riensi ja viime jouluna Einarin tultua lomalle kotiin, veti hän Ainon vaalean pään uskollista rintaansa vasten lausuessaan: "Nyt tyttöni tämä on viimeinen loma: keväällä tulen kotiin ja jään ainaisiksi ajoiksi luoksesi." Kuinka onnellisina he istuivat myöhään yöhön suunnitellen tulevaisuuttaan, kaikki oli niin valoisaa ja onnekasta, ei pilviä missään, he luulivat niin —

Einari rakasti kansaansa, hänen sydämensä sykki lämpimästi niille "jotka työtä tekevät ja ovat raskautetut". Hänen sielussaan oli käskevä voima, joka pakoitti hänet punaisen lipun juurelle

taistelemaan niiden monien samallaisten kanssa joita sama tunne yhdisti. Einarista tuli sosialismin innokkaimpia edistäjiä ja sielussaan vannoi hän valan tekevänsä jotain niiden eteen jotka kärsivät ja kärsimyksiinsä nääntyvät. Hän piti monta luentoa kotikylässään, saaden pilkkaa ja ivaa osakseen. mutta oli niitäkin, jotka rakastivat, käsittäen, että hän heitä, kurjia ja sorretuita, tahtoo auttaa ja kohottaa.

Viikkoa ennen joulua pyydettiin häntä naapuripitäjään luennoimaan ja Einari läksi, vaikka valitteli voivansa huonosti. Se matka oli hänelle surma; kotiin palasi hän sairaana ja lääkäri sanoi taudin olevan keuhkokuumeen. Ja kolmen päivän kuluttua oli kuolema laskenut kylmän kätensä ja lämmin rakastava sydän oli laannut sykkimästä.

Ja Einari laskettiin mustaan multaan.

Aino ei paljon muista niiltä ajoilta, hän oli hyvin sairas, luultiin hänenkin kuolevan, mutta kuolema oli julma, se säästi hänet elämälle — — Kun Aino parani oli jo kevät ja puut saivat ensimäisiä lehtiään. Niin vierii elämä. — —

Kalmistossa on niin hiljaista, puut suhisevat niin tyynnyttävästi matalaa säveltänsä väsyneille. Ne kuiskaavat: rauhaa, rauhaa! Elämässä taistellaan ja väsytään, mutta täällä on lepoa ja rauhaa.

Ja rauha laskeutui Ainonkin sieluun, sieltä on tuska jo sammunut. Hän on oppinut ymmärtämään, että siihen suureen taisteluun oli hänenkin jotakin uhrattava, uhrattava rakkaimpansa. Jos hän saisi valita ja elämä alkaisi uudestaan, niin hän olisi vie-

läkin valmis luopumaan onnestaan toisten onneksi.

Aino hymyilee, silmät ovat painuneet kiinni. Väsymys ja suru on kadonnut kasvoista. Hymy on levinnyt niihin kirkkaana, hävittäen kärsimysten jäljet. Uudet elämänalat kuvastuu hänen silmäinsä eteen. Hän on onnellinen. — —

Olga Oikemus





En nöyrry

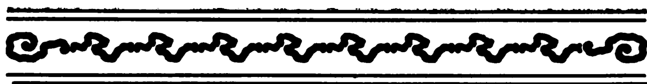
Mua ruoskittiin,
Mua sorrettiin,
Mua orjan tavoin kohdeltiin,
Ja luultiin kai että myöntyisin
Ja kauniisti, kauniisti hymyilisin
Kun totuutta maahan ne polki.

Mut erehtyivät. — —
En nöyrry ma, en!
En kumartaen
Käy herraani "suurta" palvellen
Mun elämän tietäni eespäin.
Ja jospa se siltä näyttäisikin
Ma että iskuihin murtuisin
Ja sortajiani ma kumartaisin,
Niin kumarra en minä sentään.
Teen siksi sen vaan
Kun vaaditaan
Ja muuten ma tehdä en voi

Totuus kallein on,
Se on kuolematon
Ja sille ma henkeni uhraan.
Sen pyhälle, korkealle alttarille
Vien sieluni, uskoni unelmille
Ma elämän hymniä laulain.

Kaarlo T.





Vääryyden palkka

Äiti! Sinä kalpea, sinisilmäinen ja hempeä äiti! Et kai sitä sinä tahtonut? Ethän?

Ethän halunnut että pojastasi tulisi vain osaton, sumeasilmäinen, köyryselkäinen ja nälkäinen, vilusta värisevä orjaraukka?

Ei, ei! Sentähden et edestäni eloasi uhrannut. Siksi et lempeitten, sinisten silmiesi kirkkautta kyynelillä sumentanut. Etkä unettomia öitä — toverinasi puute ja kurjuus — valvoskellut; että voisit kehrätä pojallesi orjankahleita. Sitä et sinä tehnyt!

Siksi sinä elosi uhrasit, että pojallesi jäisi edes kappale onnen kultalankaa. Siksi silmäsi kuiviin vuodatit, että poikasi katse saisi toivorikkaana harhailla onnen utuisissa satulinnoissa. Unettomat yösi valvoit, sinä uhrautuva äitini, keinoja miettien millä olisit voinut nostaa minut ylös, kurjuuskansan kolkoista kammioista onneen ja onnekkuuteen. Siksi viluakin näit sä kantajani armas, kun vähistä verhoistasi parhaimman osan jaoit minun osalleni. — Olit nälissäkin siksi, että viimeinen leivänpala joutui minun suuhuni. Ja kaiken tämän teit sinä vain

sentähden, että kärsimyksilläsi luulit poikasi onneen nostavasi.

Äiti! Minä itken! Silmäni vuotavat pettymyksen katkeria kyyneleitä. Tuonne mustaan multaan kierien, sinne, mihin sinunkin kyynelvuosi on vuosia vyöryneet. — Ei ollenkaan siksi, että surisin omaa kohtaloani, vaan siksi, että sinun vaivasi, katkerat kärsimyksesi, osattoman onnesi nostamat kyynelhelmet, ja poskiesi menetetty puna, olivatkin vain hukkaan kulutettu.

Äiti! Kuuletko kuinka sydämeni sykkii? Kuule, kuinka veri suonissani kohisten kulkee, kuin talven kahleista vapautuneet kuohupäiset riemun raivokkaassa tanssissa kiitävät koskien laineet! — Sydämeni sykkii vain kostoa. Suonissani kiitävä kuumeinen veri huutaa vain kostoa.

Kostoa! Niin, — niille, jotka pilkaten halveksivat sen suuren uhrin arvoa, jonka sinä edestäni uhrasit.

Minä inhoon ja halveksin noita sydämettömiä julmureita, jotka eivät ymmärtäneet että ne kärsimykset ja vaivat, ne kyyneleet ja huokaukset, jotka sinun osanasi olivat, olivat vapaaehtoisesti vastaan otettuja, joita maailman puhtain, lempein ja jaloin sielu otti kantaakseen. — Ah! Jospa kerrankin koittaisi päivä jolloin nuo raakalaiset, nuo julmurit joutuisivat kynsiini, niin panisimpa heidät silloin etsimään yksin erin ylös ne kirkkaat kyyneleet, jotka sinun silmistäsi silloin vuotivat. Antaisin heidän polvillaan konttailla maan jokaisen sopukan ja loukon, niitä etsiskellen, aina siihen saakka että vii-

meinenkin sirpale, heidän polviluitaan ympäröivästä lihasta olisi loppuun kulunut...

Älä vastaan väitäkään! Älä vetoa sydämen lempeyteen silloin kun se on satoina siruina. Älä puhu minulle mitään järjestä! Minä inhoon tätä nykyaikaista järkeä. — Se on uhriaan repivän shakaalin järkeä. Se on saalistaan väijyvän käärmeen myrkkyistä järkeä. Pois se! Lentäköön, levitköön, kulovalkeana kiitäköön veristävän koston hulmuava tunne jokaiseen niveleeseeni, aina sormen päihinkin saakka! Sinun muistosi, lempeä äitini, sinun osattoman onnesi muisto, kotkan siivillä kiidättäköön minua eteenpäin ja eteenpäin! En halua kuulla järkeä, joka vaatii minulta sovittelua sodan tilalle, minä inhoon sitä, murskaan sen sadoiksi muruiksi ja koirille heitän.

Kuuntelen vain sydämeni, verikyyneleitä itkevän sydämeni kasvavaa ääntä. Sitä seuraan. Ja kuljen, kuljen aina siihen saakka kuin sortajasi makaavat edessäni...

Alf. Hautamäki.





Naiset myös!

Urohot käy urhon teitä
kyi'en kähyjen ylitse.
Urohot on sotaan luotu
tahdon tuliterän kanssa.
Missä pieni poljetahan,
risahinen riistetähän,
siin' on paikka uroholla.

Vert' ei tarvis vuotamahan,
kunhan valuu kurja maahan
inehmosta ilkeästä,
kunhan kaatuu aidat, ansat
ihmiselon onnen tieltä,
kunhan laukee sorron salvat
vapauteen pyrkijöiltä
tahdon kalvan käskemänä.

Urohot ei unteloihe
kansan kaatuvan takana.

Urohot ei maaten mangu
eikä liioin kerjäele
armopala-oikeutta.
Urohot käy teräsrinnoin
eturiviin, tulta vasten
lippuansa liehutellen.

Naiset käyvät lemmen teitä
lämmitellen, viihdytellen,
vallotellen sydämitse.
Lempehen on nainen luotu
sulon sulattavan kanssa.
Missä pieni poljetahan
siinä nainen sitoo, nyyhkii.

Nainen kärsii, nainen taipuu,
uskoo hyvää, toivoo — vaipuu,
hymyy päivän pilkahtaissa,
pilvisenä kyynelehtii.
Aika rientää — sama latu:
nainen toivoo, kärsii, taipuu,
mut ei taitu onnekseenkaan.

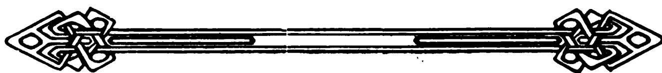
Jo on aika naisen nousta
Tahtomaan! ei tovo riitä.
Kupehille urohien,
käsikäteen, kylkeen kiinni
lempinensä lämmittämään,
toivoinensa kohottamaan.

Siell' on tulta sydämessä
kun se sieltä irti pääsee,
Siell' on tulta — siell' on kultaa
kunhan aarrekirstut aukee!

Aku Päiviö.



Europa



Luistinretki

Järven aallot, jotka keällä vapaina läikehtivät, milloin tyyninä milloin riehuen, olivat väsyneet vapauteensa.

Järvi oli jäässä. Talvi ei vielä ollut ehtinyt heittää vaippaansa sen yli, joten jää säteili ja kuulsi joulukuun auringon kalpeassa valossa kuten neitonen, joka aikoo pukea ylleen yöpaidan.

Tuo oli houkuttelevaa.

Ja muutenkin tuolla järvellä oli omituinen, lumoavan salaperäinen vaikutuksensa.

Kun sinne meni joko soutelemaan, uimaan tai ainoastaan katselemaan kun myrskyn käsissä sen aaltoraukat myllertivät, tunsi sisässään kummallista tyydytystä, jommoista ei voinut saada edes lemmen huumeessakaan.

Tai kun katseli synkkää, salamoivaa taivasta sysimustassa yössä, aaltojen reuhatessa, sai hirveän halun suin päin heittäytyä raivoisien elementtien sekaan — sieltähän oma rauhaton rinta löytäisi vastakaikua.

— — — — — — — — — —

Jää ritisi, mutta ei särkynyt — syksyinen jää on sitkeää. Ja pureva pakkanen sitä vaan vahvensi.

— Luistelkaamme sinne — sinne Unholaan — virkkoi tovereilleen nuori nainen, joka reippaasti, melkein taiteellisesti luistellessaan teki kuvioita jään sileään pintaan.

Samalla hän veitikkamaisesti hymyili kylmästä punaisilla huulillaan, jotka saivat nuorten miesten elinnesteet nopeasti virtailemaan.

— Lähdetään, lähdetään! huusivat toiset. Sinnehän me aina ennenkin olemme kokoontuneet — me valitut.

Ja niin erkanivat he muista luistelijoista ja alkoivat viiltämään kohti vastaista rantaa, joka etäisyydessä häämötti.

Mutta jälempänä heistä luisteli nuori mies. Näki kohta, että hän ei kuulunut iloisten joukkoon, sillä suunsa oli tiukasti suljettu ja juovat kulmassa todistivat hänen jotakin ajattelevan.

— Maksaisikohan tuo vaivan koettaa, puheli hän itsekseen. Olisihan tuosta se hyöty että tietäisi onnistuneensa tai pettyneensä. Miksi hän katsoo niinkuin olisi hänen aikeensa heittäytyä syliini? Minä en perusta naisista; mutta tuollaisen veitikkamaisuuden tulee saada ansaitun rangaistuksensa — tai palkintonsa.

Muutamalla voimakkaalla potkauksella saavutti hän jälleen toverinsa.

— Ennakkoluulot ovat vielä syvälle juurtuneina niin kutsutuissa sivistyneissäkin puhumattakaan suuresta yleisöstä — ehti nuorimies parahiksi kuulemaan punahuulisen sanovan.

— Esimerkiksi — —? kehoittivat toiset häntä jatkamaan.

Nainen punastui.

— Esimerkiksi avioliittoon nähden on vallalla mielipide, että kun yhden kanssa on tehnyt sitoumuksen muka asua, on rikos toisen kanssa seurustella, vaikkei rakastelemisesta olisi puhettakaan. Minä vakuutan, että tekin vielä ajattelette samoin.

— Mekö! emme! — —

— Minä lyön vetoa siitä — eli minä panen teidät koetukselle.

— Hyvä, hyvä!

— Jos minun väitteessäni ei ole perää, niin — saatte minua suudella.

Veri karahti nuorukaisen poskiin. — Ompas hän rohkea! hän ajatteli.

Nainen katsoi hymyillen, voitostaan varmana, miehestä mieheen ja kohtasi nuorukaisen katseen, jossa leimusi intohimoinen tuli.

— Minä olen voittaja! sanoi hän hiukan värähtelevällä äänellä.

— Minä olen voittaja! huusi nuorukainen painolla. Ja samassa silmänräpäyksessä kietoi hän käsivartensa tuon viettelevän olennon ympäri ja vaati palkintonsa.

— — — — — — — — —

Oli alkanut sataa lunta. Suurina pehmeinä höytäleinä putoili sitä alas.

Kaksi olentoa käveli rinnan jäällä; toinen oli mies, toinen oli nainen. He olivat riisuneet luistimet jaloistaan.

Äänettömiä ja alakuloisia he olivat.

— Niin, katsos, minähän olen naimisissa, virkahti nainen ja hänen äänessään oli katkera sävy.

— Niin — niin — — — sopersi mies yksitoikkoisesti.

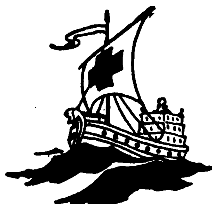
— Ja sinä tiedät mitä se merkitsee?

— Kun en tietäisi! mies sanoi samalla tavalla.

— Sellaistahan se on! huokasi nainen.

— Niin — niin, sellaistahan se on, sellaistahan se on — — kertaili mies.

Martin Mattila.





Ristiretki

(1157)

Muinen Väinölän ahoilla
heimo henkevä asusti,
kansa kuulu käyskenteli.

Salon suojassa somassa,
viertehessä vaaran jylhän,
pyhän lehdon liepehellä,
rannalla lummikkolammen
miettieli Väinön väki,
tutkieli Kalevan kansa
elon syntyjä syviä,
luonnon laajoja lakeja,
onnea iki-inehmon.

Yhä riistaa, rikkautta
salon suojassa sikisi,
veessä viljalti kasosi,
— elo huolitta hupeni.

— — — — — —

Linnassansa loistavassa
Erik yhdeksäs yleni,
kasvoi käskijä kopea,
Ruotsin kansalle kohosi.
Mietti kuuluisa kuningas,
tuumieli itseksensä:

Tuolla lahden tuolla puolen
maa on mainio, mehevä.
Siinä maassa mahtavassa,
Suomen suurissa saloissa,
sekä järvissä, jo'issa
kasvaa riistaa, rikkautta
— osankin vain siitä saisi.

Mutta kansallensa virkkoi,
haastoi jalo hallitsija:

Pakanoina suomalaiset
pimeässä viruavat,
heillekin pelastus kuuluu —
heilläkin henki ylevä
sekä sielu kuolematon;
siksi armon aurinkoista,
lunastuksen laupeutta
tuntemaan he tulla täytyy.

Siispä uljahat uroni,
väkeni mun — voittamaton.
saakaa miekkanne mukahan.

jousi joustava olalle
— käytävä on pyhään sotaan.

Mutta yhtä muistakaatte:
risti rintaanne sidellä,
merkki julkinen jumalan,
niin hän kulkee meidän kanssa,
voiton varman meille suopi.
— Kaadutte jos taistelussa
ikiautuus on omanne!

Kauvas kehoitus tää kiiri,
yli maata mittelevi.
Kuohahti viikinkiveri,
saalis silmiä sumensi,
maahan pyytehet pakeni
— Taivahalle sotaan lähtiin.

— — — — — —

Aurinkoinen armahainen,
Päivätär ylen sorea
oli muita leppeämpi
jumaliansa jalompi;
siksi sille juhlimahan
herännynnä heimo Suomen
oli aikojen takoa.

Tätä juhlista jalointa,
yli muita mainiointa
viettämähän Väinön väki,

Kalevalan kansa kaunis
saapunut ol' sataluvuin,
tuhat joukoin joutununna
pyhän puunsa ympärille,
uhrilehtonsa lähelle.

Siinä loitsut loitsittihin,
tai'at tehtihin tuhannet,
uhrisauhut suitsutettiin.
Kertoi kannel kaihokieli,
lauloi laulaja tulinen
urohista uljaimmista,
taisteluista tuimimmista
sekä synnyistä syvistä,
jumalista laajan luonnon.
Ylin kaikista kohosi
riemu nuorten rinkilöistä,
karkeloista kassapäiden.

Kesken juhlista jalointa
sana saapuvi kamala,
kauhun viesti kertoeli:
väki vieras, vainolainen,
joukko merien takanen
astui maalle Auran luona
— jokaisella julma merkki,
risti rinnassa kamea —

Lähtiin miekan mittelöhön.

Voitti viikinki väkevä,
sortui uljahat urohot,

Suomen miehet maahan lyötiin.
— "Rakkauden" työtä tehtiin,
veri virtana valusi.

Saipa vieras, vainolainen
siitä saalihin kokuhun;
riisti riemut, rikkaudet.
Palkkioksi eloon jääneet
virutettihin vedellä,
Kupittaalla kastettihin.

— — — — — —

"Pelastettu" suomalaiset,
mutta turvatta olivat.

Siksi kuuluisa kuningas,
Erik yhdeksäs ylevä
nosti linnan loistavaisen
— "pelastetuillansa" teetti,
Auran rannalle rakensi.
Siihen voutinsa asetti.
Itse saaliinsa sijotti,
laivoihinsa lastautti
— kohta kotirantaan laski.

— — — — — — — — — —

Ajan virta vierähtävi,
muiston ruusut jälkeen jäävät —

Muisto mainon kuninkahan,
uljaan Erik yhdeksännen
pyhitettihin pyhäksi,
jumalana palveltihin — —

Aug. Luo—ni.





Pikku Annikki

Annikki oli syntynyt maailmaan hieman luvattomasti, salattuna ja hyljittynä, jossain syrjäkaupungin likais ssa loukossa, jonne sellaisten aina täytyy paeta. Hylki häntä äitinsäkin ensin; häveten ja salaten kantoi hän poloa povensa alla ja tuskaa tuntien odotti sitä hetkeä jolloin hänen häpeänsä lopullisesti paljastuu. Kammoksuen ajatteli hän, mitä maailma sanoo ja mitä se jo oli sanonut; se oli jo häntä sylkenyt silmille useamman kuin kerran. Mutta kun Annikki sitten syntyi ja avasi silmänsä, heräsi äitissä rakkaus jota ei mitkään vastukset voineet himmentää.

Sinisilmäinen herttainen lapsi, jonka jokainen ele ilmaisi hellyyttä ja kaipasi hellyyttä — kuinka sellaiselle voisi tyly olla, kuinka sellaista voisi olla rakastamatta!

Äiti kulki siivoamistöissä "parempain ihmisten" luona; pesi lattioita, tomuutti huoneita, raahasi raskaita mattoja ja huonekaluja, pesi pyykkiä ja mitä miloinkin. Aamusella varhain hän lähti ja illalla myöhällä, näännyksiin asti väsyneenä palasi. Mut-

ta kun hän oli hetken Annikin seurassa ollut, katosi väsymys ja hän saattoi tuntikaudet leikkiä kuppelehtaa kuin nuori tyttönen. Niin kului useita vuosia.

Päivisin sai Annikki hyvin nuoresta olla yksin kotona, lukittuna pieneen kammioon. Se oli hänen ainoa maailmansa monet vuodet. Mutta se oli tullut hänelle hupaiseksi maailmaksi, siellä hän päivät leikki niillä vähäisillä leikkikaluilla joita äiti hänelle voi hankkia; siellä hän nukkensa kanssa kilkatteli, sitä helli ja hoiteli. Joskus sai nuken sijasta riepuun kääritty puun kappale pikku Annikin hellät hyväilyt osakseen.

Mutta sitten kävi Annikin kuten monen muun hänen laisensa: raadannasta ja kaiken likaisen pölyn nielemisestä äiti tuli kivuloiseksi, kuihtui ja vihdoin kuoli pois, vielä varsin nuorena, ja pienen Annikin riuhtoivat ihmiset käsipuolesta pois kylmän ruumiin viereltä kurjasta hökkelistä. Ja siitä lähtien on pienen Annikin tie ollut yhtä ainaista vaellusta ja vaihtelua; usein karvasta vaellusta ja katkerata vaihtelua; siitä lähtien ovat ihmiset häntä käsipuolesta riuhtoneet ja tyrkkineet.

Hän vyöryi kuin myrskyyn heitetty, ajeleva lastunen. Kun yksi jätti, toinen otti, riepotti käsipuolesta, kunnes taas luotaan tyrkkäsi; joskus jättivät he hänet ihan avuttomana tielle. Oli niillä sydäntä! Ja mitä erilaisimpiin tarkotuksiin ja toimiin he hänen hentoja voimiansa käyttivät.

Sinisilmäinen kaunis lapsi! sanoivat he useinkin, mutta siihen se hellyys loppui; ei kukaan tah-

tonut häntä omaksensa ottaa, suojella ja hoivata. ''Sinisilmäinen kaunis lapsi!'' sen he raahtivat hänelle hyvyytenä joskus antaa, sillä se ei maksanut paljoa — —

Äiti oli sanonut pikku Annikille jotakin, hellyydellä puhunut, kauniisti kuiskutellut, neuvonut, opettanut, vakuutellut. Niitä koetti pikku Annikki aina mieleensä muistutella, ja kyyneleet kohosivat hänen silmiinsä silloin. Hän ei voinut käsittää, kuinka niin suuri ero saattoi olla ihmisillä, kuin oli hänen äitillänsä ja muilla.

''Sinisilmäinen kaunis lapsi!'' ja sentään ne saattoivat kohdella häntä niin pahasti, ensin lapsena ja sitten edelleen — — —



Annikki oli vaipunut pöytää vasten elämänsä juoksua muistelemaan. Hänen ympärillänsä pienessä huoneessa oli hämärää ja epäsiistiä; vuode vielä aamuteloillaan, vaikka ilta oli käsissä. Pieni avonainen lamppu valaisi lekattavalla liekillä himmeästi hänen aikaisin kuihtuneita kasvojansa; suuret vaaleansiniset silmät olivat kyynelistä kosteat. Tuskaa tuottavina kulkivat kuvat hänen muistossaan. — Lapsuus pienine iloineen, ikävineen ja vaiheeneen; aina uudet ja oudot olotilat, vilut ja väristykset, soimat, torumiset ja kolhut, taivallukset talosta taloon, tienhaarasta toiseen, osottelut ja nimittelyt, ja, sitten — jotain niin ilkeää ettei hän hirvennyt muistella — — —

Sitten myöhempi aika, jolloin hän oli kehittynyt aikaiseksi. Se lapsuuden sortumus seurasi häntä painajaisen tavoin aina ja kaikessa; ei tahtonut haihtua mielestä se mitä oli kokenut, se ajoi häntä ja oli aina tiellä. Hän ei ollut kiintynyt varsinaiseen palvelustytön asemaan, sillä kun hän yritti, sattui aina että häntä kohdeltiin niin pahoin että hänen täytyi jättää se ja etsiä elantoa satunnaisilla toimilla. Mutta oli hän missä oli ja teki mitä teki, oli aina polkijat hänen kintereillään, — jos ei muuten niin kavaluudella, lemmen pelillä; tahtoivat hänen lihansa uhrikseen. Ja aikaisesta alotteesta jatkuvana kiusauksena olivat he, kaikista Annikin taisteluyrityksistä huolimatta, onnistuneet niin, että Annikki oli melkein tahdoton, sortunut olento.

Sitä hän juuri, tilapäisestä työstä tultuaan, oli vaipunut miettimäänkin: koettaako kaikki voimansa ponnistaen kohoutua sortuneesta tilasta vai heittäytyäkö sen valtaan — elättämään itseänsä sillä —

— —

Anna mennä vaan, turhaa se kuitenkin yrittäminen on, eikä sinusta enää tule puhdasta vaikka onnistuisitkin! huusi epätoivon ääni voimakkaasti povessa. Mutta sitten tuli inho, kauhu ja tuska, huutaen toisella, vielä voimakkaammalla äänellä. Ja siihen liittyi äitin muisto, hänen rakkautensa ja hellät neuvonsa. Tuskasta hikoillen kieritteli hän epäpuhtaalla vuoteellaan voivotellen onnettomuuttaan, jolla ei tuntunut olevan ääriä eikä pohjaa.

Mutta kun kyynellähteet olivat kuivaneet ja näennäinen voimattomuus herpasi, välähti hänen

sydämessään selittämätön onnen vihlaus, valo, joka hetkeksi täytti koko hänen olentonsa. Ja se uudistui, viipyi aina enemmän, ja viimein tuntui jäävän valtavana onnen tunteena hänen olemukseensa. Hänen silmänsä kirkastuivat, kasvonsa tulivat hymyyn ja hän hyppäsi vuoteeltaan kevyenä kuin höyhen. Se oli niin kohottava, niin voimakas tunne, ettei hän tahtonut tietää miten olla. Aineellisen elämän vastukset näyttivät hänestä niin mitättömiltä, että hän ihmetteli kuinka ne voivat niin ihmisen vaivuttaa.

Hän valvoi kaiken yötä kiihkeässä työntouhussa. Ja kun aamuauringon säteet pilkistelivät huoneeseen, oli se ihan toisen näköinen, puhdas, siisti ja järjestetty. Ja muuttunut oli myöskin itse hän, Annikki, kun hän peilistä itseänsä katseli. Hän oli tosin kuihtunut, mutta niin puhdas ja kirkassilmäinen, hymyilevä! — ei hän muistanut koskaan sellainen olleensa.

Vieläkö olen kylliksi vahva? kysyi hän itseltään. — Vielä, vielä! Tuntui kuin olisi hän voinut uhmaillakin sortumusta vastaan.

Hän lukitsi ovensa ja lepäsi kauan ja raskaasti — rauhallisemmin kuin koskaan jälkeen varhaisen lapsuuden päivien. Sitten hän pukeutui puhtaasti ja siististi ja astui ulos uutena ihmisenä — puhdistettuna neitseenä.

*

Tämän kirjotin hänen oman kertomuksensa mukaan — jota minä ehdottomasti uskon — keskustellessamme siitä että "ihminen voi kohota sortumuk-

sesta oman voimansa avulla, jos tahtoo'', s. o. jos taisteluhetkenä antaa parempien tunteittensa vaikuttaa ohjaamaan voittoon ja asettuu uhmaavin voimin sortumustansa vastaan, kasvattaen sen sitten vakaumukseksi.

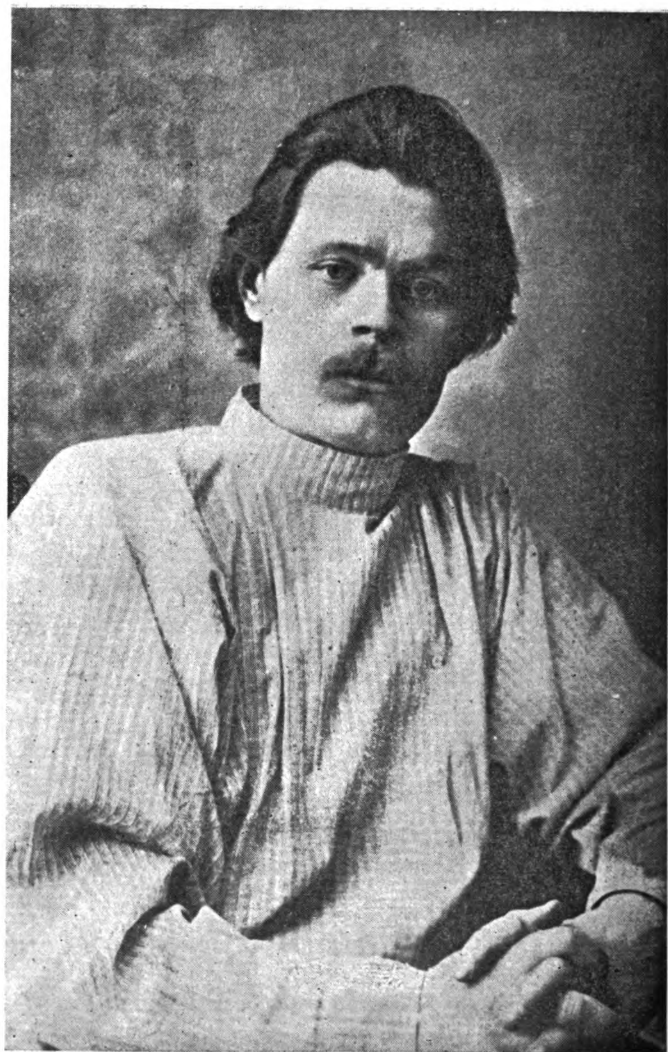
Hänen ''nykyisestä'' olennostaan, vaikka parempikin ihmistuntija olisin, en voisi mitään sellaista päätellä kuin hän kokenut oli. Hänen on täytynyt ulkonaisestikin paljon muuttua — ja onhan se luonnollista.

''Olen kyhäillyt paperille silloin tällöin jotakin; tässäkin on minulla yksi jonka jätän katsellaksenne. Ja jos tilaisuutta on ja katsotte sen julkaisemisen arvoiseksi, niin käyttäkää'', lausui hän erotessamme ja ojensi minulle muutamia verrattain hyvällä käsialalla kirjotettuja paperiliuskoja, joita matkalla, junan tärinässä ihastuksella luin. Onnettomuudeksi ne silloin kadotin, mutta te olette ne sittemmin pääasiallisesti samanlaisina lukeneet.

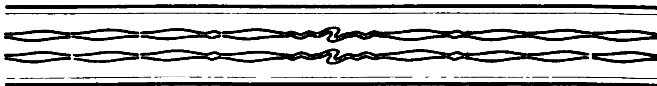
''Ihminen voi kohota sortumuksesta oman voimansa avulla, jos tahtoo'', niin hän sanoi, ja silmänsä kauniisti sädehtivät. Minä kunnioitan häntä.

Aku Päiviö.





Kuuluisan venäläisen kirjailijan Maxim Gorkij'n muotokuva



Miksi laulan?

En laula mä aatteista suurista,
En heilani hyvyydestä.
En maailman rannan riemuista,
En onneni tyhjyydestä.

Kevätusmassa värjyen laulan vaan,
Syyssumu kun sieluni peittää:
Kun suuret ne röhkivät vallassaan,
Vaan muruja pienille heittää.

Ja jos lauluni tenhoten intoa lois,
Nuo pienet suuriksi saisi!
Ne liitossa suurimmat kaikista ois,
Tän maailman vallottaisi.

Ja se onni niin suurena kajastais:
Kun suuretkin olis vain — meitä!
Me veljesliitossa riennettäis' — —
— Siihen lauluni kutsuvi teitä!

Aug. Luo—ni.



Oi Dareios suuri sotahan ryhdy

Kirj. Adolph Salmi

1:nen kuvaelma.

Tyrolainen kauppias liikehuoneessaan. (Yksikseen): Ajat huononevat yhä. Nuo kreikkalaiset purjehtivat kaikkialle, tunkeutuvat joka paikkaan, turmelevat kauppaliikkeen kaikki alat. Orjakauppakaan ei enää vetele, kun ei ole suuria vangituiden laumoja helpolla saatavana. — En tiedä mikä pelastaisi tästä pulmasta. — — Mutta tiedänpä jo. Menen kuningas Dareion luo. Hän huhuaa laajentaa valtaansa, tehdä maineensa kuolemattomaksi. Alkakoon nyt sodan kreikkalaisia vastaan. Hävittäköön heidän kaupunkinsa, polttakoon heidän laivansa ja vangitkoon heidän kaikki miehet ja naiset. — Tiedän, että häneltä puuttuu rahaa. Mutta minä lainaan sitä hänelle. Veistätän sotalaivat. Varustan koko hänen sotajoukkonsa kameleilla, teltoilla, muona- ja asevaroilla. — Ostan sitten sotasaaliin. Miehet, naiset, hevoset, karjan ja kalleudet. — Kaupitan ne maailman ääriin. Voitan kultaa. — Suuren

kasan kultaa. — Niin, heti kuninkaan luokse. Hän ei voi kieltää. Vien rahoja hänelle. Polvistun eteensä ja huudahdan: Oi armollinen, suuri Dareios, sotahan ryhdy! Kukista kreikkalaiset!

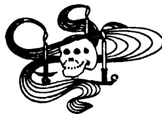
2:nen kuvaelma.

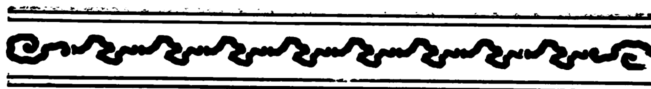
Näyttämö: Persialainen sotaväen leiri syvässä tähtiyön hiljaisuudessa. Zopyrus (persialainen sotaväen päällikkö ratsunsa selässä. Yksikseen): Niin, täällä minä aavikon kuuman polttavan erämaan lapsi, urhoollisen Mandakten poika, ratsastelen. On se sentään elämä toista täällä kuin isän ryöstöretkillä, heimoni kulkuteillä. Siellä oli janoa, nälkää ja puutetta. Täällä viinejä, vehnää, lihaa ja naisia. Siellä työtä, tuskaa ja taistelua; mittelyjä ylivoimaa vastaan. Täällä pitoja, juhlia ja huvitteluja. Täällä taistelutkin voitetaan ylivoiman avulla. Siellä ainiaan yhtäläinen kurjan rosvon elämä. Täällä kunniata ja mainetta. Ja mahdollisuus kohota korkeaankin asemaan.

Kohonnut minä olenkin alhaisesta soturista tähän arvoasemaani. Voisinpa kohota vielä ylhäiseksi herraksi. Ja miksi en kohoaisi kun vaan oisi sotia. — Taitavasti toimittaisin pois kipailijat tieltäni. —

Niin mutta nyt levätään. Herrat ylhäisemmät juovat joka päivä. Mässäävät vain yhtenään. He ne vievät aina kaunihimmat naiset. Sievimmät ja suloisimmat. — Oi Laila, sinä heimoni helmi, jouduit kuin jouduitkin medialaisten käsiin. — Minä

tässä tähtitaivaan alla vannon kostavani puolestasi. Kostan kerta ja verisesti rakkauteni unelmien repijöille. — Mutta nyt täytyy varttoa sopivaan hetkeen, jolloin voin lyödä ratkaisevasti. Kunpa vaan syttyisi suuri sota. Kyllä tietäisin milloin miekkani juottaisin impeni ihanan raiskaajien veressä. (Kulissien takaa huutoja: "Kreikkaan"). — O sota kreikkalaisia vastaan! Tiedän nyt tarpeeksi. Terävä miekkani saa taas särppiä verta. Minä hakkaan tuhansiksi kappaleiksi vastustajani. Kavaluudella kaadan kilpailijani. Hellaan hedelmällisimmän ja kauniimman maakunnan läänikseni anastan. Orjilla upean linnan teetän. Kreikan kauniimmat naiset hoviini tuotan. Heidän seurassaan parhaat ja hienoimmat viinit juon. Heidän lemmellään polttavan tuskani unhoon upotan. — Oi Dareios suuri, jumalainen olet jos urhosi uljaat taas sotaan viet!





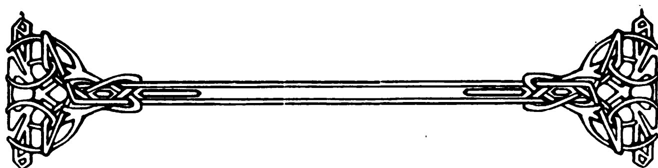
Sitä köyhän ihmisen elämää!

Sitä köyhän ihmisen elämää —
Hyi, hyi saakeli sentään!
Niele pois vaan loukkaukset,
mitäpä mahditon potkinet.
Tunne kerjurin tunnelmaa
kunnes sun piettävi maa.

Kumarra kaikkia konnia —
Hyi, hyi saakeli sentään!
Mitäpä voit kun mammona
on kaikilla räkänokilla,
mitäpä voit, tunne vaan:
oot pantuna palvelemaan.

Sitä vajoo ihminen alas niin —
Hyi, hyi saakeli sentään!
Nuolee rikkahan varpaatkin
jos palkaks saa vaan nikkelin;
multahan otsansa kumartaa
kun elää luvan saa.

A. P.



Ihminen ja luonto

Luonto ei välitä ylpeästä itserakkaasta ihmisestä enempää kuin maan matosesta. Se tekee ihmetöitään, luo ihanuuksiaan ja jakaa aarteitaan kaikkialla elävien ihailtavaksi. Ripottaa kukan sinne toisen tänne, sinnekin missä ihmissilmä ei ole niitä ihäilemassa. Kohottaa komean vuoren kaukana erämaassa kotkan siipiänsä lepuuttaa ja mahtavia näköaloja ihaella. Somistelee sen juurelle ihanan laakson lintusten liverrellä ja jänöjen armastella. Kuohuttaa mahtavia koskia kaukana metsien syvyydessä koskeloiden iloita, vaikka ihminen ikävissään sen kuohua ja kohinata tasangoilla kaipaa. Antaa purojen liritellä ja lähteiden läikkyellä kaukana piiloissansa, vaikka ylpeä matkailija paahtavalla aavikolla etsii virvoittavaa vettä kielellensä. Kaukana aarniometsien syleiltävänä antaa levätä ihanimman metsälammen sorsaparvien soudeltavana ja oravien ihailtavana, silloin kun ihminen kaipaa sitä majansa lähettyville ja sen puutteessa kaivaa kanavia ja tekolampia kotinsa kaunistukseksi, hyviensä huviteltavaksi. Sellainen on luonto, vaikka ihmiset — semminkin muutamat valitut — luulevat että luonto ja

kaikki mitä se kaunista omaa on yksinomaan heitä varten tehty.

Rakensivat muinen vapaat ihmiset itsellensä majoja kauneimpien luonnon muodostumien vierille; ajoivat niiltä mailta ulommaksi toiset luonnon vapaat eläjät, vallitsivat ja hallitsivat kaikilla käytettävinään olevilla keinoilla ottamiaan seutuja ja "heikommat" etsivät ulompaa uusia olomaita, kunnes niiltä taas joutuivat ryntääväin ihmisvoimain edessä pakenemaan. Mutta tuli toinen, väkevämpi ihminen ja valloitti ensimäisen rakentaman majan ja pakotti hänetkin pakenemaan, asettuen itse vallitsemaan ja hallitsemaan. Temmellys jatkui, luonnon yhteiset rikkaudet ja ihanuudet vallotettiin yksityisille, voimakkaimmat ja viekkaimmat hallitsivat enimmän, vallotukset pyhitettiin väkivallalla loukkaamattomaksi oikeudeksi ja pojat perivät isiensä rikkaudet ja mahtiasemat.

Silloin ihmiset olivat tulleet "sivistyneiksi", 'järjestyneen yhteiskunnan' eläjiksi, kuten ovat vielä tänä päivänä.

Sanoppa kuka nyt omistaa luonnon rikkaudet ja kauneudet ihmisasutusten keskuksissa; — yhteisestikö? Oletko sinä yhtä suuri herra luonnon valmistamalle kalalammelle kuin joku toinenkin? Voitko sinä kyhätä majan mieleisellesi paikalle, missä ei toisen majaa ennestään ole? Voitko syödä luonnon kasvattamia hedelmiä nälkäsi tyydykkeeksi mistä löydät? — Otappahan! Ei yhtä marjaa ole sinulla oikeus "toisen" maalta ottaa. Et matkasauvaa saa tueksesi "toisen" vesakosta taittaa. Et, vaikka

nälkään kuolisit, saa onkia kalaa "toisen" vedestä. Et ampua lintua ilmasta "toisen" maanpäältä. Et jalkaasikaan saa astua "toisen" maan päälle. Valtatiet vaan ovat sinun astuntamaatasi ja pahimmassa tapauksessa niistäkin vaan ojat, sillä keskitietä ajavat "maanomistajat" leveästi.

Toiset ihmiset.ovat todellakin tulleet "luonnon heroiksi", he "vallitsevat kalat vedessä, taivaan linnut, karjan ja koko maan", sen sijaan kun toiset eivät kykene vallitsemaan edes alastonta itseään. Ja kuitenkin sanotaan niin ylimalkaisesti että "ihminen on luonnon herra".

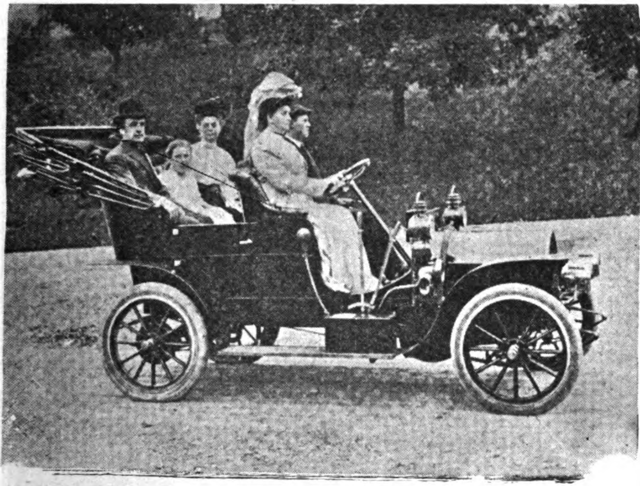
Ihminen on petoeläin, ja tuhatta kertaa pahempi pahinta niistä. Ihminen on keksinyt luonnon salaisuuksia ja keksii yhä, käyttäen sen voimia palvelukseensa — hyvän palvelukseen, mutta myöskin pahan. Ihminen hallitsee meriä, maita ja ilmaa, ja kaikkia luonnon elementtejä, mutta sen sijaan, että kasvattaisi mahdillaan kaikkien onnea, tuhoaa niillä toisen, heikomman, vähemmän mahtia omaavan. Petoeläin taistelee ja tuhoaa vaan niillä voimilla ja aseilla mitkä luonto on hänen ruumiillensa antanut, eikä sittenkään tuhoa heimoaan, mutta ihmispeto kehittää neronsa luomat, suuret tekijät hyvän palvelukseen, hirmuisinta tuhoa tuottaviksi hirviöksi omaa heimoaan vastaan. Ja tekee sen pelkästä ahneudesta ja kateudesta. Ja tätä kaikkea on tukenut tähän asti pilvien päällä istuva persoona-jumala; hänen nimessään ja turvissaan tämä kaikki "sivistys" on tapahtunut. Ja kun vääryyden tuntien kysytään: miksi hän sallii tämän kaiken tapahtua,

miks'ei hän kosta pahaa kuten uhkaa, ja johda eksyneitä oikeaan, vastaa "luonnon herra": hän on pitkämielinen — — —

Mutta aika on tuleva, jolloin ihminen palajaa sopusointuun luonnon kanssa. Se tulee silloin kun tietoisuus ei ole ainoastaan muutamien yksityis-omaisuutta, vaan kaikki ovat siitä osalliseksi päässeet — silloin koko luontokin muuttuu yhteiseksi, kuten sen jokainen väärentämättömänä povessaan tuntee.

A. P.





Joutilaita
mutta kenen kärryillä ne ajavat ?



Yhden kerran vaan

Yö ihanaisempi päivää
yhden on kerran vaan,
kun lempivä kuutamolla
saattavi armastaan.

Yö ihanaisempi päivää
yhden on kerran vaan,
kun lempivät syleilyksin
yhtyvät suudelmaan.

Päiv' olisi liiaksi kirkas,
liiaksi lämpöinen,
se polttaisi pois suloutta,
pois viehkeän salauden.

— —



Myrsky

On herttaisen kaunis kesäpäivä, rasvatyynenä lepää meri, nurmet kukkineen vienosti keinuilee, aurinko kuultaa laajaa avaruutta, lapset leikkivät, perhot ja hyönteiset hyppivät lehdeltä lehdelle, kukalta kukalle. Tuolla puolen lahdelmaa välkkyilee hurmaava maisema: Vieno lehdikko ja sen takana komea harjanne. Majesteetillisesti se kohottaa päätään, ikäänkuin tahtoisi julistaa: nauttikaa elämän iloa ja rauhaa, minä, minä olen teidän linnanne, teidän suojanne.

Ja elämä tanssii riemuisena.

Mutta kaukaa tuolta harjanteen takaa kuuluu kumeita ääniä — on ikäänkuin perustukset jalkain alla vavahtelisivat — ikäänkuin maapallon sisässä elävä jättiläinen olisi harmistuneella päällä. Ja itse Jumalatkin osoittavat ärtyisyyttä.

Ilmassa henkäilee rasittavia voimia. Väsähtäneenä nuokahtaa leikkivät lapset. Hyönteisetkin menettävät intonsa; sirkkain sirinä vaikenee.

Ja korkeimpien puiden latvoissa lehdet värjöttävät.

Etäällä meren selällä kuohahtaa valkoharja ja rantamilla vihuri nostaa väreitä.

Mutta harjanteen takaa, taivaan kantta kaartaen kohoaa synkkää synkempi haamu, sen otsalta tuon tuostakin leimahtelee uhkaavan näköiset liekit.

Maan poven jättiläinen on päässyt valloilleen! Keuhkoistaan se syöksee vihurimyrskyn, jonka edessä vankat tammet taittuvat ja nuoret pensaat nöyrästi polvistuvat.

Hurja elämän palo syttyy. "Mistä tulee, minne menee, mitä lie se sukujaan." Ne jotka eivät tempaannu pyörrepäihin, etsivät suojaa — — — — —

Hetki on kulunut. Elämän salaiset voimat katuvat rikoksensa. Lähettävät runsaat kyyneleensä Elämän palo sammuu. Maanpoven jättiläinen astuu synkkään kotiinsa.

Mutta tässä tarinassa on muutakin kun että se, mahdollisesti, hämäräperäisyydellään hetkeksi kiinnittää mieltä.

Maailman historia kertoo monta saman suuntaista tarinaa. Tässä tarinassa kuvastaa ihmiskunnan taistelun pyörrepäitten "syvät synnyt".

Ne ovat sellaisia salaisia voimia nekin, jotka puhkeavat ikäänkuin taikojen avulla. Kuka olisi voinut uskoa 10 vuotta sitte, että Suomi joutuisi sellaiseen myrskyn pyörrepäähän, jossa se nyt on ollut ja yhäkin on. 10 vuotta sitte meillä oli rauha. Rauhassa tehtiin työtä ja syötiin ns. rauhan leipää. Vääryyden ja sorron saapasteluille annettiin yhä anteeksi ja aina anteeksi; kärsittiin ja yhä kärsittiin

Päältä nähden oli Suomi ihana ja onnellinen. Kun ulkomaalaiset kävivät katselemassa Imatraamme, tuhatjärviämme ja kesäöittemme valoisuutta, saivat he tunteita, joista lauloivat taikalauluja: Onnellinen ja rauhallinen Suomi! Hilpeä ja raitis Suomen kansa! Ja meitä kutkutteli ylpeys. Mutta salon sydämissä tehtiin työtä vuorokausikaupalla — ja kärsittiin nälkää. Tehtaissa teetettiin murhaavan pitkiä työpäiviä — työläisiä kohdeltiin raa'asti, jotka kärsivät ja nääntyivät. Vihdoin syttyi kipinä, syttyi kärsivien rinnoissa; siellä se eli piilossa kauvan, kyti ja kyti. Harvoin vain huomattiin ilmiliekkejä.

Idän taivas tummeni. Hurmanhenget astelivat juhlamarssissa kansamme sekaan. Pinnan alla kytenyt tuli laajeni — ja yhtyi. Kohta näkyi siellä täällä ilmilieskat.

Vieraat hurmanheget ja kotoiset patruunat säikähtivät. **Edelliset** tukkivat viimeisenkin painovapauspahasen, estivät kokoontumisoikeuden ja panivat salpoja yhdistymisaatteiden toteuttamisen esteeksi. **Jälkimäiset,** edellisten sotaväkeä ja poliisiarmeijaa hyväkseen käyttäen häätivät lakkolaisia asunnoistaan vilu- ja nälkähirviön uhriksi, sekä torp pareita ja mäkitupalaisia samoille teille.

Kyllä se teki selvää jälkeä. Ei näkynyt tulta eikä savua. Mutta elämän povessa paloi roviot; se synnytti kaikenlaatuisia voimia: tulta, savua, kaasua, höyryä ja sähköä. Elämän povi kätki ne, lähettääkseen sopivan hetken tultua valloilleen.

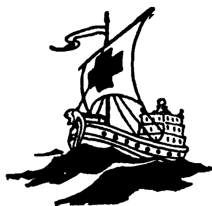
Kansallislakko muodostui siksi hetkeksi.

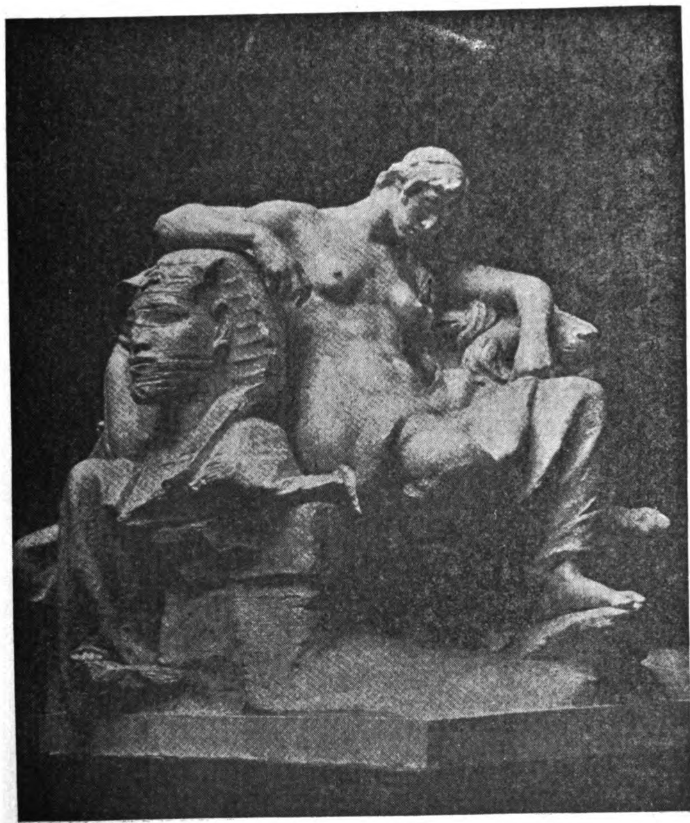
Ei taistelua voi tehdä.

Kansasta nousevat vastustavat voimat ovat ensi asteessa vaistomaisia huokauksia, sitte sekaisia ja epäselviä huutoja, vihdoin selviä ja itsestään tietoisia ja viimein valtava myrsky.

Aina silloin on myrsky lähellä kun kansan suuret joukot joutuvat ajatuksen eteen: "parempi on kuolla taistellen kun tehdä työtä ellei siitä saa kunniallisen elämän ehtoa." Taistelussa on pakko antautua vaaraankin ja vain silloin syntyy peloton ja ratkaiseva taistelu kun taistelioilla ei ole valittavana useamman kuin kahden ehdon välillä: taistella tai sortua.

F. J. S—ä.





Afrika



Täit

Mokomista — ''tuskin pavun kokoisista'' elävistä puhumaan! Eipä tosiaankaan juuri kannattaisi. Mutta ovat ne sentään muutamissa suhteissa merkillisiä eläimiä. Ne esimerkiksi viihtyvät erinomaisesti liassa ja saastassa. Jaa, ne tahtovat sitä. Likaisissa ja haisevissa tureikoissa ne vaan laahustelevat raajojaan ja puuhailevat omissa elämän touhuissaan. Siellä tuntevat ne olevansa kotonansa. Eivät kaipaa ilmaa eikä päivän valoa, tuskin uskaltavat ilmoille pilkistää, jollei väkisin vedetä ja silloinkin tulee tulinen kiire takaisin tureikkoon. Hitaita ja kömpelöitä ovat ne liikkeiltään ja tuskinpa älyltäänkään kovin korkealla. Niitten ''yhteispyrinnöistä'' ja ''yhteiskunnallisista harrasutksista'' ei maksane vaivaa puhua. Jotakin sentapaista heilläkin lienee, vaan kenpä noista tietäisi. Ne kuuluvat kai siihen jokapäiväiseen jäytämiseen, tureikkoelämään, johon ei syrjäisen silmä ota. Semmoisia ne ovat, ja siksipä niitä kohtaan lieneekin ylimalkaan vallitsemassa jommoinenkin ylenkatse, hyljeksiminen ja säälittömyys.

Mutta niitä on ihmisiäkin hyvin täin kaltaisia. Ihmisiä jotka näyttävät erinomaisesti viihtyvän kaikessa liassa ja saastaisuudessa. Haisevissa tureikoissa he laahustelevat ja pelkäävät ilmaa ja päivän valoa aivan kuin täi, ja liikkuvat kuin täi, ja ajattelevat kuin täi. Eivät näytä välittävän ilmasta eikä valosta, ainakin siitä päättäen etteivät siihen pyri. Ja heidän yhteispyrinnöistä ja yhteiskunnallisista harrastuksista tuskin kannattaa puhua enempää kuin täittenkään. Elämäntavoissa lienee sentään jotain erotusta, jos hyvin tarkasti rupeaisi vertailemaan.

Täit elävät vapaana "luonnon helmassa" eivätkä raada raajojaan vaivasiksi ainakaan toisen hyväksi. Täi-ihmiset elävät ahtaissa kurjaloissaan, kyhäämissään haisevissa harakanpesissä tai kellareissa ja raatavat kaikki voimansa kaiken ikänsä toisten hyväksi, itse sitä onnettomampi ollakseen. Ja tuskinpa täit, kuten täi-ihmiset, pitävät kiitosrukouksia sortajiensa ja riistäjiensä kunniaksi, ja tuskinpa ne, kuten täi-ihmiset, maassa madellen rukoilevat toisilta kaltaisiltaan itselleen elämisen oikeutta, — ei, ne ovat siinä suhteessa ylempänä täi-ihmistä. Mitä yhteiskunnallisiin kysymyksiin, kehitykseen ja rientoihin tulee, niin siinä lienevät he jotenkin samalla asteella molemmat; molemmilla lienee niihin asioihin jotenkin yhtä suuri harrastus, päättäen selvistä huomattavista seikoista täi-ihmisten keskuudessa. En tiedä maksaisiko vaivaa puhua lukutaidosta ja harrastuksesta tahi muista semmoisista kehityksen ensi askeleista ja välikeinoista — — —

A. P.



Onnen salaisuuksia

Outo tunne sielussani hiipii, en tiedä miksi. Ympäristö on niin outo ja kylmä, niin salaperäisen kavala, se uhkuu vaan vaaroja ja viettelyksiä, surman ammottavat kidat tienvierillä aina nielevät turvattomia ja orpoja. Minä näen ihmisten itkevän, valittavan ja parkuvan. Minä näen heidät kalpeina, kuihtuneina ja tuskien leimaamina. Minä näen heiltä ryöstettävän elämänriemun. Sentähden he kaikki etsivät jotakin, he kaipaavat jotakin, he muis tavat omanneensa "ennen" jotakin kallisarvoista — vapauden ihanaa tunnetta ja voimaa. He tuntevat kadottaneensa lapsuuden riemut ja nuoruuden toivot. Sentähden en näe ainuttakaan tyytyväistä, ei ainuttakaan onnellista, ei kenenkään kasvoilla hymyilyä, rauhan ja rakkauden ilmaisua. Mitäs itse minä? Olenko omannut jotakin kallista, onko minulla ollut kotia ja siellä onnea? Miksi olen joutunut harhailemaan yksin, miksi tuo outo tunne sieluuni hiipii? Miksi sinä lapsuuden onneni et lähtenyt mukaani kun nostin pienen kerjuupussin olalleni ja lähdin turvatonna vaaroja uhkuvalle tunte-

mattomalle elämän tielle, tiesithän että olin pieni ja pelkäsin lähteä avaraan maailmaan. — —

Muistan sinut, kotini, vaikka köyhän ja kurjan, siksi rakastan sitä! Siellä muistan "onneni" nähneeni, siksi en koskaan sitä unhoita, siksi olet kallein pyhäkköni. Sinun muistoissa säilyvää sopusointuasi ei tämän kurjan petomaisen maailman myllertävät myrskyt ole voineet särkeä. Haluaisin elää ne ajat uudelleen ja uudelleen. Muistan tuskien ja kärsimyksien ruhjoman äitini, muistan hänen lempeytensä ja rakkautensa, muistan hänen hellän, vaikka tuskista ja kärsimyksistä vapisevan äänensä, kun hän puhui meille tuntemattomasta, vielä etäällä häämöttävästä — onnesta, kun hän puhui meille menneistä, meille ehkä tulevista, tuskia tuottavista kärsimyksistä monimutkaisella elämäntiellä. Hän puhui meille pahoista ja toisten elämän oikeuksia ja onnea ryöstävistä ihmisistä, hän puhui meille johtomiehistä, jotka pitivät suurta huolta meidän elämästämme, vaan itse elääkseen; hän kehoitti meitä olemaan varuillamme, ettemme joutuisi sille epätoivon tielle, missä himmeätkin valonsäteet meidän edessämme sammutetaan ja vaan itkun kurjat kukat tervehtivät niitä raukkoja jotka ovat johtajien karttoihin luottaneet ja kuoleman pimeille kujille joutuneet. Äiti! Hän hymyili vaan, suojeli silloinkin kuin toiset minua hylkivät, potkivat ja kasvoilleni sylkivät. — — —

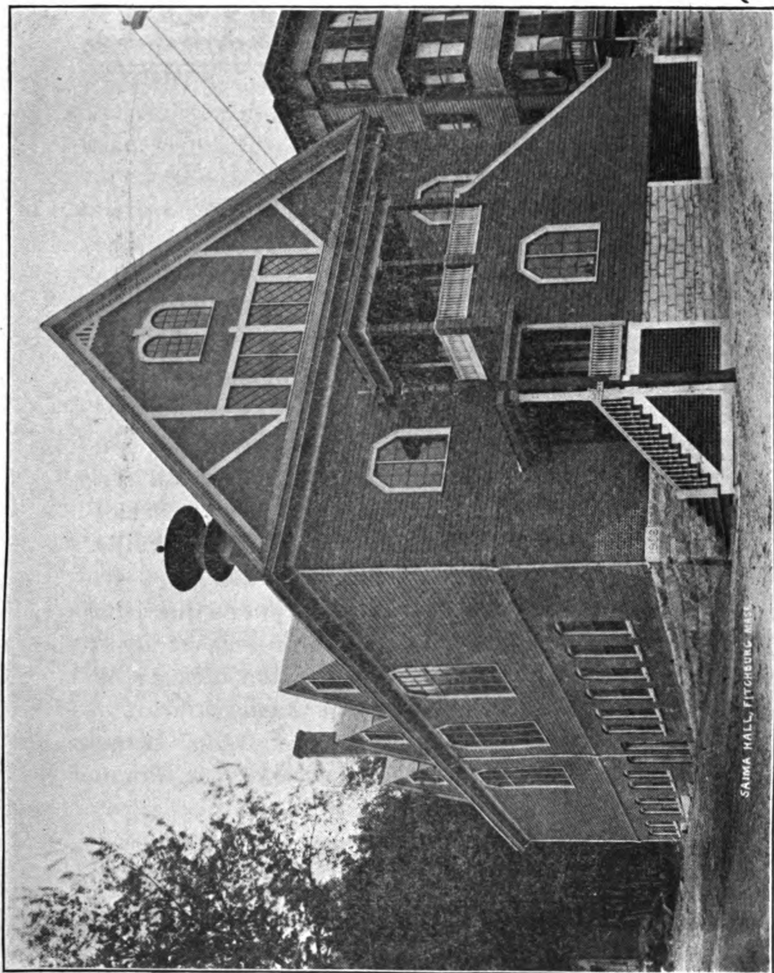
Minun sieluni toivo riehahtaa ilmituleen, kun olen näkevinäni sinut, onneni, lähenevän itseäni keskellä tuskien polttavaa kuumetta. Olenhaan sinua

etsinyt, etsinyt kuoleman kurjista kuiluista, kirkoista ja kapakoista. Olen sinua etsinyt seurasta ja yksinäisyydestä. Ja nyt olen sinut löytänyt! —

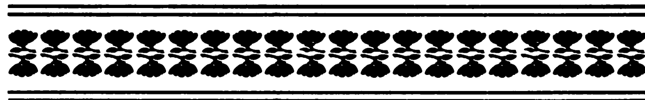
Kuinka kummallista! Nyt unhotan tuskat ja vaivat, nyt tahdon riemuita, tahdon syleillä, tahdon suudella! Sinä tulit tyytyväisenä syliini, sinun lempeät kasvosi saan painaa rintaani vasten. Nyt olen minä onnellinen ja nyt minä en päästä sinua enää pakenemaan. Pitäessäni sinua sylissäni, suudellessani sinua puhtaalle poskelle, omatessani sinut, armaani, toivoni kallis, poistuu sielustani outo, tuskallinen tunne. Elämäni taival valostuu ja kevenee.

Joel Björklund.





Fitchburgin S. S Osasto „Saiman" talo



Miten karhut kalastaa

Pari metsästysjuttua villistä Lännestä.

Nyt kun karhut ovat joutuneet tavallista suuremman huomion esineeksi maailman silmissä sentähden, että urhea Yhdysvaltain presidentti parhaillaan, ehkä juuri tätä kirjoittaessa, on karhujahdilla, kenties onnistunut kaatamaankin jonkun — kesyn karhun, lienee karhujuttujen innostuneita lukijoita, vaikkei kaikkiin karhujahteihin niin korkeat henkilöt olekaan ottaneet osaa, eikä kaikilla olekaan onnea ampua kesyjä ja lihotettuja karhuja.

Oikeastaan ei tällä maailman kantilla karhujen metsästystä pidetä minään urheuden mittapuuna miehelle. Onpahan niin näin jos metsästäjä, ottamatta lukuun sunnuntaimetsästäjiä, viitsii ojentaa pyssyäsä sen päätä kohti. Karhuja on näet niin viljalta täällä. Indiaanit niitä tosin keväällä, siihen aikaan kun niitten turkki on vielä arvokas, jonkun ampuvat, silloin kun ne tulevat makuusijoiltaan vuoristosta alas. Mutta tällaiseen metsästykseen vaaditaan indiaanin kärsivällisyys ja taito. Taito, että

osaa valita sellaisen paikan josta karhut laskeutuu laaksomaille ja lymyytyä sinne hyvin ettei karhu näe eikä haista. Ne on perin varovaisia siihen aikaan ja niillä on määrätyt kulkutiensä. Laskeutuvat tavallisesti niitä uomia pitkin, joita vuoristojen lumivyörytkin keväällä vierivät Kärsivällisyyttä vaaditaan odottaissa. Voi kulua päiviä jopa viikkojakin ennenkuin otso suvaitsee näyttäytyä. Kaiken tämän lisäksi tällainen karhujahti on vaarallistakin. Ei niin suuresti karhujen tähden, jollei joudu tekemisiin harmaan karhun kanssa, kuin lumivyöryjen, jotka vyöryessään irroittelevat suuria kallionlohkareita, katkovat ja repivät puita juurineen ekä pienempiä kiviä ja kantoja, ajaen tämän sälyn paljouden edellään tuhansien jalkojen korkeuksista alas laakson pohjiin ja niissä juokseviin jokiin. Se, joka tällöin joutuu vyöryn tielle, on mennyttä kalua. Karhulla kuitenkin indiaanit kertovat olevan vaiston väistää niitä ja valita sopiva aika alastulolleen.

Huvittavanpuoleisen jutun kertoi muuan täällä asuva canadalainen tällaisesta karhunjahdista, johon hän parin toverinsa keralla otti osaa.

Miehet varustautuivat parin kolmen viikon eväillä ja päättivät mennä karhuista runsaaksi kuuluisaan Thomson kauntiin ja nousta sen pohjaan laskevaa jokea ylös niin pitkälle, kunnes löytävät sopivan paikan, johon voipi asettua jahtiin. Ennen lähtöä olivat udelleet indiaaneilta tarkat ja perinpohjaiset tiedot, joten metsästyksen onnistumisesta olivat varmoja.

Perille päästyä ja sopivat paikat löydettyä, asettuivat miehet vahtiin. Hiiskumatta odotettiin karhuja useita vuorokausia, mutta niitä ei vaan näkynyt Odotus alkoi jo tuskaannuttaa. Muutteeksi päättivät miehet tehdä parin päivän kävelyretken jokivartta pitkin ylemmäksi, tarkastaakseen seutua. jos siellä olisi suurempia toiveita onnistumiseen. Ruokavaroja sälytti kukin pussiinsa sen verran minkä luuli välttämättömästi tarvitsevansa. Muu osa ruokatavaroista jätettiin paikoilleen ja peitettiin hyvin, vieläpä kanottinsa käänsivät ylös alasin peitoksi.

Kun miehet palasivat matkaltaan väsyneinä ja nälkäisinä lähtöpaikalle, oli siellä kanotti vieritetty pois tavarain päältä. Ruokatavarat kaivettu esiin ja syöty mitä oli syötäväksi kelvannut. Jäännökset tallattu ja sotkettu sammalikkoon.

''Tämä tapahtuma'', sanoi kertoja, ''ei meitä olisi ollenkaan huvittanut muussa tapauksessa, mutta kun sen teki karhut, samat elukat joita oltiin vaanimassa, niin sille ei voitu muuta kun nauraa, kierien sammalikolla, niin nälkä ja väsymys kun olikin.

Seuraavana päivänä laittausimme kotimatkalle, elätellen itseämme tämän ajan oistereilla ja rautakivien kupeilta irroittamillamme kovakuoriaisilla, näkemättä karhuista muuta kuin jälet sillä paikalla johon ruokatavarame jäi'' ja kertoja lisäsi tähän: ''se saa kuitenkin olla viimeinen karhunjahtini. Tulin näkemään että karhu on viisaampi minua, joten sillä on yhtä suuri oikeus elää kuin minullakin, silloin kun se elelee omassa valtakunnassaan.''

Kohta alangolle tultua alkaa karhun turkki tulla takkuiseksi ja karva ruskettua, jolloin se menettää arvonsa, ja kun sen lihaakaan ei pidetä niin erinomaisena herkkuna, peuroja kun on vielä kyllä, ei metsästäjä välitä koko siitä kuuluisuudesta jonka karhun kaataminen tuottaa. Kunhan yhdenkin on kaatanut jolloinkin, siinä sitä on jo kuuluisuutta tarpeeksi Lännen metsästäjälle

Kesän viettää karhu alangolla syöden lehtiä, ruohoa ja marjoja. Mutta ei se unhota myöskään lohen nousuaikoja. Tällöin se ruokansa muutteeksi käy jokien rantamilla sieppaamassa tuoreen lohen.

Syyspuolla, elo- ja syyskuussa, on karhuilla oikea kalastusaikansa. Niihin aikoihin nousee jokiin runsaissa määrin eräs lohilaji — kyttäselkä (humpback) nimeltään — jonka pyyntiin karhut joukolla saapuvat, ruveten sitä harjoittamaan yhteistoiminnan perusteella. Sivumennen sanoen, tätä lohilajia nousee toisina vuosina niin runsaasti kutupaikoille, että joki, niin pitkälle kun silmä kantaa ja vettä vähänkin on, on kalasiltana, jossa lohien selkäevät ovat tahdin mukaisessa liikkeessä ja kyttyrä vedenpinnan yläpuolella. Miljoonittain niitä kuoleekin ennen matkan päätä. Vesi kuljettaa ne sitte poukamiin, särkille ja mutapaikkoihin joessa, jonne jäävät mätänemään, levittäen inhottavaa, sietämätöntä katkua ympäristöön, jollei satu tulvaa joka raadot kuljettaisi mereen.

Karhu ei kuitenkaan kajoa kuolleisiin; ei vaikka kala olisi juuri äsken henkensä heittänyt. Eikä se näytä paljo perustavan niistäkään, jotka jo pitem-

män aikaa ovat suolattomassa vedessä asustaneet. Kalan liha menettää siinä makunsa ja punasen värinsä, muuttuen valkeaksi, sitkeäksi ja kuivakkaaksi ja sen tietää karhu yhtähyvin kuin ihminenkin Sen tähden se asettuukin pyydystämään niin lähelle joki suuta kuin mahdollista, valiten saaliistaan tuoreemmat ja äskettäin merestä nousseet ravinnoksi. Valinta tapahtuu hyvin yksinkertaisella tavalla. Kiinni saamaltaan kalalta purasee karhu palasen niskaa, niin syvältä, että selkäruoto menee poikki. Jos kala on kelvoton ravinnoksi, nakkaa se sen sitä kyytiä jokeen. Päinvastaisessa tapauksessa nousee karhu jokitöyrämälle tai kallionkielekkeelle, jossa sitte syöpi saaliinsa. Jos lohia on runsaasti saatavissa, silloin ei sille kelpaa muut osat kalasta kuin kaikkein rasvaisimmat: vatsan alus, selän huippu ja aivojen kohta päästä. Silloin kun niitä on niukemmasti, tekee lihasetkin osat kauppansa, mutta ei ruodot eikä muu törky.

Kerran sattui tämän kirjoittajalle, erään toverin keralla, tilaisuus katsella karhujen kalastusta yhteisvoimin oikeen läheltä.

Vietin niihin aikoihin eräelämää Vancouver-saaren pohjoispäässä muutaman pienen joen suussa, joka laskee Tyyneen mereen. Sinne saapui kerran muutamia tuttavia purjealuksella parin sadan mailin päässä olevasta kaupungista. Matkan tarkoituksena oli heillä kodin etsintä; jos ympäristössä olisi löytynyt soveliasta ja miellyttävää maapalaa sellaista tarkotusta varten ja sen ohella metsästysseudun runsasriistaisella alueella

Peuroja oli kuitenkin näihin aikoihin vähänpuoleisesti alangolla ja rantamilla, joten olimme saaneet paastota tuoreen lihan puutetta pitemmän aikaa. Ylenaikaseen kalansyöntiinkin lopulta kyllästyy. Muuan matkaan osaa ottajista ampui tosin karhuveukaleen aivan läheltä asuinpaikkaamme, tämän kalastushommissa ollessa, mutta sen lihalla ei ollut paljon eroa kalanmausta. Perin rasvasta oli ja löyhkäsi kun hylkeen raani.

Eräänä iltana ennen hämyn tuloa päätin lähteä kävelemään jokivartta ylöspäin, toivossa tavata peuraa ja saada se kaadetuksi. Eräs vierailevista tovereista tarjoutui mukaan. Hän ei tosin ollut pyssymies, eikä ottanut asetta mukaankaan. Muuten vaan huvikseen halusi tulla toveriksi. Mailin verran lienemme astelleet jokivartta ylöspäin kun huomasimme alapuolellamme, runsaan kolmanneksen päässä meistä, karhun tallustelevan joen kivikkoa ja haeskelevan sopivaa pyyntipaikkaa. Se näytti pieneltä pentukarhulta.

Matkan pituus esineeseen, valoilmiöt ja erinäköset värit muuttelevat toisinaan kokoa ja näköä niin, ettei tahdo uskoa silmiään Oletin ettei karhu ole tämän keväinen pentu, vaan ainakin vuotinen. vaikka näytti niin perin pieneltä. Sellaisen liha on vielä maukasta, mureaa ja valkosta, eikä siinä tunne kalansyönnistä jääpää vastenmielistä hajua niinkuin vanhan karhun lihassa.

Päätimme heittää peurojen etsimisen sikseen ja kaataa karhun etenkin kun toverini oli utelias näkemään kuinka se tapahtuu.

Neuvoin ennen lähtöä kuinka hänen tuli käyttäytyä kaartaessamme, päästäksemme otsoa niin lähelle kuin mahdollista. Parempi vielä jos pysyttelee jonkun matkaa jälkivietteessä minusta, niin ei synny kovaa rytinää risukossa ja tiheiköissä. Lupasin antaa merkin silloin kun suurinta varovaisuutta on tarve ja sitte toistamiseen kun saan karhun näkyviin, jolloin toverini oli määrä hiipiä luokseni, että voisi katsella mesikämmentä läheltä sen vapaana, luonnon hoteissa ollessa.

Kun ennestään tiesin hyvin sen kohdan joessa, jossa ne mieluummin harjoittivat kalastusta, olin varma onnistumisesta. Siinä oli syvä — matalankin veen aikana runsaasti 6 jalkaa vettä — suvanto ja keskellä suvantoa laaja kivi. Suvannon ylä- ja alapuoli oli kivikkoa, joitten lomitse vesi näin kuivana aikana hiljakseen juosta lorisi ja jossa syvemmissäkin paikoissa oli tuskin polveen vettä.

Milloin kalat huomasivat että ympäristöön tuli liikettä, ääniä ja touhua, joka ei ollut sopusuhtainen niihin ääniin ja liikkeisiin joka syntyy koskipaikoissa, tuulen henkäyksistä puitten oksissa ja kalojen omasta hypinnästä kivien ja esteitten yli, tuli niille aina tällöin kiire, itsensä säilyttämisvaiston pakottamana, hakea turvapaikkaa suvantopaikoista, joita koskisissa joissa onkin vähäväliä. Suvantopaikoissa ylimalkaan on aina runsaammin kaloja, mutta jos niitä sattuu jotenkin hätyyttämään matalikolla, pakkautuu niitä suvantoihin niin että sellaiset paikat on silloin puuronaan pinnasta pohjaan.

Siinä paikassa, jossa aikomus oli tulla rantaan, oli joen töyräs jyrkkä, mutta laskeutui loivasti met-

sään päin. Tämän lisäksi kasvoi äyrään reunalla pari isoa kuusta, joitten välissä ja ympärillä oli marjapensaita. Nämä jo yksistään pystyi suojaamaan, vaan näitten lisäksi oli vielä monta jalkaa paksu kaatunut rontto äyrän reunalla ikäänkuin vallina. Saavuttuani lähemmäksi paikkaa, jäin hetkeksi kuuntelemaan. Joelta kuuluikin irtonaisten kivien kolinaa, joka syntyy kun niitten päälle astuu, sekä katkonaista hyrinää, samallaita kun kissan kehrätessä; ehkä vähän kimeämpää ja laajempaa. Tässä annoin merkin toverille. Sitte konttasin jälellä olevan, ehkä 50 jalan taipaleen, ronton taakse, jossa heittäysin vatsalleni maahan selvittääkseni hengityselimiä, jotka pitkästä, varovasta kyyryssä kulkemisesta olivat jonkun verran salpautuneet. Kun ne oli kunnossa, nostin varovasti itseäni ronton takaa kuusen suojassa, pitäen makasiiniluodikkoa varalla. Ensiksi sattui silmäni suureen mustaan möhkäleeseen joka oli minusta noin 10 sylen päässä. Pensaitten lomitse en heti voinut nähdä oliko möhkäle elukka vaiko hiiltynyt kanto. Etsin pensaitten välistä avointa reikää sen verran jotta paremmin voisi tarkastaa, ja karhuhan se oli; isointa lajia karhu mitä olen nähnyt ennen ja jälkeen. Edellä mainitulla kivellä istui, selkä minuun päin, lohi etukäpälien välissä, pureksien parhaillaan sen vatsalihoja. Jos se olisi istunut päinvastoin, niin tuskin olisin jaksanut kestää kiusausta lähettää sen aivoihin pehmeäpäinen 25—35 savagesta. Mutta nyt olin kuitenkin varma ettei se pääse karkuun, joten tahdoin tarkastaa vähän aikaa sen

eleitä, kun harvoin sattuu niin hyvää tilaisuutta niin läheltä kun nyt.

Syötyään parhaimmat paikat kalasta ja nakattua jäännöksen jokeen, laskeutui vaari itsekin veteen, hiljaa hyristen. Väljälle vedelle päästyään se vasta elämän piti. Etukäpälillään pulskutti ja meurusi vettä vimmatusti ja sitä tehdessään hyrähteli kiihkeästi. Takakäpäliä koetti pysyttää pohjassa sitä tehdessään. Toisinaan painautui kokonaankin veen alle. Hyrinään kuului vastaus suvannon ylä- ja alapuolelta. Koetin saada selvää siitä ja — siellähän oli neljä toisia; kaksi kummallakin puolella suvantoa. Kaikkiaan viisi karhua yhteistä apajaa vetämässä. Ne toiset neljä olivat vähän pienempiä, mutta ei ainoata lähimaillekaan niin pientä, jollaiselta se näytti, jonka perään lähdettiin.

Karhujen tarkoitus selvisi minulle heti. Se oli johdonmukainen ja kuten näytti, harkittu: Yksi karkottamassa kaloja suvannon syvemmiltä vesiltä, johon ne olivat pakoutuneet ja toiset sen molemmin puolin, ahtaassa vähävesisessä väylässä, vahdissa, siepaten kiinni karkotetut kalat, joilta niska purastiin heti poikki ja kuljetettiin kasaan jokirannalle. Monesti sattui ajomieskin saamaan lohen kiinni, jolloin se aina nousi monesti kerrotulle kivelle sitä syömään.

Olin niin kiintynyt katselemaan kalastustouhua, että unhotin antaa toverille sovitun merkin. Säpsähdin aikalailla kun aivan läheltä takanani kuului risahdus. Vaistomaisesti käänsin luodikon piipun sitä kohti. Se oli kuitenkin unhotettu toveri joka

sieltä konttasi luokseni. Annoin hänelle merkin noudattaa suurinta varovaisuutta. Luokse päästyään kuiskasi hän:

"Näetkö karhua."

"Katsohan tuon kuusen ja rannan kulmauksesta keskelle jokea, mutta varovasti" sanoin.

Toverini teki työtä käskettyä. Hän veti päänsä kuitenkin äkisti takaisin, kasvoilla hämmästynyt ele.

"Mikset ammu", kuiskasi hän.

"Odota", suhahdin.

Ajomies oli parhaillaan kivellä syömässä saalistaan. Vartosin hetkeä jolloin se taaskin ryhtyy toimeensa, eikä siihen pitkälti aikaa kulunutkaan. Sitte kuiskasin toverilleni: "katsohan nyt."

"Mitä se tuolla tavoin meuruaa", kysyi hän.

"Karkottelee kaloja tovereilleen", virkoin.

"Onko niitä useampiakin?"

"On. Katsopas tuosta noin tuonne yläsärkälle ja tuosta raosta alapäähän suvantoa niin näet."

Toverini katsoi. Katsoi uudelleen ja pyöritti ronton takana päätään ihmetyksestä. Sitte hän virkkoi:

"Mitä aiot tehdä niille?"

"Katso ja seuraa esimerkkiä", sen sanottua hypppäsin ronton yli jokitörmälle, kohtaan, josta selvästi näki karhut. Toverini seurasi perässä. Nähdessään meidät päästivät ne merkitsevän hyrinän ja alkoivat hiljakseen tallustella metsää kohti jonne katosivat. Isoin joukosta, se joka ajoa johti, seisattui hetkeksi metsän reunaan, käänsi päänsä meitä kohti ja hyrähti sekin. Sitte katosi tiheikköön. Sei-

soimme hetken äänettöminä katsellen toisiamme ja paikkaa jossa karhut äsken kalasti. Toverini virkkoi sitte:

"Sinne ne meni. Mikset ampunut? Pelkäsitkö kun oli niin monta?"

"Sitä en pelännyt", virkoin. "Luodikon makasiinissa oli tarpeeksi monta kuulaa kaataa jokainen, mutta en hennonut häiritä niitten kokoontumis- ja yhteistoimintavapautta, kun nekään eivät ryhtyneet vastarintaan."

Emil Hukkala.





Ihmiselon ihanuutta

Katso! katso!...
Kalmanluita, ruhjotuita
kummut kasvaa kaikkialla.
Kaameina kukkasina
irvistävät kallot katsoo
ihmiselon ihanuutta...

Eijaa! eijaa!
Maassa rauha, hyvä tahto! —
Verirypäl'-tarhat puuntaa,
uhrisavut ilmaan suitsuu.
Kiitos olkoon jumalalle!...

A. P.





Amerika



Veriheimolaisuus

(Socialistisk Journalistik.)

Kaikista niistä taruista, joita kansan mielikuvitus on synnyttänyt, ei luultavasti mikään ole niin totuuteen kallistuva, kuin usko kadonneeseen kulta-aikaan. Mitä kauvemma voimme silmäillä takaisin menneeseen ihmiskunnan historiaan, sitä epäselvemmäksi tulee kuva ja kadonnut paratiisi muinaisuudessa näyttäytyy lähemmässä tutkimuksessa olevan kurjuuden, hädän ja rikosten sekamelska.

Nykyään maapallolla elävin ihmisten lukumäärä nousee noin 1,500 miljoonaan. Olettamalla ihmisten lisääntymisen yhtä suureksi kuin se on nykyään, tulisi ihmisluku 200 vuoden kuluttua nousemaan 600 miljoonaan. Jos laskemme samalla tavoin takaisin muinaisuuteen, niin tulemme laskiessamme 2,000 vuotta takaperin nollaan, sukumme ikä tulisi siis niin muodoin olemaan pari tuhatta vuotta. Mutta tämä olettamus on täydelleen väärä, jo siitäkin syystä, kun Assyriasta ja Babyloniasta on löydetty historiallisia alkutietoja, jotka ovat vähintään 6,000 vuotta vanhoja. Ihmiskunnan on siis täytynyt mui-

naisuudessa lisääntyä paljoa vähemmässä määrin, kuin nykyään; ja syy tähän ei luonnollisesti voinut olla muu kuin se, että kuolevaisuus muinoin sotien, nälän, tautien ja muun kurjuuden kautta täytyi olla paljon suuremman kuin nyt. Pienissä joukoin ja varustettuna ainoastaan mitättömillä kiviaseilla kuleksivat kivikauden ihmiset ympäri Eurooppaa kuten kodittomat paimenet, valmiina kunnioittamaan monimutkaisen luonnon kaikkia ihmeellisyyksiä.

Mutta kadonneella paratiisilla on vielä mustimpiakin kohtia näytettävänään. Viime aikoina ovat tiedemiehet tehneet huomioita, jotka kaikella varmuudella osoittavat löytyneen ajan, jolloin keskellä hyvää Eurooppaamme on elänyt **ihmissyöjiä.**

Erästä luolaa kaivettaessa Krapinan kaupungin läheisyydessä Kroatiassa (v. 1900) löydettiin siellä joukko majavan, luolakarhun, metsähärän, villihevosen ym. luita joita ei enää löydy Kroatiassa ja myöskin ihmisen luita, jotka katsottiin kuuluneen vähintäin kymmenelle eri ihmislajille. Nämä ihmisluut olivat kaikki yhdessä koossa erään tulisijan ympärillä ja näyttivät olleen rikkimurrettuja, kalvettuja ja osaksi poltettuja, joten ei ole epäilemistäkään niiden olleen jätteitä kivikauden ihmissyöjäin ajalta.

Nämä ihmiset ovat sitä paitsi huomiota herättäviä luonnontieteellisesti ja ehkä enemmänkin kuin kultuurihistoriallisesti. Suunnattoman suurine silmäkarvoineen ja parrattomine leukoineen sekä suurine emaljikerroksella varustettuine hampaineen, muistuttavat nämä kivikauden ihmiset tunnettua

apinaihmistä (Pithecontrepus) Jaavalla ja melkeinpä hyvällä syyllä voidaan tätä ihmistyyppiä pitää nykyajan ihmisen ja Pithecontrepuksen välimuotona.

Krapinan löytö on varsin suuresta merkityksestä, vaikka ennenkin jo on tehty samanlainen löytö muualta Europasta Neanderbackan laaksosta, jokseenkin keskivälillä Düsseldorfia ja Elberfeldiä oli jo v. 1856 savikasasta noin 0,7 mt. maanpinnasta löydetty ihmismuumio, joka erinomaisen isoista kulmakarvoistaan, taaksepäin vetäytyneestä, hyvin matalasta otsastaan ym. omituisuuksistaan oletettiin kuuluneen kaukaisessa muinaisuudessa eläneeseen ihmislajiin. Tällä alalla kehitystä vastustava Virchov koetti kuitenkin selittää tätä löytöä sairaloiseksi olennoksi, joka oli potenut luuvaloa ja pääkallon omituisuudet olisivat siten peräisin saraloisesta, turmeltuneesta suvusta. Tämän jälkeen on kuitenkin Mähristä, Belgiasta, Thüringenistä ja nyt viimeksi Krapinasta löydetty ihmisjäännöksiä, jotka ihan tarkalleen ovat Neaderlaakson ihmisen kaltaisia, joten Virchovin mielipide nykyään täydellisesti on hylätty. Nykyään ollaan ihan yksimielisiä siitä, että nämä jätteet kuuluvat erityiseen ihmislajiin, Homo Neanderthalensis, joka täyttää nykyajan ihmisen ja apinaihmisen, Pithecantropus erectuksen, välimuodon, joka viime mainittu lähenee hyvin paljon simpanssia.

Tarvitsee tuskin huomauttaa, miten voimakkaasti nämä viime vuosien löydöt tukevat ihmisen polveutumista apinasta. Mutta toisellakin tavoin

on tämä sukulaisuus ihmisen ja apinan välillä esiintynyt. Sillä ne eivät ole ainoastaan muumiosat, jotka ovat toistensa kaltaisia, vaan me voimme nykyään ihan oikein väittää, että ihmisen ja korkeampain apinain välillä todellakin löytyy veriheimolaisuus, joka esittää sukulaisuuden vieläkin selvempänä, kuin koskaan ennen — sillä sellaista verta, jota löytyy ihmisellä ja korkeimmilla apinoilla, ei tavata muilla eläimillä.

Jo kauan sitten teidettiin eläinlajeilla, jotka eivät ole sukulaisia, olevan kemiallisesti erilaista verta ja että toisen eläinlajin veri vaikuttaa enemmän tai vähemmän myrkyllisesti toisiin. Niin esim. kuolevat kissat ja kaniinit halvaukseen jos annetaan toisen verta virrata toisen suoniin ja päinvastoin. Toisen verilajin solut vahingoittuvat heti ja häviävät toisen verinesteen vaikutuksesta. Kahden kissan tai kahden kaniinin välillä voidaan täten verta yhdistää, ilman, että kumpikaan mitenkään siitä vahingoittuu. Nyt on professori Friedenthal kokeillut tällä alalla ja tulokset voidaan lyhyesti esittää näin: ainoastaan samanlaatuisilla eläimillä on samanlaatuista verta. Niinpä esim. hevosella ja aasilla, jäniksellä ja kaniinilla, koiralla ja ketulla on samanlaista verta. Voidaan antaa koiran veren vaikuttaa ketun vereen, aasin veren hevosen vereen ja jäniksen veren kaniinin vereen, ilman että punaiset verisolut vahingoittuisivat siitä, sts. ilman että eläin kärsii siitä.

Friedenthal on myöskin kokeillut ihmisen verellä ja sen suhdetta muiden eläinten vereen. Siten

on saatu selville, että ihmisen veri voi myöskin hävittää, kuten muidenkin eläinten punaisia verisoluja: ankeriaan, sammakon, kyyhkysen, kanan, hevosen, sian, härän, kaniinin, merisian, koiran, kissan, puoliapinain ja muidenkin apinain vereen vaikuttaa ihmisveri myrkyllisesti, jos sitä ruiskutetaan niiden suoniin. Ainoastaan **ihmisapinat** — simpansi, oragutangi ja gibboni — ja ihmisen oma veri, ei vahingoitu ihmisveren vaikutuksesta. Kauniinpaa todistusta ihmisen ja apinan veriheimolaisuudesta voidaan tuskin vaatia. Mutta prof. Branco, joka viimeisessä luonnontieteilijäin kongressissa Berliinissä esitti tässä esitetyt asiat täydellisesti, olettaa kuitenkin kahdella tavoin saatavan todisteita ihmisen ja apinan sukulaisuudesta. Ensimäinen tapa olisi istuttaa ihmisapinoihin sellaisia tauteja, jotka vaan ihmisissä ovat ominaisia. Toinen tapa olisi siittää ihmisen ja apinaihmisen välimuoto tavallisen hedelmöitymisen kautta naarasapinan ja ihmisen välillä. Jos molempain veri on samanlaista ja niinhän asia todellakin on, eikö siis myöskin viimemainittu olisi mahdollista? Hevosen ja aasin, koiran ja ketun, jäniksen ja kaniinin välillä voidaan helposti saada välimuotoja; jos samaa kokeillaan ihmisen ja ihmisapinan välillä on sukulaisuus vielä lujemmin yhdistetty.

Mitä ensimäiseen kokeeseen tulee — niin on erään ranskalaisen tiedemiehen onnistunut istuttaa syfilis erääseen simpansiin ja siten on myöskin saatu todistus ihmisen ja apinaihmisen välillä. Toinen kysymys odottaa vielä ratkaisuaan. Afrikasta kuul-

laan tosin silloin tällöin kertomuksia, mitenkä koiras korilla eroottisesti kiihoittuneena on ryöstänyt neekerinaisen, mutta onko sellaisesta yhtymisestä syntynyt lapsia, ei teidetä. Tässä, kuten muuallakin, täytyy luonnontieteen tehdä hyökkäyksensä, vaikka sellainen asia saattaa kohdata vastarintaa paitsi uskonnolliselta, myöskin moraaliselta taholta. Mutta luonnontieteen, joka on saattanut niin monta elämää hyödykseen, ei suinkaan tulisi peräytyä kun niin vaaditaan, sytyttämästä elämää, joka kaikessa puutteellisuudessaankin voisi sanoa meille totuuden, jota nyt niin turhaan etsimme.



Synkän hetken sydänvirsi

Jotain muille on elämä,
mitä elämä minulle?

Vaellusta vaivaloista,
piikkistä ja pistävätä,
lohdutonta, lemmetöntä,
murehien katkelmia,
surun kerän suoltehia
lapsen teiltä hautaan asti.

Muilla tie on turvallinen,
valoisa ja viitoitettu,
mitäpä minun polosen?

Päällä kulku ohdakkeiden
poukamainen polon polku.
Yksin nyrö nyrkyttelen,
koirana kotia etsin,
armopaloja anelen.

Ei tunne kukana mua,
ei kurota ystävän kättä.
Sepä minun mierolaisen
paha ja pimeä polku.

Muilla ystävät on omat,
omat kainalokanansa;
kukertavat kultinensa
illatsujen ilohetket,
laulavat käsikädessä,
povi povessa puhuvat.
Entäpä minä polonen? —
Tie se on minun iloni,
tuuli on mun tuttavani,
ystäväni ilman viima,
laine tover-laulajani.

Ompa mulla armahani:
päivä antaa oikeutensa,
valonsa ja lämpimänsä,
kuu kalpean hymynsä,
hohtonsa ja hopeansa;
tähtösetkin armaitani,
silmää iskevät somasti;
tutut hankien kitehet,
nekin välkkyy viekotellen.

Siinä on mun ystäväni,
lohdunauvot armahani.
Eipä mulla niinkuin muilla
siskon silmää siintäväistä,

immen kättä kevykäistä
joka huolet hiveleisi
otsaltani synkeältä.

Jo ois aika mullai olla
oma tupa, oma lupa,
oma kana kainalossa.
Jo on kesäni käsissä,
syksyni pian sylihin
kulokasan viskoavi.

Tuolla keinuu tupaseni
tuulen tuuditettavana
— missä, minä sit en tiedä.
Entäpä tupani sulo? —
Siellä hänkin — missä lienee — —
Jos ma jollekin sanosin:
Tule tuohon mun sylihin,
istu polvellein iloksi,
lauleleppa lohdun laulu,
minä jätän mieron sauvan —
lentäis lintu näkyviltäin,
kaunis luotain katoaisi,
vajoaisi veteen, suohon
ennenkuin minun sylihin.
Yksin nyrö nyrkyttelen,
yksin kaihoni kukerran,
vihurille viheltelen.

Mutta mitä ma surisin,
ruikuttaisin raukkuuttani

minä "mamman maitoparta",
lapsi kolmikyynäräinen! —
Tunnen luissa, lihassani,
veressäni, suonissani,
kevätvoiman kiehtäväisen.
Tunnen tuulien huminan
huhuilevan, huutelevan:
Missä käytte, mieron lapset,
allapäinkö, murheissanne?
Murtakaa te auki tienne,
vapauteen on elo luotu,
ilon teille ihmislapsi!

— —





Macchiavellin valtioviisaus

Niccolo Macchiavelli oli italialainen ja hän julisti oppinsa Italian yhdistymisen aatteen toteuttamista silmälläpitäen. Silloin oli hänen kurja isänmaansa sisällisten riitojen hajoittamana, samalla kuin ulkonaiset vihollisct sitä sortivat. Macchiavelli tarkoitti onnettoman isänmaansa pelastamista keinoilla millä tahansa. Hänen allamainittu kirjasensa oli aijottu valtiolliseksi oppaaksi italialaisen kansallisaatteen toteuttajalle. Kysymys on vaan, pyhittääkö tarkoiotus keinot.

Macchiavelli ei suinkaan ole tarkka keinojen valinnassa; hän ei niitten suhteen ota lukuun muuta kuin että ne vaan ovat tarkoituksenmukaisia. Siitäpä syystä häntä pidetäänkin jonkunlaisena pahuuden pappina ja hänen mietelmiään pimeyden oppina.

Eikä ne juuri muuta olekkaan.

"Ainoastaan sellaiset lupaukset ovat järkeviä, joittenka rikkominen tuottaa hyötyä."

Eikös se kuulu todelta?

Tämä on yksi Macchiavellin perusopetuksia hänen käsikirjassaan "Ruhtinaalle". Ja on eräitä ihmisiä, jotka väittävät Macchiavellia uudenaikaisen valtiotaidon isäksi, vaikka olot ja ajatustavat ovat hänen ajoistansa paljon muuttuneet.

Macchiavellin ruhtinas ei aatteensa toteuttamisessa saa häikäillä mitään. Hänen on lupa murhata, polttaa, myrkyttää, tehdä vaikka mitä, kunhan ei harjoiteta tarkoituksetonta tai tarpeetonta väkivaltaa. Lupauksia tulee hänen antaa oikealle ja vasemmalle, mutta ainoastaan sellaisia, joitten rikkomisesta hänelle voi olla hyötyä. Hyveetkin ovat luvallisia, vaan yksinomaan hyödyn palveluksessa.

Tällainen on kaikessa alastomuudessaan Macchiavellin valtioviisaus, — siis ei semmoisenaan hyvinkään viehättävä. Mutta kun se esitetään Macchiavellin tiedoilla, syvällä ihmistuntemisella ja säkenöivällä terävyydellä, saa katsoa eteensä, ettei hän vaan vie mukanaan. Monta on vienyt.

Näytteeksi mainittakoon muutamia hänen opinkappaleitaan.

Menettelytavasta alusmaitten asukkaita kohtaan hän mm. lausuu:

"Ihmiset täytyy joko voittaa tai tappaa, sillä pienet loukkaukset he kostavat, mutta suurille eivät voi mitään. Kun ihmistä loukataan, on se tehtävä niin, ettei hän voi kostaa".

"Roomalaiset säilyttivät Kapuan, Karttagon ja Numantian hävittämällä ne".

"Jos joudut vapautta nauttivan kaupungin herraksi etkä hävitä sitä kaupunkia, saat olla varuilla-

si, ettet itse tule hävitetyksi; sillä entisen vapautensa ja muinaisten tapojensa nimessä sen asujamet aina pitävät kapinaa oikeutettuna, eikä heitä koskaan saa niistä aikeista luopumaan aika, ei hyvänteko".

*

Rikoksen kautta valtaan päässeistä hallitsijoista puhuessaan Macchiavelli asettaa esikuvaksi Agatokles tyrannin, joka kutsui senaatin ja kansan muka yhteiseen neuvotteluun, mutta silloin sotamiehillään tapatti kaikki senaattorit ja kansan arvokkaimmat sekä sitte anasti korkeimman vallan.

"Siitä näemme, että vallananastajan tulee yhdellä kertaa tehdä kaikki julmuudet, voidakseen vastaisuudessa niitä välttää sekä rauhoittaa mielet ja hyvillä töillä voittaa alamaiset."

"Helpommin voidaan loukata sitä, joka on rakastettu, kuin sitä joka on pelätty. Ihmiset, jotka aina ovat häijyjä, saattavat milloin tahansa katkaista sellaisen siteen kuin rakkaus, mutta rangaistuksen pelosta he eivät koskaan voi irtautua."

"Pelättynäkin tulee hallitsijan välttää alamaisten vihaa, jonka tähden hän ei saa anastaa alamaistensa omaisuutta eikä vaimoja — ei tuomittujenkaan omaisuutta, sillä ihmiset unhottavat ennemmin isänsä kuoleman kuin perintönsä riistämisen."

*

Sanansa pitäminen taikka rikkominen on Macchiavellin kannalta katsoen yhdenarvoista, joten

niistä asianhaarojen mukaan voipi valita toisen taikka toisen.

"Viisaan hallitsijan ei tule pitää sanaansa, jos se on hänelle haitaksi tahi jos ei enää ole olemassa jotakuta niistä asianhaaroista, joittenka vallitessa lupaus tehtiin."

"Ihmiset ovat niin yksinkertaisia ja niin taipuvaisia alistumaan hetken vaatimuksille, että se joka pettää, on aina löytävä jonkun kenen pettää."

"Jokainen näkee, mitä sinä olet olevinasi, mutta hyvin harva tuntee, mikä sinä olet. Eikä pieni vähemmistö uskalla nousta vastustamaan valtion majesteetin alati turvaamaa yleistä mielipidettä."

A. B. M.





Tulkoon valkeus!

Yli mantereitten
hyökyy kirous,
miljoonien suista
kuohuu manaus:

Tulkoon valkeus!
Tulkoon vapaus!
Tulkoon pelastus!

Kärsinyt oot suotta
kansa onneton,
tuhat öistä vuotta
kulunut jo on!

Sun on pelastus!
Sun on valkeus!
Sun on vapaus!

— —





Raivaajan konttoori elokuulla 1907

Hieman Raivaajan historiaa

Alussa armon vuotta 1905, eli siihen aikaan kun ''Tatu'' (Tainio) joutui sosialistisuutensa vuoksi pois Pohjan Tähdestä, alettiin puhumaan sosialistisen lehden perustmisesta itään. Kyllä oli muistissa Työmiehen kohtalo sen Worcesterissa ollessa: miten se kamppaili aikansa elmän ja kuoleman kielissä ja joutui vihdoin saman syyn tähden muutettavaksi keskemmä maata, Kuparisaarelle. Mutta kun katsottiin laajaan alueeseen ja suuriin suomalaisiin pesäpaikkoihin idässä, niin arveltiin että kummahan on ellei lehti täällä elämätä itselleen raivaa, kun kerran vaan alkuun pääsee. Tarpeellisuudesta ei maksanut vaivaa puhuakaan, sen oivalsi jokainen valveutunut ihminen. Lempis-Antti oli asiaan innostunein; hän siitä ensin miessakeissa suukopua piti ja hänen toimestaan ja hänen ruokalassaan se sitten pidettiin ''asiaa harrastavain'' kesken ensimäinen kokous. Siinä päätettiin panna toimeen osinkojen koekirjoitus ja sitten, jos näyttää toiveita olevan, pitää yleinen kokous. Tulos oli siksi lupaava, että kuulutettiin yleinen kokous, ja siinä taas, asiasta aika tavalla suuta pieksettyä, ei voitu tulla muuhun tulokseen kuin että: perustettava se on, käyköön syteen tai saveen. Sääntöehdotus kustannusyhtiölle oli jo samassa kokouksessa hyväksyttävänä. Osakkaita kirjoittautui useita kymmeniä ja rahaakin jo kasaantui — ei kuitenkaan kovin paljo, tulipahan vain vajaa sata dollaria. ''Mutta saahan silläkin toimittajalle mustepullon, kynän ja jakkaran'', sanottiin. Osake-

pääoma määrättiin $5,000:ksi ja osakkeen hinnaksi 1 dollari, mikä sittemmin laillisuuden vuoksi oli kohotettava $5:een.

Niihin aikoihin eräs latoja, Alenius, omisti pienen ''jobi-painon'', josta sittemmin sovitteluilla muodostui uuden lehden, ''Raivaajan'', alkuunpääsylle apua. Latojat Juusten, Hällfors, Heikkinen ja Wm Mattson liittyivät Aleniuksen kanssa yhtiöön ja he yhdessä sitoutuivat painossaan latomaan Raivaajan 30 dollarilla numeron ja eräs toiskielinen paino otti sen jotenkin sopuhinnoilla painaakseen. Niinpä 31 pnä tammikuuta 1905 saatiin ensimäinen nro Raivaajaa maailmalle. Ja se olikin ''taiteellinen'' tuote, sillä, kirjasimia kun oli liian vähän, oli täytynyt kokoilla yhteen kaikenlaiset ä:t ja ö:t jos mieli saada sivut täyteen ja sittenkin jäi yksi sivu vaille. Mutta hemmetin pirteä ja elonvoipaisen tuntoinen se alku oli, ja olihan se luonnollistakin, sillä toimittajaksi sille oli saatu sotainen veteraani Tatu Tainio. Taloudenhoitajaksi oli kokous valinnut V. Haatajan.

Näin alettiin, ja pian oli lehti sen näköinen kuin muutkin lehdet tässä hyvin järjestetyssä yhteiskunnassa.

Hetken perästä joistain syistä hajosi latojain kesken muodostunut yhtiö, Alenius syrjäytyi kokonaan pois ja paino siirrettiin Raivaajan kustannusyhtiölle. Nyt sitä oli jo ''omaisuutta''.

Aleniukselle tulevan, vekselillä olevan maksumääräyksen langettua ei ollutkaan miehelle rahoja käteen. Ei muuta kuin kiristämään, armotta tappamaan Raivaajaa, tuota kovanonnen lasta. Hyvillä konsteilla siitäkin selvittiin.

Sanoin ''kovanonnen lasta''. Niin, sillä niihin aikoihin oli Raivaaja jo saanut naapurinsa (oltiin näes niin naapureina että sama käytävä käytettävänä ja konttorien ovet vastakkain) Pohjan Tähden omistajalta kymmenen tuhannen dollarin vahingonkorvausvaatimuksen, joka kuitenkin sekin sittemmin raukesi nostajansa nolaukseksi. Ei edes yhtä dollaria saanut, johon viime lopulta olisi tyytynyt.

Kevätpuolella tuli ''Tatulle'' halu lähteä Amerikaa kiertämään, evankeliumia saarnaamaan ja samalla Raivaa-

jan hyväksi toimimaan. Ja juuri kun allekirjoittanut oli seitsenkuisen joutilaisuuden perästä päässyt työnalkuun ''soori-ojalla'', saapui kutsu tulla väliaikaiseksi toimittajaksi, että ''Tatu'' pääsee lähtemään. Ensin se vähän epäilytti, mutta tulin kuin tulinkin, ajatellen että tottapa pääsen pakoon jos hätä tulee. Kokemusta tosin niissä hommissa hieman oli, mutta puoluemies olin vasta nuori, ja se se epäilytti. Siinä sitä sitten alettiin edelleen nujertamaan. Tilaajamäärä oli silloin tuossa tuhannen korvilla. Itse kirjoittamalla pantiin vielä osotteet lehden kulmiin.

Vasta syksyllä palasi ''Tatu'' onnistuneelta retkeltään, puoli vuotta kierrettyään kuin Jerusalemin suutari. Mutta kohta kun pyhään kaupunkiimme pääsi, alkoi pakata arkkuaan ja — pötki Suomeen. Mikäpä muu auttoi kuin allekirjoittaneen jäädä edelleen paikkaa täyttämään.

Raivaajan tilaajamäärä oli tähän mennessä kohonnut hyvän joukon kolmannelle tuhannelle ja taloudellinen tilakin kokolailla vaurastunut. Innokkaita asiamiehiä hääräili toimessa ympäri maata ja osastotkin alkoivat suoranaisesti apuaan ojentamaan. Ilmankos sitä alettiinkin jo puhumaan lehden laajentamisesta, omista koneista jne. Ja sinä talvena pidetyssä yhtiökokouksessa se sitten tehtiin se hurja päätös: että Raivaaja laajennetaan vuoden 1907:n alusta kolmiviikkoiseksi ja tilataan omat koneet, paino-, taitto- ja latomakone — jotta saa omasta myllystä lähettää tavaraa suoraan maailmaan. Oli se tosiaan hurja päätös, sanon sen vieläkin. Sillä ei sitä oltu vielä niin rikastuttu että olisi voinut sen nojalla monien tuhansien koneisiin käsiksi käydä. Mutta menestyksestä oli tultu hyvälle tuulelle ja ylen rohkeiksi; luotettiin jatkuvaan menestykseen, laajenevaan liikkeeseen ja yleisöön, tovereihin. Itsepuolestani olin kaiken aikaa hieman epäilevällä ja vastustavalla kannalla niin kovin suuria yhtaikaisia hommia vastaan, mutta tuulta kun oli ympärillä, eikä tarpeeksi kokemusta, menin minäkin pienellä nupinalla myötä.

Niin, se toimittajakysymys. — Tainion lähdettyä julistettiin paikka haettavaksi, ja hakemuksia tuli muutamia

Suomesta. Niistä valittiin Seth Heikkilä Turusta. Lähetettiin miehelle kutsumus ja rahoja, sillä mies oli varaton. Ja mies lähti matkaan, jättäen puutteellisen perheen ja onnettomasti sairaan lapsen Suomeen, toivoen että pian täältä kultalasta pääsee niitä hoivaamaan. Mutta sillä välin olivat jotkut kristilliset ''ystävämme'' — naapuriin silloin epäluulo lankesi — liikkuneet hieman likaisissa hommissa ja seuraus oli että New Yorkin rantaan päästyä Heikkilä pistettiin ''kanahäkkiin'' ja vähän perästä palautettiin takaisin Suomeen, — sen perusteella muka, että oli edeltäpäin tehty työsopimus. Surullinen oli köyhän miehen kohtalo, ei niin paljon itsensä, kuin perheensä tähden. Sekä hän että Raivaaja joutui tässä jutussa kärsimään kelposesti suoranaista rahallistakin vahinkoa. Kunnia jääköön katalain ilmiantajain kontolle.

Taas täytyi allekirjoittaneen jäädä jatkamaan toimitustyötä. Ja hiljalleen häipyi toiset elämänsuunnitelmat, joita olin päässäni hautonut. Nujerrettiin eteenpäin, ja ikiilokseni tilaajamäärä kohosi hyvää vauhtia ja liike muutoinkin meni eteenpäin. Aloin jo varmistumaan uskossa että ehkä se sentään laajennetuinkin hommin piina-aikansa läpäsee.

Seuraavana syksynä, 1906, muutettiin Raivaaja entisestä ahtaaksi käyneestä paikasta uuteen tilavaan rakennukseen, ja silloin ne uudet koneet alkoi tulla jyristä. Ensin tuli painokone ja taittokone, siihen lisäksi pienempiä, kuten sitoma- ja leikkuukone; myöhemmällä, seuraavan vuoden jamassa tuli vasta ensimäinen latomakone (nyt niitä on jo kaksi).

Syyskesällä pidetyssä väliaikaisessa yhtiökokouksessa oli jo toimittajia useampiakin ehdolla. Vanha tuttu tupakkamies Kaapro Jääskeläinen eli amerikalaistetulla nimellään A. B. McKela (Mäkelä), oli lupautunut jättämään rakkaat laiskuuden päivänsä majakkamestarina Malkosaaren päässä ja tulemaan vielä kerran ihmisten ilmoille piippuineen ja kynineen. Alex Halonen, joka siihen aikaan oli yleisen organiseeraajan toimessa, oli myöskin toimittajan

paikkaa hakenut. Yhtiökokous valitsi Kaapron "pääksi" ja hänelle avuksi Halosen ja allekirjoittaneen. Halonen liittyi jo syksyllä toimitukseen. Silloin oli Raivaajan tilaajamäärä jo kuudennella tuhannella.

Odotettiin sitten kaikkia tarpeellisia koneita, voidaksemme vuoden jamasta ruveta antamaan lehteä uuden järjestelmän mukaan. Mutta koneet ja töitten järjestely viivyttivät niin, että vasta helmikuun alussa 1907 ruvettiin saamaan lehti säännöllisesti ulos. Silloin oli jo Kaapro piippuineen pöydän äärellä — hieman katumapäällä muisteli kultaisia vapauden päiviään, ihailtavaa laiskurielämäänsä ja mahtavaa Tyyntämerta, joka niin hurmaavasti oli hänelle unilauluja laulellut.

Vuoden alusta oli myöskin päätetty ruveta antamaan ulos Säkeniä-nimistä kaunokirjallista kuukauslehteä, joka päätös myöskin toteutettiin. Säkenien tilaajamäärä on nykyään kahdentuhannen vaiheilla.

Kohta Kaapron tultua muutti Halonen toimituspöydän äärestä omiin hommiinsa. Kutsuttiin Port Arthurista A. Ollikkala suomentajaksi. Sittemmin liittyi toimitukseen vielä M. Hahl, joka kohta lähti Raivaajan asiamiehenä lännelle. Kauan ei Ollikkala ehtinyt olla toimessaan, kun perhesuhteet pakottivat hänen eroamaan. Hänen tilalleen tuli Pohjan Tähdestä E. Kristianson.

Liikkeen näin laajennuttua täytyi lisätä työvoimaa myöskin latomossa, niin että siellä, senjälkeen kun oma sitomokin pystytettiin, on aina työskennellyt noin 10—11 henkeä. Taloudenhoitajalla on myös ollut apulainen (kirjanpitäjä), ensin Teuvo Jalkanen, sittemmin Jussi Horton.

Viimeaikaiset vaiheet tunnettanee yleensä, mutta kun tässä nyt "historiaa" kirjotetaan, niin käyn sen lyhyesti läpi tähän päivään asti.

Viime syyskuussa tapahtui silloiselle taloudenhoitajalle pieni "erehdys" ja siitä säikähtyneenä joutui hän eroamaan; sittemmin on ollut paikka näihin asti väliaikaisella täytettynä.

Päämme, Kaapro, äsitteli kaiken kesää Idän kiusallista ilmanalaa (oli joskus "kuumuudesta hulluna") ja kuta

enemmän syksy alkoi lähetä, sitä useammin puhui hän — paosta. Ja niinpä lähti mies 17 pnä syyskuuta Suomeen ''rosvopäälliköksi'' — oikeastaan sentään Sosialistin toimittajaksi Turussa.

Hänen tilalleen tuli väliaikaiseksi kapteeni Johan Kock. Mutta hänelle tuli paikka tukalaksi ja hän erosi oltuaan toimessa vaan toista kuukautta. Vähän tätä ennen erosi myöskin aputoim. Moses Hahl.

Koska ennenkin oli tahdottu F. J. Syrjälää Raivaajan toimitukseen ja hänellä tuntui olevan yleisön suosio, kutsui johtokunta, — kun oli kuultu että hän vihdoinkin on myöntyväinen hyppäämään alas räätälin pöydältä — hänen tulemaan päätoimittajan paikalle, vakuutettuna yhtiökokouksen hyväksymisestä. — Juuri tätä kirjottaissani saapuikin tov. Syrjälä toimeensa.

Kuten tähän liitetyistä kuvista näkyy on sitä nyt jo kampsua jos väkeäkin. Kuvissa löytyvistä henkilöistä on osa poistunut ja joitain uusia on heidän tilallaan. — Latomossa työskentelee nykyään seuraavat henkilöt: latojat F. Juusten, Fiina Lilljeqvist ja A. Hallfors, painaja K. Lehtonen, syöttäjä V. Gallant, ranskal.; kirjansitojat K. E. Savolainen ja Miida Voutilainen, konelatojat K. Jahkonen, V. Heikkinen, F. Kerttula ja E. Rasi. Ja sitten vielä yksi pieni miehemme, Arvi Raatikainen, jota tarvitaan kaikkialla.

Vielä täytyy palata takaperin ja mainita joitain seikkoja.

Alkuaan oli yhtiö muodostunut yksityisistä osakkaista, mutta sittemmin ovat sos. osastot ottaneet yhä suuremmassa määrässä asian omakseen ja ostaneet osakkeita, niin että liikkeen osakkeet omistaa nykyään suurimmaksi osaksi sosialistiosastot, — mikä oikein onkin. Tämän johdosta viime yhtiökokouksessa, Kaapron esityksestä, ryhdyttiinkin toimenpiteisiin sääntöjen muuttamiseksi sellaisiksi että liike niitten nojalla voi siirtyä puolueen omaksi. Tämä tulee ensi vuosikokouksessa hyväksyttäväksi.

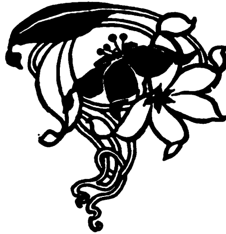
Oli kuulunut murinaa aina siitä lähtien kun Työmiehen kirjapaino liittyi unioon, että Raivaajankin pitäisi uniolai-

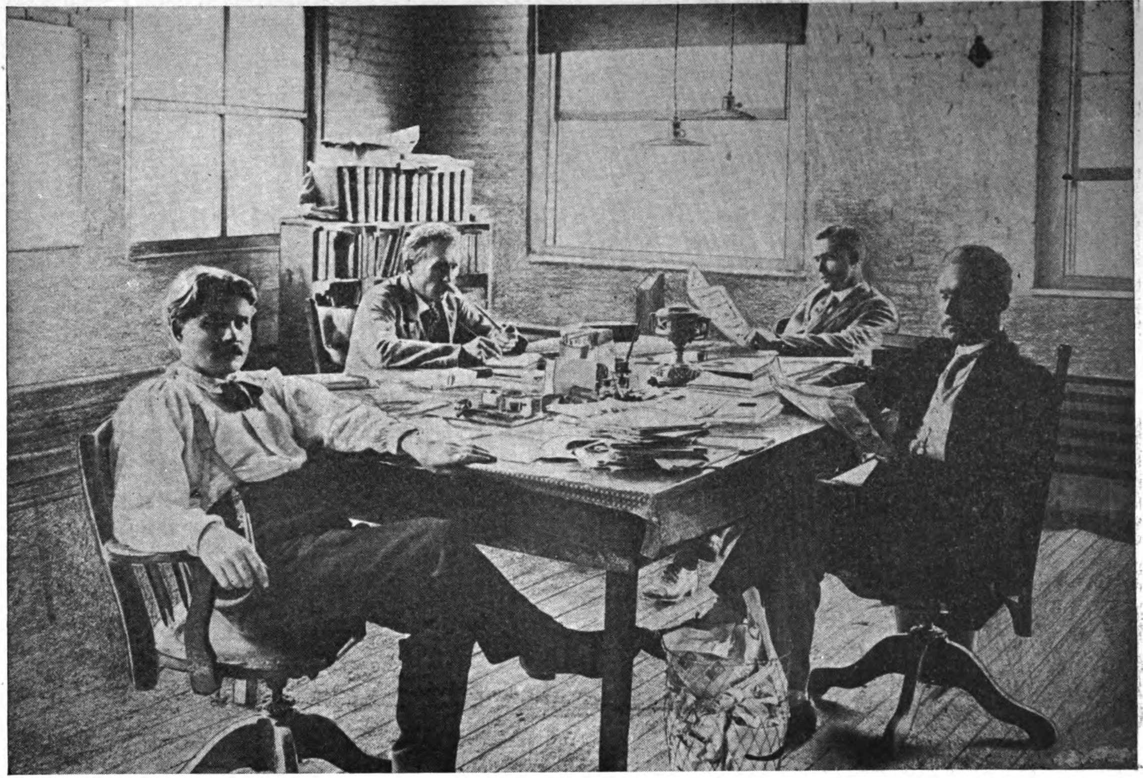
seksi ''järjestyä''. Tämä temppu tehtiin joitain kuukausia sitten.

Niin, vastuksellista ja monesti sangen tukalaa on taivallus ollut, vaan näihin asti on toki kaikista selviydytty. Ja jos asiat niin menee kun tämän kirjottaja nykyään uskaltaa toivoa — jollei mitään aivan arvaamatonta tapahdu — niin ensi vuonna näillä ajoin on Raivaajan liike vakavammalla pohjalla. Siihen on tosin vaikuttamassa monet seikat, mutta ''jos kansa tahtoo'', niin mikään ei voi sitä estää.

Raivaajan toimistossa 22 pnä Marrask. 1907.

Aku Päiviö.





Raivaajan toimitus elokuulla 1907

Sisältö:



